

«ҚазТрансОйл» АҚ

Шоғырландырылған қаржылық есептілік

*2019 жылғы 31 жеселтоқсанда аяқталған жыл үшін,
тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебімен*

EY
**Building a better
working world**

МАЗМҰНЫ

Тәуелсіз аудитордың аудиторлық есебі

Шоғырландырылған қаржылық есептілік

Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есеп	1-2
Жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп	3-4
Ақша қаражатының көзгалисы туралы шоғырландырылған есеп	5-6
Капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есеп	7
Шоғырландырылған қаржылық есептілікке ескертпелер	8-76

Тәуелсіз аудитордың аудиторлық қорытындысы

«ҚазТрансОйл» АҚ-ның акционерлеріне
«ҚазТрансОйл» АҚ-ның Директорлар кеңесіне

Пікір

Біз «ҚазТрансОйл» АҚ мен оның еншілес үйымының (бұдан әрі «Топ») шоғырландырылған қаржылық есептілігіне аудит жүргіздік, әрі оған 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есеп, жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп, көрсетілген күнге аяқталған жыл үшін меншікті капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есеп және ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есеп, сондай-ақ есеп саясатының негізгі ережелеріне қысқаша шолуды қоса алғанда, қаржылық есептілікке жасалған ескертпелер жатады.

Біздің пікірімізше, қоса беріліп отырған шоғырландырылған қаржылық есептілік барлық елеулі аспектілерде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың қаржылық жағдайын, сондай-ақ көрсетілген күнге аяқталған жыл ішіндегі ақша қаражатының қозғалысы мен қаржылық нәтижелерін Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына (ХКЕС) сәйкес дұрыс бейнелейді.

Пікірді білдіру негізі

Біз аудитті Халықаралық аудит стандарттарына (ХАС) сәйкес жүргіздік. Осы стандарттарға сәйкес біздің міндеттеріміз одан әрі біздің есебіміздің «Аудитордың шоғырландырылған қаржылық есептіліккің аудиті үшін жауапкершілігі» бөлігінде сипатталған. Біз Бухгалтерлерге арналған халықаралық этика стандарттары жөніндегі кеңестің Кәсіпқой бухгалтерлер этикасының кодексіне (БХЭСК Кодексі) (халықаралық тәуелсіздік стандарттарын қоса алғанда) сәйкес Топқа қатысты біз тәуелсіз және біз БХЭСК Кодексіне сәйкес басқа да этикалық міндеттерді орындағық. Біз алынған аудиторлық дәлелдер өз пікірімізді білдіру үшін негіздеме ретінде болуы үшін жеткілікті әрі лайықты болып табылады деп пайымдаймыз.

Аудиттің шешуші мәселелері

Аудиттің шешуші мәселелері - біздің кәсіптік пайымдауымызға сай ағымдағы кезең үшін шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті үшін барынша маңызды болып табылған мәселелер. Бұл мәселелер шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитіміздің контекстінде және осы есептілік туралы пікірімізді қалыптастыру кезінде қарастырылған және біз бұл мәселелер жөнінде бөлек пікірімізді білдірмейміз. Төменде көрсетілген мәселеге қатысты тиісті мәселенің аудитіміздің барысында қалай қарастырылғанының сипаты осы контекстіде көлтіріледі.

Біз есебіміздің «Аудитордың шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті үшін жауапкершілігі» белімінде сипатталған міндеттерді, оның ішінде осы мәселеге де қатысты міндеттерді орындағық. Тиісінше, аудитімізге шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бүрмалану тәуекелдерін бағалауымызға жауап ретінде әзірленген рәсімдерді орындау жатады. Аудиторлық процедураларымыздың, соның ішінде төменде көрсетілген мәселені қарастыру барысында орындалған процедуралардың нәтижелері қоса беріліп отырған шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы аудиторлық пікірімізді білдірудің негізі болады.

Аудиттің шешуші мәселесі	Тиісті шешуші мәселе ретінде аудитіміздің барысында қарастырылды
Негізгі құралдардың әділ құны	
2019 жылғы 31 шілдедегі жағдай бойынша Топ өзінің негізгі құралдарының әділ құнын бағалады. Топтың Қазақстан мен Грузияда орналасқан негізгі құралдары бар. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қазақстан мен Грузиядағы негізгі құралдар Топ активтерінің елеулі бөлігін құрайды. Негізгі құралдардың әділ құнын бағалау кезінде пайдаланылған жорамалдар субъективтілігінің жоғары деңгейіне орай, біз бұл мәселе аудитіміз үшін барынша маңызды болып табылады деп есептейміз. Топ өз бағалауы процесінде тәуелсіз сыртқы бағалаушыларды пайдаланды. Топтың Қазақстандағы активтерінің әділ құны мамандандырылған активтер үшін кірістілік тәсілін және мамандандырылмаған активтер үшін нарықтық тәсілді пайдалана отырып бағаланды. Әділ құнды есептеу кезінде пайдаланылатын елеулі жорамалдарға тасымалдаудың келешек көлемдері, тарифтер, дисконттау мөлшерлемесі мен өсімнің ұзақ мерзімді қарқыны кірді. Бағалау мақсатында Грузияда орналасқан активтер екі топқа бөлінді: «Батумский морской порт» (БМП) и «Батумский нефтяной терминал» (БНТ). БНТ барлық активтері мен БМП мамандандырылмаған активтерінің әділ құны нарықтық тәсілді пайдалана отырып айқындалды. БМП мамандандырылған	Біз Топтың бағалау процесін қарастырдық, сыртқы бағалаушылардың тәуелсіздігі мен тәжірибесін бағаладық. Кірісті тәсілмен қайта бағаланған активтер үшін біз тәуелсіз сыртқы бағалаушылар пайдаланған бастапқы деректерді Топтың бизнес-жоспарларымен салыстырдық. Біз қолданылатын жорамалдарды бағаладық және оларды тарихи деректермен салыстырдық. Біз Топ қолданған бағалау әдісін талдау үшін бағалау жөніндегі ішкі мамандарымызды тарттық. Біз есептеулерде пайдаланылған дисконттау мөлшерлемесін және өсімнің ұзақ мерзімді қарқындарын қолжетімді сыртқы ақпаратпен салыстырдық. Индексацияны пайдалана отырып қайта бағаланған активтер үшін біз индекстердің есептеулерін бағаладық және әділ құнды есептеу кезінде пайдаланылған индекстерді қолжетімді сыртқы ақпаратпен салыстырдық. Тікелей шығындар арқылы қайта бағаланған активтер үшін біз негізгі бастапқы деректерді (активтердің техникалық сипаттамаларын (ұзындығын, енін, көлемін және т.с.с.), материалдардың құнын, құрылыш жұмыстарының құнын, еңбек шығындарының коэффициенттерін) Топтың ішкі техникалық күжаттамасымен салыстырдық. Нарықтық тәсілмен қайта бағаланған активтер үшін біз бастапқы деректерді дәл

<p>активтерінің әділ құны кірісті тәсілді пайдалана отырып айқындалды.</p> <p>«БМП» активтерінің әділ құнын есептеу кезінде пайдаланылған елеулі жорамалдарға, ауытқудың болжамды көлемдері, тарифтер, 2020 жылдан бастап карбидтің қосымша көлемдерін ауытқуды бастау мерзімі, күрделі және операциялық шығындар, дисконттау мөлшерлемесі және өсімнің ұзақ мерзімді қарқыны кірді.</p> <p>Негізгі құралдар туралы ақпарат шоғырландырылған қаржылық есептіліктің 6-ескертпесінде ашылып көрсетілді; есеп саясатының, негізгі пайымдаулар мен бағалау мәндерінің сипаттамасы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің 4 және 5-ескертпелерінде ашылып көрсетілді.</p>	<p>сондай позициялар бойынша қолдағы нарықтық деректермен салыстырдық.</p> <p>Біз әділ құн есептеулерінің математикалық дәлдігін тексердік.</p> <p>Біз қаржылық есептілікте негізгі құралдарды қайта бағалау жөніндегі ашып көрсетулерді сараладық.</p>
--	---

Топтың 2019 жылғы Жылдық есебіне қосылған басқа да ақпарат

Басқа да ақпаратқа Топтың 2019 жылғы Жылдық есебінде қамтылған ақпарат жатады, бірақ шоғырландырылған қаржылық есептілік пен сол туралы біздің аудиторлық есебіміз жатпайды. Басқа да ақпарат үшін жауапкершілікті басшылық көтереді.

Шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікіріміз басқа ақпаратқа тараlmайды және біз бұл ақпаратқа қатысты қандай да бір нысанда сенімділікті білдіретін тұжырымды ұсынбаймыз.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікке аудитті жүргізуімізге орай біздің міндеттіміз жоғарыда көрсетілген басқа ақпаратпен танысу және бұл ретте басқа да ақпарат пен шоғырландырылған қаржылық есептіліктің немесе аудит барысында ие болған біліміміз арасында елеулі сәйкесіздіктердің болуы және басқа да ақпарат өзге елеулі бүрмалануларды қамтымайтындығы мәселесін қарастыру болып табылады. Егер жүргізілген жұмыстың негізінде біз мұндай басқа ақпарат елеулі бүрмалануды қамтиды деген тұжырымға келетін болсақ, біз бұл факт жөнінде хабарлауға міндеттіміз. Мұндай фактілер туралы мәліметтеріміз жоқ.

Басшылықтың және Директорлар кеңесінің ішкі аудит жөніндегі комитетінің шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін жауапкершілігі

Басшылық шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ХКЕС-ке сәйкес жасалуы және шынайы ұсынылуы үшін әрі басшылық шынайы емес әрекеттердің немесе қатенің салдарынан маңызды бүрмалануы жоқ шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау үшін қажет деп санайтын ішкі бақылау жүйесі үшін жауапкершілік көтереді.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық Топтың өз қызметін үздіксіз жағдастыра алу қабілетін бағалау үшін, тиісті жағдайларда қызметтің үздіксіздігіне қатысты мәліметтердің ашылып көрсетілуі үшін және басшылық Топты таратқысы келген, оның қызметін тоқтатқысы келген жағдайларды немесе оның мұндай әрекеттерге іс жүзіндегі баламасы болмай қалған жағдайларды қоспағанда, есептіліктің қызметтің үздіксіздігі туралы жорамалдың негізінде жасалуы үшін жауапкершілік көтереді.

Директорлар кеңесінің ішкі аудит жөніндегі комитет Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігінің дайындалу процесін қадағалау үшін жауапкершілік көтереді.

Аудитордың шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті үшін жауапкершілігі

Біздің мақсатымыз шоғырландырылған қаржылық есептілік бүтіндей адал емес әрекеттердің немесе қателердің салдарынан және біздің пікірімізді қамтитын аудиторлық есепті шығаруда елеулі бүрмалануарды қамтымайды деген ақылға қонымын сенімдікке қол жеткізу болып табылады. Ақылға қонымын сенімділік сенімділіктің жоғары дәрежесін білдіреді, бірақ Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілген аудит елеулі бүрмалану бола қалғанда оны әрдайым анықтайдының кепілдігі болып табылады. Бүрмалануар адаптациялық есептіліктердің немесе қателердің нәтижесі болуы мүмкін және егер олар жеке-жеке немесе жиынтығында осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің негізінде қолданылатын пайдаланушылардың экономикалық шешімдеріне әсер етуі мүмкін деп негізделген күйде пайымдауға болса, елеулі болып есептеледі.

Халықаралық аудит стандарттарына сәйкес жүргізілетін аудиттің шеңберінде біз кәсіпқой пайымдауды қолданып, бүкіл аудиттің бойына қасіптік скептицизмді сақтап қаламыз. Сонымен бірге, біз келесіні орындаймыз:

- адал емес әрекеттердің немесе қателердің салдарынан болған шоғырландырылған қаржылық есептіліктін елеулі бүрмалану тәуекелдерін анықтап, бағалаймыз; осы тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық процедураларды жасаймыз; өз пікірімізді білдіру үшін негіздеме ретінде болуы үшін жеткілікті әрі лайықты болып табылатын аудиторлық дәлелдерді аламыз. Қателердің нәтижесінде елеулі бүрмаланудың анықталмауы тәуекеліне қарағанда, жоғарыдағы адал емес әрекеттердің нәтижесінде елеулі бүрмаланудың анықталмай қалу тәуекелі, віткені адал емес әрекеттерге сөз байласу, алдау, қасақана жіберіп қою, ақпараттың дұрыс ұсынылмауы немесе ішкі бақылау жүйесін айнала жасалған амалдар кіруі мүмкін;
 - Топтың ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікірді білдіру мақсатында емес, жағдайларға сәйкес келетін аудиторлық процедураларды әзірлеу мақсатында, аудит үшін маңызы бар ішкі бақылау жүйесін түсінеміз;
 - қолданылатын есеп саясатының лайықты сипаттын және басшылық айқындаған бухгалтерлік бағалау және тиісті ақпараттың ашылып көрсетілу негізділігін бағалаймыз;

- ▶ басшылықтың қызметтің үздіксіздігі туралы жорамалды қолдану зандалығы туралы тұжырым жасаймыз және түсken аудиторлық дәлелдердің негізінде Топтың өз қызметтің үздіксіз жалғастыру қабілетінде айтарлықтай күмән туғыза алатын оқиғаларға немесе талаптарға орай елеулі белгісіздіктің бар екендігі туралы тұжырым жасаймыз. Егер де біз елеулі белгісіздіктің болуы туралы тұжырымға келетін болсақ, біз өзіміздің аудиторлық есебімізде шоғырландырылған қаржылық есептілікте ақпараттың тиісінше ашылып көрсетілуіне назар аудартуымыз керек немесе егер ақпараттың осылайша ашылып көрсетілуі лайықты болып табылmasa, пікірімізді түрлендіру керек. Біздің тұжырымдар аудиторлық есебіміз жасалған күнге дейін түсken аудиторлық дәлелдерге негізделген. Дегенмен келешек оқиғалар немесе талаптар Топтың өз қызметтің үздіксіз жалғастыру қабілетінен айырылып қалуына әкеп соқтыра алады;
- ▶ шоғырландырылған қаржылық есептіліктің бүтіндегі ұсынылуын, оның құрылымы мен мазмұнын бағалаймыз, оған қоса ақпаратты ашып көрсету, сондай-ақ шоғырландырылған қаржылық есептіліктің оның негізінде болған операциялар мен оқиғаларды олардың шынайы ұсынылуын қамтамасыз ететіндегі етіл ұсынылатындығын бағалаймыз.
- ▶ шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікірді білдіру үшін ұйымның қаржылық ақпаратына және Топ ішіндегі шаруашылық қызметке қатысты жеткілікті болатын лайықты аудиторлық дәлелдерді аламыз. Біз жалпы басшылық ету, бақылау және аудиттің жүргізілуі үшін жауп береміз. Біз аудиторлық пікіріміз үшін жеке дара жауапты болып табыламыз.

Біз Директорлар кеңесінің ішкі аудит жөніндегі комитетінің назарына, өзгесінен басқа, аудиттің жоспарланған көлемі мен мерзімдері туралы, сондай-ақ аудит нәтижелері бойынша елеулі ескертүлер туралы, оның ішінде егер біз аудит процесінде ондайларды анықтасақ, ішкі бақылау жүйесінің едәуір кемшіліктері туралы ақпаратты жеткізе отырып, онымен ақпараттық өзара әрекеттесуді жүзеге асырамыз.

Сондай-ақ біз Директорлар кеңесінің ішкі аудит жөніндегі комитеттіне тәуелсіздікке қатысты барлық тиісті этикалық талаптарды сақтағандығымыз туралы мәлімдеме жасадық және бұл тұлғаларды барлық өзара қарым-қатынастар мен аудитордың тәуелсіздігіне әсер етеді деп негізделген түрде есептеуге болатын басқа да мәселелер туралы, ал қажетті жағдайларда - тиісті сақтық шаралары туралы хабардар еттік.

Біз Директорлар кеңесінің ішкі аудит жөніндегі комитетінің назарына жеткізген мәселелерден біз ағымдағы кезең үшін шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті үшін барынша маңызды болған және тиісінше, аудиттің шешуші мәселелері болып табылатын мәселелерді айқындаимыз. Біз бұл мәселелерді аудиторлық есебімізде сипаттаймыз, тек бұл мәселелер туралы ақпаратты жария ету заңмен немесе нормативтік актімен тығым салынған жағдайдан немесе қандай да бір мәселе туралы ақпарат біздің есебімізде хабарланбауы тиіс екендігі туралы тұжырымға келген сирек жағдайлардан басқа, өйткені мұндай ақпаратты хабарлаудың теріс салдары оның хабарлануынан қоғамдық маңызы бар пайдадан асады деп жорамал жасауға болады.

Соның нәтижелері бойынша тәуелсіз аудитордың осы аудиторлық қорытынды шығарылған, аудиттің жүргізуіне жауапты басшы - Гульмира Турмагамбетова.

„Эрнст энд Янг“ ЖШС

Гульмира Турмагамбетова
Аудитор / «Эрнст энд Янг» ЖШС-тің
Бас директоры

Аудитордың 1998 жылғы 21 ақпанды №
0000374 біліктілік күелігі

050060, Қазақстан Республикасы, Алматы қ.
Әл-Фараби даңғылы, 77/7, «Есентай Тауэр» ғимараты

2020 жылғы 16 наурыз

Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі
2005 жылғы 15 шілдеде берген сериясы
МФЮ-2 № 0000003 болатын Қазақстан
Республикасында аудиторлық қызметпен
айналысуға арналған мемлекеттік лицензия

ҚАРЖЫЛЫҚ ЖАҒДАЙ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

<u>Мың тенге</u>		2019 жылғы Ескертпе	2018 жылғы 31 желтоқсанға
Активтер			
Ұзақ мерзімді активтер			
Негізгі құралдар	6	734.421.997	671.773.612
Пайдалану құқығы түріндегі активтер	7	3.902.044	—
Материалдық емес активтер	8	7.728.097	6.891.299
Бірлескен бақылаудағы көсіпорындарға инвестициялар	9	55.015.339	30.001.323
Негізгі құралдар үшін жеткізушилерге берілген алғытөлемдер	10	898.475	110.135
Өтелуге жататын ҚҚС	14	1.958.523	—
Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек	12	1.128.626	82.987
Банк салымдары	16	2.139.767	2.778.076
Облигацияларға инвестициялар	19	919.511	828.437
Өзге де ұзақ мерзімді активтер		11.866	12.585
		808.124.245	712.478.454
Ағымдағы активтер			
Қорлар	11	6.278.501	5.130.498
Сауда және өзге де дебиторлық берешек	12	5.858.238	5.627.598
Жеткізушилерге берілген алғытөлемдер	13	1.258.565	744.873
Табыс салығы бойынша алдын ала төлем		1.823.885	961.849
Өтелуге жататын ҚҚС және өзге де салықтар бойынша алдын ала төлем	14	7.121.095	9.504.898
Өзге де ағымдағы активтер	15	6.859.636	7.883.154
Банк салымдары	16	45.960.400	25.424.203
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	17	28.649.091	33.278.843
		103.809.411	88.555.916
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтер	18	879.814	2.406.231
		104.689.225	90.962.147
Активтер жиыны		912.813.470	803.440.601

Esen саясаты және 8-76 беттердегі ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас болігі болып табылады.

ҚАРЖЫЛЫҚ ЖАҒДАЙ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП (жалғасы)

<u>Мың тәңгемен</u>	<u>Ескертпе</u>	<u>2019 жылғы 31 желтоқсанға</u>	<u>2018 жылғы 31 желтоқсанға</u>
Меншікті капитал және міндеттемелер			
Меншікті капитал			
Жарғылық капитал	20	61.937.567	61.937.567
Акционерлерден қайта сатып алынған меншікті акциялар	20	(9.549)	(9.549)
Активтерді қайта бағалау бойынша резерв	20	299.585.499	243.588.977
Есептілік валютасын қайта есептеу бойынша резерв	20	37.737.309	39.572.764
Капиталдың өзге де резервтері	20	(1.893.432)	(72.146)
Үлестірілмеген пайда		305.621.572	280.398.586
Меншікті капитал жиыны		702.978.966	625.416.199
Ұзақ мерзімді міндеттемелер			
Қызыметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелер	21	15.756.306	12.940.911
Мерзімі үзартылған салық бойынша міндеттемелер	36	80.564.703	67.394.342
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өндөу бойынша міндеттемелерге резерв	27	27.780.887	21.109.397
Болашақ кезеңдер кірістері	22	8.141.994	8.423.897
Жалдау бойынша міндеттемелер	24	2.891.445	—
		135.135.335	109.868.547
Ағымдағы міндеттемелер			
Қызыметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелер	21	658.941	663.463
Теленуге жататын табыс салығы		1.187.559	1.348.926
Сауда және өзге де кредиторлық берешек	23	15.183.124	12.957.514
Жалдау бойынша міндеттемелер	24	1.912.220	—
Алынған алғытөлемдер	25	18.478.982	20.660.210
Телемге өзге де салықтар	26	5.697.566	6.056.874
Резервтер	27	306.553	1.635.604
Бірлескен бақылаудағы кесіпорынның жарғылық капиталына салымы бойынша міндеттеме	9	5.000.000	—
Өзге де ағымдағы міндеттемелер	28	26.274.224	24.833.264
		74.699.169	68.155.855
Міндеттемелер жиыны		209.834.504	178.024.402
Меншікті капитал мен міндеттемелер жиыны		912.813.470	803.440.601
Бір жай акцияның теңгерімдік құны (тәңгемен)	20	1.808	1.608

2020 жылғы 16 наурызда қол қойылды және шығаруға рұқсат етілді.

Бас директордың (Басқарма төрағасының) м.а.

С.Ә. Арынов

Бас бухгалтер

М.К. Сарнагамбетова

Esen саясаты және 8-76 беттердегі ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

ЖИЫНТЫҚ КІРІС ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛГАН ЕСЕП

Мың тәңгемен	Ескертпе	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
		2019 жылғы	2018 жылғы
Тұсім	29	239.625.950	225.399.570
Өткізімнің өзіндік қуны	30	(159.871.851)	(152.393.686)
Жалпы пайда		79.754.099	73.005.884
Жалпы және әкімшілік шығыстар	31	(17.878.396)	(16.871.021)
Өзге де операциялық кірістер	32	1.558.451	1.112.840
Өзге де операциялық шығыстар	33	(3.706.953)	(3.150.563)
Негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің құнсыздануы, нетто	6, 8	(13.185.067)	(2.649.261)
Операциялық пайда		46.542.134	51.447.879
Багамдық айырмадан болған кіріс, нетто		103.827	2.594.699
Қаржылық кірістер	34	2.675.477	2.820.024
Қаржылық шығындар	35	(3.884.190)	(2.590.261)
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың кірісіндеі/(залаудағы) үлесі	9	13.638.401	(2.075.937)
Салық салғанға дейінгі пайда		59.075.649	52.196.404
Табыс салығы бойынша шығыстар	36	(13.954.211)	(13.711.421)
Есепті жылдағы таза пайда		45.121.438	38.484.983
Акцияға пайда (тенгемен)	20	117	100

ЖИЫНТЫҚ КІРІС ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП (жалғасы)

Мың тенге	Ескертпе	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	2019 жылғы	2018 жылғы
Өзге де жиынтық кіріс				
Кейінгі кезеңдерде пайда немесе залал құрамына қайта жіктеуге жататын өзге де жиынтық (залал)/кіріс				
Топтың шетел бөлімшелерінің есептілігін қайта есептеу кезіндегі бағамдық айырмашылық		(1.835.455)	6.504.534	
Кейінгі кезеңдерде пайда немесе залал құрамына қайта жіктеуге жататын таза өзге де жиынтық (залал)/кіріс		(1.835.455)	6.504.534	
Кейінгі кезеңдерде пайда немесе залал құрамына қайта жіктеуге жатпайтын өзге де жиынтық кіріс				
Топтың негізгі құралдарының қайта бағалануы және құнсыздандануы, нетто	6	91.146.458	55.421.707	
Табыс салығының әсері	36	(18.231.513)	(11.494.525)	
		72.914.945	43.927.182	
Топ бойынша активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өндеу бойынша міндеттемелер резервін есептеу	27	(3.334.156)	(3.102.220)	
Табыс салығының әсері	36	666.831	620.445	
		(2.667.325)	(2.481.775)	
Бірлескен бақылаудағы кесіпорындар бойынша негізгі құралдарының қайта бағалануы		9.005.755	433.192	
Табыс салығының әсері		(1.801.151)	(86.638)	
	9	7.204.604	346.554	
Бірлескен бақылаудағы кесіпорындар бойынша активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өндеу резервін есептеу		(662.878)	(3.195)	
Табыс салығының әсері		132.576	638	
	9	(530.302)	(2.557)	
Топ қызметкерлеріне сыйақылар бойынша актуарлық (залалдар)/пайдалар	21	(1.872.560)	688.653	
Табыс салығының әсері	36	51.467	(137.731)	
		(1.821.093)	550.922	
Бірлескен бақылаудағы кесіпорынның қызметкерлеріне сыйақылар бойынша актуарлық (залалдар)/пайдалар		(242)	434	
Табыс салығының әсері		49	(87)	
	9	(193)	347	
Кейінгі кезеңдерде пайда немесе залал құрамына қайта жіктеуге жатпайтын таза өзге де жиынтық кіріс		75.100.636	42.340.673	
Салықтарды шегергендердегі өзге де жиынтық кіріс жиыны		73.265.181	48.845.207	
Есепті жылға салықтарды шегергендердегі жиынтық кіріс жиыны		118.386.619	87.330.190	

2020 жылғы 16 наурызда кол қойылды және шығаруға рұқсат етілді.

Бас директордың (Басқарма төрағасының) м.а.

С.Ә. Арынов

Бас бухгалтер

М.К. Сарығамбетова

Есеп саясаты және 8-76 беттердегі ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас болігі болып табылады.

АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

Мын төңгемен	Ескертпе	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
		2019 жылғы	2018 жылғы
Операциялық қызметтен түскен ақша ағындары			
Салық салынғанға дейінгі пайда		59.075.649	52.196.404
Салық салынғанға дейінгі таза ақша ағындарымен салыстыруға арналған ақшалай емес түзетулер			
Тозу және амортизация	30, 31	53.890.388	52.409.550
Бірлескен бақылаудағы көсіпорындардың (пайдадағы)/ залалдағы үлесі	9	(13.638.401)	2.075.937
Негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің құнсыздануы, нетто	6, 8	13.185.067	2.649.261
Қаржы шығындары	35	3.884.190	2.590.261
Қаржы кірістері	34	(2.675.477)	(2.820.024)
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өндөу бойынша міндеттемелерді бағалауды қалпына келтіру және қайта қарастыру, нетто	33	1.445.338	1.162.914
Өтеуге жататын ҚҚС-ты есептеп шығару бойынша шығыстар	31, 33	964.398	346.556
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтердің құнсыздануы	33	960.743	283.956
Еңбек қызметі аяқталуына байланысты қызметкерлерге сыйақылар, ағымдағы және өткен кезеңдердегі қызметтер құны	30, 31	352.387	568.282
Өзге де қысқа мерзімді резервтерді есептеп, нетто	31, 33	224.398	1.293.697
Күтілетін несиелік шығындар бойынша резервті есептеп, нетто	31	206.260	774.844
Ескірген қорлар бойынша резервті есептеп	31	201.231	11.562
Әрекетсіз тұрған өндірістік нысандарды жою бойынша шығыстар	33	134.212	106.084
Бағамдық айырмадан түскен пайда		(103.827)	(2.594.699)
Актуарлық залалдар/(пайдалар)	32, 33	77.964	(70.352)
Қорларды кіріске алушаң кірістер	32	(74.338)	(3.454)
Негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің шығынан болған залал, нетто	33	73.809	1.228.319
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтердің шығынан болған кіріс, нетто	32	(34.624)	(254.756)
Өзге де		(39.611)	(41.345)
Айналым капиталының өзгерісіне дейінгі операциялық қызметтен түскен ақша ағындары		118.109.756	111.912.997
Операциялық активтердегі үлғаю/(азаю)			
Қорлар		(2.270.498)	(1.482.723)
Сауда және өзге де дебиторлық берешек		(306.580)	318.366
Жеткізушілерге берілген алғытөлемдер		(514.466)	(214.002)
Өтеуге жататын ҚҚС және өзге де салықтар бойынша алғытөлемдер		(319.360)	(1.291.167)
Өзге де қысқа мерзімді активтер		876.057	(1.999.423)
Операциялық міндеттемелердегі үлғаю/(азаю)			
Сауда және өзге де кредиторлық берешек		(664.295)	1.656.515
Алынған алғытөлемдер		(2.180.689)	2.431.124
Төлемге өзге де салықтар		(609.939)	(680.487)
Өзге де ағымдағы және ұзақ мерзімді міндеттемелер және қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелер		(1.014.508)	1.249.592
Операциялық қызметтен түскен ақша ағындары		111.105.478	111.900.792
Төленген табыс салығы		(18.777.492)	(17.364.973)
Алынған пайыздар		2.035.120	2.917.095
Операциялық қызметтен түскен таза ақша ағындары		94.363.106	97.452.914

Eсеп саясаты және 8-76 беттердегі ескерттелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас болған табылады.

**АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП
(жалғасы)**

Мың тәңгемен	Ескертпе	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
		2019 жылғы	2018 жылғы
Инвестициялық қызметтөн түскен ақша ағындары			
Банк салымдарын алу		58.141.587	33.037.782
Негізгі құралдарды және сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерді сатудан түскен түсім		1.929.361	5.491.706
Облигацияларды қайта сатып алудан түскен түсім	19	74.177	43.457
Банк салымдары орналастыру		(78.395.261)	(27.090.320)
Негізгі құралдарды сатып алу		(38.955.906)	(56.309.790)
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорынның жарғылық капиталына салымдар	9	(100.000)	—
Материалдық емес активтерді сатып алу		(30.366)	(27.164)
Инвестициялық қызметте пайдаланылған таза ақша ағындары		(57.336.408)	(44.854.329)
Қаржылық қызметтөн түскен ақша ағындары			
Төленген дивидендтер	20	(40.001.322)	(61.540.496)
Жалдау міндеттемелері бойынша төлемдер	24	(1.851.566)	—
Қаржы қызметінде пайдаланылған таза ақша ағындары		(41.852.888)	(61.540.496)
Ақша қаражаттарындағы және олардың баламаларындағы таза өзгерістер		(4.826.190)	(8.941.911)
Таза бағамдық айырма		207.858	1.367.345
Күтілетін несиелік шығындар резервіндегі өзгерістер	17	(11.420)	(17.118)
Жылдың басына ақша қаражаттары және олардың баламалары		33.278.843	40.870.527
Жылдың аяғына ақша қаражаттары және олардың баламалары	17	28.649.091	33.278.843

2020 жылғы 16 наурызда кол қойылды және шыгаруға рұқсат етілді.

Бас директордың (Басқарма төрағасының) м.а.

С.Ә. Арынов

Бас бухгалтер

М.К. Сармагамбетова

МЕНШІКТІ КАПИТАЛДАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

Мың тенге	Жарғылышқа капитал	Акционер- леден қайта сатып алынған меншікті акциялар	Активтерді қайта бағалау бойынша резерв	Есептілік валютасын қайта есептеу бойынша резерв	Капиталдың өзге де резервтері	Үлестірілме- ген пайда	Жиыны
2018 жылғы 31 желтоқсанға	61.937.567	(9.549)	243.588.977	39.572.764	(72.146)	280.398.586	625.416.199
Есеп саясатындағы өзгерістер (4-ескертке)	—	—	—	—	—	(822.530)	(822.530)
2019 жылғы 1 қантарға (қайта есептелген)	61.937.567	(9.549)	243.588.977	39.572.764	(72.146)	279.576.056	624.593.669
Есепті жылдағы таза пайда	—	—	—	—	—	45.121.438	45.121.438
Өзге де жиынтық кіріс/(запал)	—	—	76.921.922	(1.835.455)	(1.821.286)	—	73.265.181
Бір жылға жиынтық кіріс/(запал) жиыны	—	—	76.921.922	(1.835.455)	(1.821.286)	45.121.438	118.386.619
Қайта бағаланған негізгі құралдардың амортизациясы	—	—	(20.925.400)	—	—	20.925.400	—
Дивидендтер (20-ескертке)	—	—	—	—	—	(40.001.322)	(40.001.322)
2019 жылғы 31 желтоқсанға	61.937.567	(9.549)	299.585.499	37.737.309	(1.893.432)	305.621.572	702.978.966
2017 жылғы 31 желтоқсанға	61.937.567	(9.549)	226.395.595	33.068.230	(623.415)	278.922.619	599.691.047
Есеп саясатындағы өзгерістер (9, 12, 16 және 17-ескертпелер)	—	—	—	—	—	(64.542)	(64.542)
2018 жылғы 1 қантарға (қайта есептелген)	61.937.567	(9.549)	226.395.595	33.068.230	(623.415)	278.858.077	599.626.505
Есепті жылдағы таза пайда	—	—	—	—	—	38.484.983	38.484.983
Өзге де жиынтық кіріс	—	—	41.789.404	6.504.534	551.269	—	48.845.207
Бір жылға жиынтық кіріс жиыны	—	—	41.789.404	6.504.534	551.269	38.484.983	87.330.190
Қайта бағаланған негізгі құралдардың амортизациясы	—	—	(24.596.022)	—	—	24.596.022	—
Дивидендтер (20-ескертке)	—	—	—	—	—	(61.540.496)	(61.540.496)
2018 жылғы 31 желтоқсанға	61.937.567	(9.549)	243.588.977	39.572.764	(72.146)	280.398.586	625.416.199

2020 жылғы 16 наурызда кол койылды және шығаруға рұксат етілді.

Бас директордың (Басқарма төрағасының) м.а.

Бас бухгалтер

С.Ә. Арынов

M.K. Сармагамбетова

Есеп саясаты және 8-76 беттердегі ескертпелер осы шоғырланырылған қаржылық есептіліктің ажырамас белгі болып табылады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР**2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін****1. ЖАЛПЫ АҚПАРАТ**

«Мұнай және Газ Көлігі» ұлттық компаниясы» ЖАҚ (бұдан әрі – «МГК») Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2001 жылғы 2 мамырдағы қаулысына сәйкес құрылды. Осы қаулының негізінде Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті «ҚазТрансОйл» ҰМТК» ЖАҚ акцияларына меншік құқығын МГК-га берді, осының нәтижесінде «ҚазТрансОйл» ҰМТК» ЖАҚ «ҚазТрансОйл» ЖАҚ болып қайта тіркелді және кайта аталды.

Бірігу арқылы қайта құрылған «Қазакойл» ұлттық мұнай-газ компаниясы» және «Мұнай және газ тасымалдау» ұлттық компаниясы» жабық акционерлік қоғамдары негізінде Қазақстан Республикасы Президентінің 2002 жылғы 20 акпандағы Жарлығымен «ҚазМұнайГаз» ұлттық компаниясы» жабық акционерлік қоғамы құрылды, ол «ҚазТрансОйл» ЖАҚ-тың жалғыз акционері болды.

2004 жылғы 31 мамырда Қазақстан заңнамасының талаптарына сай «ҚазТрансОйл» ЖАҚ «ҚазТрансОйл» АҚ (бұдан әрі – «Компания») болып қайта тіркелді.

2019 жылдың 31 желтоқсанына Компания акцияларының 10%-ы «Халықтық IPO» бағдарламасы аясында сатып алған миоритарлық акционерлерге тиесілі. «ҚазМұнайГаз» ұлттық компаниясы» АҚ (бұдан әрі – «ҚМГ» немесе «Бас компания») Компанияның ірі акционері болып табылады, оған Компанияға катысадың 90% бакылау үлесі тиесілі. ҚМГ акцияларының 90%-ы «Самұрық-Қазына» Ұлттық әл-аукат коры» АҚ (бұдан әрі – «Самұрық-Қазына») тұлғасында Үкіметке тиесілі. ҚМГ акцияларының 10%-ы Қазақстан Республикасының Ұлттық банкіне тиесілі.

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның келесі ұйымдарда катысу үлесі болды:

Тіркелген жері	Негізгі қызметі	Катысу үлесі	
		2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
«МұнайТас» ЖШС (бұдан әрі – «МұнайТас»)	Қазақстан	Мұнай тасымалдау	51%
«Қазақстан – Қытай Кұбыры» ЖШС (бұдан әрі – «ҚҚҚ»)	Қазақстан	Мұнай тасымалдау	50%
«Батуми Мұнай Терминалы» ЖШҚ (бұдан әрі – «БМТ»)*	Грузия	Мұнайды және мұнай өнімдерін экспедициялау, аудыстырып қю және сақтау, теңіз кемежайын пайдалану	100%
«Petrotrans Limited» (бұдан әрі – «PTL»)**	Біріккен Араб Әмірліктері	Мұнайды және мұнай өнімдерін экспедициялау	100%
«Магистралдық Суағызысы» ЖШС (бұдан әрі – «Магистралдық Суағызысы»)	Қазақстан	Су тасымалдау	100%

* БМТ «Батуми Төңіз Кемежайы» ЖШҚ-ның (бұдан әрі – «БТК») 100% үлесін басқаруга айрықша құқыққа ие.

** PTL-дың Қазақстан Республикасында, Нұр-Сұлтан қаласында жұмыс істейтін филиалы бар.

Компания және оның еншілес ұйымдары бұдан әрі мәтін бойынша «Топ» ретінде қаралады.

Компанияның бас кеңесі Қазақстан Республикасы, Нұр-Сұлтан қаласы, Тұран даңғылы, 20 мекенжайы бойынша орналасқан.

Компанияның Қазақстан Республикасының Манғыстау, Атырау, Батыс Қазақстан, Ақтөбе, Караганды, Павлодар, Түркістан, Солтүстік Қазақстан облыстары мен Шымкент қаласында орналасқан өндірістік нысандары, Алматы қаласында орналасқан (Фылыми-техникалық орталық) филиалы және Ресей Федерациясында (Мәскеу, Омбы және Самара) өкілдік кеңселері бар.

Компания Қазақстан Республикасының магистралды мұнай құбыры бойынша ұлттық операторы болып табылады. Топтың ұзындығы 5.378 км магистралды мұнай құбырлары және ұзындығы 1.945 км суағызылар желілері бар.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

1. ЖАЛПЫ АҚПАРАТ (жалғасы)

Компания магистральдық мұнай құбырлары бойынша мұнай тасымалдау, қазақстандық мұнайды басқа мемлекеттердің құбырлары бойынша көлік экспедициясы қызметтерін, өзге үйымдардың, соның ішінде Топтың бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарының магистральдық мұнай құбырларын пайдалану және техникалық қызмет көрсету жөніндегі қызметтерді көрсетеді. Топтың МұнайТас және ҚҚҚ бірлескен бақылаудағы кәсіпорындары негізінде Қазақстан мұнайын, сондай – ақ ресей мұнайын Қытайға транзитпен тасымалдау үшін пайдаланылатын Кеңкіяқ – Атырау, Кеңкіяқ – Құмқөл және Атасу – Алашаңқай құбырларына иелік етеді.

Компания табиғи монополист болып табылады және тиісінше Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігінің Табиғи монополияларды реттеу, бәсекелестікті және тұтынушылардың құқықтарын қорғау комитетінің (бұдан әрі – «ТМРК» немесе «ТМРБжТҚҚК») реттеу нысаны болады. ТМРК тариф есеп-қисабының әдіснамасын, сондай-ақ Қазақстан Республикасының ішінде мұнай тасымалдау тарифтік ставкаларын бекіту үшін жауапты.

«Табиғи монополиялар туралы» Қазақстан Республикасының Занына сәйкес Қазақстан Республикасының аумағы арқылы транзиттеу мақсатында магистралдық құбырлармен мұнай тасымылдау қызметі және Қазақстан Республикасы төңірегінен шет аймаққа экспорттау табиғи монополиялық реттеу саласына кірмейді.

ТМРБжТҚҚК бұйрығына сәйкес ішкі нарыққа мұнай айдау жөніндегі шекті тариф 2019 жылы 1.000 километрге 1 тонна үшін ҚҚС-сыз 4.721,72 теңге құрайды. ТМРК 2019 жылғы 1 қыркүйектен бастап 1.000 километрге 1 тонна үшін ҚҚС-сыз 4.716,62 теңге мөлшерінде уақытша өтемдік тарифті белгіледі.

2018 жылғы 1 сәуірден бастап колданылатын Қазақстан Республикасынан тыс жерге экспортқа мұнай айдау тарифі 1.000 километрге 1 тонна үшін ҚҚС-сыз 6.398,92 теңге құрайды.

«Тұймазы – Омбы – Новосібір-2» қазақстандық магистралды мұнай құбырының участесі арқылы транзит мақсатында мұнайды айдау тарифі 1.000 километрге 1 тонна үшін 4.292,4 теңгені 2018 жылғы 1 сәуірден бастап құрайды.

Ресей мұнайын Қазақстан Республикасы аумағы арқылы Қытай Халық Республикасына Ресей Федерациясының шекарасы – Қазақстан Республикасының шекарасы (Прииртыш) – Атасу (Қазақстан Республикасы) – Алашаңқай (Қытай Халық Республикасы) бағыты бойынша тасымалдау тарифі 1 тоннага 4,23 АҚШ долларын құрайды (Прииртыш – Атасу участесінде) (2018 жылда: 1 тоннага 3,11 АҚШ долларын құрайды).

Негізінде тарифтер іске қосылған активтерге капитал құнын қайтаруга негізделеді. Қазақстан Республикасының табиғи монополиялардың қызметін реттеу туралы заңнамасына сәйкес тарифтер қызметтерді көрсету үшін қажетті шығындардың құнынан төмен бола алмайды және табиғи монополия субъектісінің тиімді қызмет етуін камтамасыз ететін пайда алу мүмкіндігін есепке алу керек.

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілікті Компанияның Директорлар Кеңесінің ішкі аудит Комитеті басып шыгаруды макулдады және бас директордың (Басқарма төрағасының) міндетін атқарушысы мен бас бухгалтер 2020 жылдың 16 наурызында кол койды.

2. ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ДАЙЫНДАУ НЕГІЗІ

Топтың осы шоғырландырылған қаржылық есептілігі Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарына (бұдан әрі – «КЕХС») сәйкес Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттары кеңесі (бұдан әрі – «КЕХС жөніндегі кенес») бекіткен редакцияда дайындалған.

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілік қайта бағаланған құны бойынша есептелетін негізгі құралдарды және есеп саясатында және осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ескертпелерінде көрсетілген басқа баптарды қоспағанда бастапкы құны бойынша бағалау қагидатына сәйкес дайындалған.

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілік тенгемен берілген, ал барлық сома басқаша көрсетілген жағдайларды қоспағанда, тұтас мындыққа дейін дөңгелектеп алынған.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікте алдыңғы кезең үшін салыстырмалы акпарат берілген.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТЕЛЕР (жалғасы)

3. ШОҒЫРЛАНДЫРУ НЕГІЗІ

Шоғырландырылған қаржылық есептілік Компанияның және оның еншілес кәсіпорындарының 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық есептілігін қамтиды. Бақылау Топтың инвестиция объектісіне қатысадан түсетін кірістің өзгерісіне байланысты тәуекелге ұшыраған немесе осындай кірістерді алуға құқығы, сондай-ақ инвестиция объектісіне қатысты өз өкілеттіктерін жүзеге асыру арқылы кіріске ықпал етуге мүмкіндігі болған жағдайда жүзеге асырылады.

Атап айтқанда, Топ инвестиция объектісін мына шарттар орындалған жағдайда ғана бақылайды:

- Топтың инвестиация объектісіне қатысты өкілеттігі болғанда (яғни инвестиация объектісінің маңызды қызметін басқарудың ағымдағы мүмкіндігін қамтамасыз ететін құқығы болған);
- Топта инвестиация объектісіне қатысадан түсетін кірістің өзгеруіне байланысты шығынға ұшырағанда немесе осындай кірісті алуға құқығы болғанда;
- Топта инвестиация объектісіне қатысты өз өкілеттіктерін жүзеге асыру көмегімен кіріске ықпал етуге мүмкіндігі болғанда.

Топта инвестиация объектісіне қатысты басым дауыс құқығынан кем немесе ұқсас құқық болған жағдайда, Топ осы инвестиация объектісіне қатысты өкілеттіктерін болуын бағалау кезінде барлық ақылға конымды фактілерді және жағдаяттарды ескереді:

- инвестиация объектісінде өзге де дауыс беру құқығын ұстаушылармен келісім;
- басқа келісімдермен негізделген құқыктар;
- Топқа тиесілі дауыс құқығы және ықтимал дауыс құқығы.

Егер фактілер мен жағдаяттар бақылаудың үш құраушысының біреуінің немесе бірнешеуінің өзгергенін білдірсе, Топ инвестиация объектісіне қатысты бақылаудың болуын қайта талдайды. Еншілес мекемені шоғырландыру Топ еншілес компанияны бақылауды алған кезден басталады және Топ еншілес мекемені бақылауды жоғалтқан кезде додарылады.

Еншіліс мекеменің жыл ішінде сатып алған немесе шығарылған активтері, міндеттемелері, кірістері мен шығыстары Топ бақылауды алған күннен бастап шоғырландырылған қаржылық есептілікке кіргізіледі және Топ еншілес мекемеге бақылауды жоғалтқан күнге дейін көрсетіледі.

Пайда немесе залал және өзге де жиынтық табыстың әр құраушысы, егер бұл бақыланбайтын қатысу үлестерінің теріс сальdosына әкелген жағдайдың өзінде де Топтың бас компаниясының меншігі және бақыланбайтын қатысу үлесі болып табылады. Қажет болған жағдайда еншілес компаниялардың қаржы есептілігі Топтың есеп саясатын сәйкестікке келтіру үшін осындай компаниялардың есеп саясаты түзетіледі. Топ ішінде операцияларды жүзеге асыру нәтижесінде туындастын барлық топ ішіндегі актив пен міндеттеме, капитал, кірістер, шығыстар мен ақша ағындары шоғырландыру кезінде толық алынып тасталады.

Бақылауды жоғалтпағанда еншілес кәсіпорындары қатысу үлесінің өзгерісі капиталмен операция ретінде ескеріледі. Егер Топ еншілес кәсіпорынға бақылауды жоғалтса, ол тиісті активтер мен міндеттемелерді (оның ішінде гудвилді), бақыланбайтын қатысу үлестерін және капиталдың өзге де құралымдарын тануды тоқтатады және туындаған пайданы немесе залалды пайда мен залал құрамында таниды. Қалған инвестиацияларды әділ құны бойынша таниды.

4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ

4.1 Бірлескен қызметке қатысу

Топтың бірлескен бақылаудағы кәсіпорындар нысанында бірлескен қызметке қатысу үлесі бар.

Бірлескен бақылаудағы кәсіпорын – бұл бірлескен қызмет туралы келісім, оған сай келісімге бірлескен бақылауды жүзеге асыруши тараптардың бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың таза активтеріне құқығы бар. Бірлескен бақылау – шартпен негізделген бірлескен бақылауды жүзеге асыру, бұл маңызды қызметке қатысты шешім қабылдау бірлескен бақылауды жүзеге асыруши тараптардың бірауызын келісімін талап ететін жағдайларда орын алады.

Бірлескен бақылауды анықтау кезінде ескерілетін факторлар еншілес компанияларға бақылаудың болуын айқындау кезінде ескерілетін факторларға ұқсас.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)

4.1 Бірлескен қызметке катысу (жалғасы)

Топтың бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға инвестициялары үlestік катысу әдісі бойынша ескеріледі. Үlestік катысу әдісіне сәйкес бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға инвестициялар бастапқы құны бойынша танылады. Инвестициялардың тенгерімдік құны бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың таза активтеріндегі сатып алу күнінен кейін туындастын өзгерістердегі үlestі тану салдарынан артылады немесе кемітіледі.

Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға қатысты гудвилл инвестициялардың тенгерімдік құнына кіреді және амортизацияланбайды, сондай-ак құнсыздану мәніне жеке тексеруге ұшырамайды.

Шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есеп Топтың бірлескен бақылаудағы кәсіпорын қызметінің қаржылық нәтижелеріндегі үлесін көрсетеді. Осында объектілердің өзге де жиынтық табысындағы өзгерістер Топтың өзге де жиынтық табысының құрамында ұсынылады. Сонымен бірге, егер бірлескен кәсіпорынның меншік капиталында тікелей танылған өзгерістер орын алса, Топ осында өзгерістердегі өз үлесін мойындаиды және бұл меншік капиталдың өзгерістері туралы есепте колданылатын болса, осы фактіні ашады. Топтың бірлескен кәсіпорындармен операциялары бойынша туындастын іске асырылмаған пайда мен залалдар Топтың бірлескен бақылаудағы кәсіпорынға катысу үлесі болатын дәрежеде алынып тасталады.

Топтың бірлескен бақылаудағы кәсіпорынның пайдасындағы немесе залалындағы үлесі операциялық пайда шегінен тыс тікелей шоғырландырылған жиынтық табыс туралы есепте берілген. Ол бірлескен бақылаудағы кәсіпорынның салық салуды есепке алғаннан кейінгі пайдасын немесе залалын көрсетеді.

Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың қаржылық есептілігі Топтың қаржылық есептілігі сияқты есепті кезең үшін жасалады. Қажет болған ретте есеп саясатын Топтың есеп саясатымен сәйкестікке келтіру мақсатында оған түзетулер енгізіледі.

Үlestік катысу әдісін колданғаннан кейін Топ бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға Топтың инвестициялары бойынша құнсызданудан болған косымша залалдарды тану қажеттілігін айқындаиды. Топ әр есепті қүнге бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға инвестициялар құнсыздануының объективті айфактарының болуын аныктайды. Осындағы айфактар болған жағдайда, Топ құнсыздану сомасын бірлескен бақылаудағы кәсіпорынның өтеу құны мен оның тенгерімдік құны арасындағы айырма ретінде есептейді және осы соманды «Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардағы пайда/залалдардағы үлес» бабы бойынша шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есепте таниды.

Бірлескен бақылаудағы кәсіпорынға елеулі әсерді жоғалтқан жағдайда, Топ әділ құны бойынша қалған инвестицияны бағалайды және таниды. Бірлескен бақылаудағы кәсіпорынның бірлескен бақылауды жоғалту кезінде тенгерімдік құны мен қалған инвестициялардың әділ құны және есептен шығудан болатын түсімдер арасындағы айырма пайда немесе залал құрамында танылады.

4.2 Шетел валютасын қайта есептеу

Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігі тенгемен берілген. Топтың әр компаниясы өзінің қызмет ететін валютасын айқындаиды және әр компанияның қаржылық есептілігіне кіргізілген баптар осы қызмет ететін валютада бағаланады. Компанияның, «Магистралдық Суағызғысы» ЖШС-ның және бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың МұнайТас пен ҚҚҚ атқарымдық валютасы тенге болып табылады. РТЛ және БМТ-ның атқарымдық валютасы АҚШ доллары болып табылады, БТК-ның атқарымдық валютасы грузин лари.

Операциялар мен қалдықтар

Топ компаниялары шетел валютасындағы операцияларды бастапқыда өздерінің қызмет ететін валютасында операция тану көрсеткіштеріне канаттандыратын қүнге колданылатын валюта бағамы бойынша есептейді.

Шетел валютасында бейнеленген монетарлық активтер мен міндеттемелер есепті қүнге колданыстағы қызмет ететін валюта спот-бағамымен қайта есептеледі.

Монетарлық баптарды өтеу және қайта есептеу кезінде туындастын барлық бағамдық айырма шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есепке кіргізіледі.

Тарихи құн негізінде шетел валютасында бағаланатын монетарлық емес баптар бастапқы мәмілелер жасау қүніне колданыстағы бағам бойынша қайта есептеледі. Әділ құн негізінде шетел валютасында бағаланатын монетарлық емес баптар әділ құнды айқындау қүніне колданыстағы бағам бойынша қайта есептеледі. Монетарлық емес баптарды қайта есептеу кезінде туындастын пайда мен залал Топтың әділ құны (яғни баптар бойынша бағамдық айырмалар, өзге де жиынтық кіріс немесе пайда не залал құрамында танылған әділ құнның өзгерісінен болған пайдалар немесе залалдар да тиісінше өзге де жиынтық кіріс немесе пайда не залал құрамында танылады) өзгерісі нәтижесінде болған пайданы немесе залалды тану қағидаттарына сәйкес есептеледі.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.2 Шетел валютасын қайта есептеу (жалғасы)*****Топ компаниялары***

Шоғырландыру кезінде шетелдік бөлімшелердің активтері мен міндеттемелері есепті күніне қолданыстағы бағам бойынша теңгемен қайта есептеледі, осындаі бөлімшелердің пайdasы мен залалдары орташа бағам бойынша қайта есептеледі. Осындаі қайта есептеу кезінде пайда болатын бағамдық айырма өзге жынтық кіріс құрамында танылады. Шетел бөлімшесі шықкан кезде осы шетел бөлімшесіне жататын өзге жынтық кіріс құрамдастары пайда немесе залал құрамында танылады.

Шетелдік бөлімшени сатып алған ретте пайда болатын гудвил және активтер мен міндеттемелердің тенгерімдік күны олардың әділ құнына дейін шетелдік бөлімшениң активтері мен міндеттемелері ретінде ескеріледі және есепті күнге қолданыстағы валюта бағамы бойынша қайта есептеледі.

Валюта айырбастау бағамдары

Қазақстан кор биржасында (бұдан әрі – «ҚҚБ») белгіленген орташа өлшенген айырбас бағамдары Қазақстан Республикасындағы ресми айырбас бағамдары ретінде пайдаланылады.

2019 және 2018 жылдардагы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін орташа өлшенген айырбас бағамдары келесіні құрады:

<i>Төңге</i>	<i>31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін</i>	
	<i>2019 жылғы</i>	<i>2018 жылғы</i>
АҚШ доллары	382,87	345,04
Ресей рублі	5,92	5,50
Еуро	428,61	406,88
Грузин лари	136,8	136,98

31 желтоқсанға ҚҚБ белгілеген валюта айырбастау бағамдары келесіні құрады:

<i>Төңге</i>	<i>2019 жыл</i>	<i>2018 жыл</i>
АҚШ доллары	382,59	384,20
Ресей рублі	6,16	5,52
Еуро	429	439,37
Грузин лари	134,48	144,44

4.3 Активтер мен міндеттемелерді айналымды/қысқа мерзімді және айналымнан тыс/ұзақ мерзімдігे жіктеу

Қаржы жағдайы туралы шоғырландырылған есепте Топ активтер мен міндеттемелерді айналымды/қысқа мерзімді және айналымнан тыс/ұзақ мерзімді жіктеу негізінде көрсетеді. Актив айналымды болып табылады, егер:

- оны іске асыру болжанса немесе ол сатуга немесе қарапайым операциялық кезең аясында тұтынуға арналса;
- ол негізінен сату мақсатына арналса;
- оны есепті кезең аяқталғаннан кейін он екі ай ішінде іске асыру болжанса; немесе
- есепті кезең аяқталғаннан кейін кемінде он екі ай ішінде міндеттемелерді өтеу үшін, оны айырбастауға немесе пайдалануға қатысты шектеулерді коспағанда, акша қаражаттарын немесе олардың баламаларын білдірсе.

Барлық өзге активтер айналымнан тыс ретінде жіктеледі.

Міндеттеме қысқа мерзімді болып табылады, егер:

- оны қалыпты операциялық кезең аясында өтеу болжанса;
- ол негізінен сауда мақсатында ұсталса;
- ол есепті кезең аяқталғаннан кейін он екі ай ішінде өтеуге жатса; немесе
- Топта есепті кезең аяқталғаннан кейін кемінде он екі ай ішінде міндеттемелерді өтеу мерзімін ұзарту сөзсіз құқығы болмаса.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)

4.3 Активтер мен міндеттемелерді айналымды/қысқа мерзімді және айналымнан тыс/ұзак мерзімдіге жіктеу (жалғасы)

Топ өзге барлық міндеттелерді ұзак мерзімді ретінде жіктейді.

Мерзімі ұзартылған салық активтері мен міндеттемелері айналымнан тыс/ұзак мерзімді активтер мен міндеттемелер ретінде жіктеледі.

4.4 Айналымнан тыс активтер, сатуға арналған деп жіктелген активтер және тоқтатылған қызмет

Топ айналымнан тыс активтерді және шығатын топтарды, егер олардың тенгерімдік құны негізінен оларды ұзак пайдалану нәтижесінде емес, оларды сату арқылы етелуге жатса, сату үшін жіктейді. Айналымнан тыс активтер және шығу топтары, сатуға арналған деп жіктелген, мына екі мәннің – тенгерімдік құнның және сатуға арналған шығындарды шегергендегі әділ құнның кішісі бойынша бағаланады. Сатуға арналған шығындар қосымша шығындар болып табылады, тікелей активтердің шығарылуына жататын (немесе толтың шығарылуы), өзіне қаржы шығындарын және пайдаға салынатын салық бойынша шығыстарды қамтымайды.

Объекттің сату үшін ұсталатын ретінде жіктеу өлшемі, егер сату мүмкіндігі жогары, ал актив немесе шығу тобы өзінің ағымдағы қуйінде жедел сатылуы мүмкін болған жағдайда сакталған болып есептеледі. Сатуды жүзеге асыру үшін қажетті іс-әрекеттер сатуға байланысты елеулі өзгерістердің, сондай-ақ сатуды болдырмаудың шағын мүмкіндігін көрсетуі тиіс. Басшылық активтерді сату жоспарын іске асыру үшін жауапкершілікті өз мойнына алу керек және сатудың жіктелу күнінен бастап бір жыл ішінде аяқталатындығына ниеті болуы керек.

Сатуға арналған ретінде жіктелгеннен кейін негізгі құралдар мен материалдық емес активтер амортизациялауға жатпайды.

Сатуға арналған ретінде жіктелген активтер мен міндеттемелер қаржы жағдайы туралы есепте айналымды/қысқа мерзімді баптар ретінде жеке ұсынылады.

Шығатын топ тоқтатылған қызмет ретінде мына жағдайда жіктеу өлшемдерін қанагаттандырады, егер шығып қалған ұйымның құрамдасты болса не сатуға арналған ретінде жіктелсе және:

- қызметтің жеке негізгі бағыты немесе қызмет жүзеге асырылған ірі географиялық өнірді білдірсе;
- қызметтің жеке негізгі бағытын немесе қызмет жүзеге асырылған ірі географиялық өнірді шыгаруды жүзеге асыру жөніндегі бірынғай үйлестірілген жоспарға енгізілген; не
- тек кана қайта сату үшін сатып алынған еншілес ұйым болса.

Тоқтатылған қызмет жалгастырылатын қызмет нәтижелерінен шығарылады және шоғырландырылған жыныстық кіріс туралы есепте тоқтатылған қызметтен салық салудан кейінгі пайда немесе залал ретінде жеке бап болып көрсетіледі.

Қосымша акпаратты ашу 18-ескертпеде ұсынылған. Шоғырландырылған қаржылық есептілікке қатысты барлық өзге ескертпелер өзіне ағымдағы қызметке жататын соммасын қамтиды, егер басқасы көрсетілмесе.

4.5 Әділ құнды бағалау

Әділ құн бағалау күніне нарық қатысушылары арасында қалыпты тәртіpte жасалатын мәміле аясында активтерді сату үшін алынатын немесе міндеттемелерді беру үшін төленетін баға болып табылады. Әділ құн бағасы активтерді сату немесе міндеттемелерді беру жөніндегі мәміле келесі түрде болып өтуін болжайды:

- не осы актив немесе міндеттеме үшін негізгі нарыкта;
- не негізгі нарық болмаған жағдайда осы актив немесе міндеттеме үшін негұрлым қолайлы нарыкта.

Топ негізгі немесе негұрлым қолайлы нарыкка қол жеткізуі тиіс. Активтің немесе міндеттеменің әділ құны жорамалдарды пайдалану арқылы бағаланады, оларды нарық қатысушылары активтің немесе міндеттеменің бағасын айқындау кезінде пайдалануы мүмкін, бұл орайда нарық қатысушылары өзінің озық мүдделерінде әрекет етеді.

Қаржылық емес актив әділ құнның бағасы не активті ең жақсы және негұрлым тиімді түрде пайдалану жолымен немесе осы активті ең жақсы және негұрлым тиімді түрде пайдаланатын нарыктың басқа қатысушысына сату нәтижесінде нарық қатысушысының экономикалық пайдастын еселеу мүмкіндігін ескереді. Топ бағалаудың пайда болған жағдаяттарында қолайлы және әділ құнны бағалау үшін жеткілікті деректерге қол жетімді бағалау әдістемелерін пайдаланады, бұл орайда бақыланатын орынды бастапқы деректерді мейлінше көп және бақыланбайтын бастапқы деректерді мейлінше аз пайдаланады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)

4.5 Әділ құнды бағалау (жалғасы)

Әділ құны шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі бағаланатын немесе шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі көрсетілетін барлық активтер мен міндеттемелер тұтас алғанда әділ құнды бағалау үшін маңызды болып табылатын ең тәменгі деңгейдегі бастапқы деректер негізінде әділ құн көздерінің тәменде сипатталған сатылар аясында жіктеледі:

- 1-денгей – барабар активтер немесе міндеттемелер бойынша белсенді нарықтағы бағалардың нарықтық белгіленуі бойынша (қандай да бір түзетулерсіз);
- 2-денгей – сатының ең тәменгі деңгейіне жататын әділ құның бағалау үшін маңызды бастапқы деректер нарықта тікелей немесе жанама бақыланатын болып табылатын баға үлгісі;
- 3-денгей – сатының ең тәменгі деңгейіне жататын әділ құның бағалау үшін маңызды бастапқы деректер нарықта бақыланабайтын болып табылатын баға үлгісі.

Шоғырландырылған қаржылық есептілігінде кезеңдік негізде қайта бағаланатын активтер мен міндеттемелер жағдайында әр есепті кезеңнің аяғына жіктемені (тұтас алғанда әділ құнды бағалау үшін маңызды болып табылатын ең тәменгі деңгейдегі бастапқы деректер негізінде) қайтадан талдай отырып Топ оларды саты көздері деңгейлері арасында ауыстыру қажеттілігін анықтайды.

Әр есепті кезеңге Топтың есеп саясатына сәйкес қайта талдау және қайта бағалау қажет болатын активтер мен міндеттемелер құнының өзгерістерін Топ талдау жүргізеді. Осындай талдау аясында Топ соңғы бағалау кезінде қолданылған негізгі бастапқы деректерді бағалау кезінде пайдаланылатын ақпаратты шарттармен және өзге де орынды құжаттармен салыстыру жолымен тексереді. Топ және сыртқы бағалаушылар әр актив пен міндеттеменің әділ құнының өзгерісін өзгерістің негізділігін айқындау мақсатында тиісті сыртқы көздермен салыстырады.

Әділ құн туралы ақпаратты ашу мақсатында Топ активтер мен міндеттемелерді олардың сипаты, оларға тән сипаттама мен тәуекелдер, сондай-ақ жогарыда көрсетілген әділ құн көздері сатысының қолданылатын деңгейі негізінде жіктеіді. Негізгі құралдардың әділ құның талдау және оны анықтау әдістері туралы қосымша ақпарат 5-ескертпеде көлтірілген.

4.6 Негізгі құралдар

Негізгі құралдар бастапқыда өзіндік құны бойынша есепке алынады. Кейінгі есепке алу жинақталған амортизацияны (жерден, технологиялық мұнайдан және аяқталмagan құрылыштан басқа) және қайта бағалау болған жағдайда, және танылған құнсызданданудан болатын залалдарды шегергендегі әділ құны бойынша жүргізіледі.

Топ артық технологиялық мұнай анықтағанда, нәтижесінде алынған объект актив анықтамасын канагаттандыратындылығын анықтайды, және егер солай болса, пайда болған активті негізгі құрал ретінде таниды. Бастапқы тану кезінде негізгі құрал нөлдік құн бойынша бағаланады және әрбір есепті күнге қайта бағаланады.

Топ өзінің негізгі құралдарын оларды ауыстырудың нарықтық құнына дейін қайта бағалау жүргізу үшін кезеңімен тәуелсіз сарапшыларды тартады. Негізгі құралдарды қайта бағалау есебін жүргізу саясатына сәйкес әр 3 жылда (әділ құнның өзгеруіне байланысты кезең бойында қайта бағаланатын технологиялық мұнайды коспағанда) қайта бағаланған активтің әділ құны оның тенгерімдік құнынан елеулі айырмашылығы болмағанына сенімділікті камтамасыз ету үшін жүзеге асырылады.

Қайта бағалаудан құнның өсуі өзге де жыныстық кіріс құрамында көрсетіледі және меншік капиталдың құрамына кіретін активтерді, оның осы активтің құның қайта бағалау салдарынан болған және пайда немесе залал құрамында бұрын жасалған қайта бағалау салдарынан танылған мұндан активтерді қайта бағалаудан болған залалды қалпына келтіретін бөлікті коспағанда, активтерді қайта бағалау резерві қорының артуына жатады. Қайта бағалаудан болатын залал оның бұрын активті қайта бағалау резерві қорының құрамында танылған осы актив бойынша оның қайта бағалауын тікелей кемітетін бөлігін коспағанда пайда немесе залал құрамында танылады.

Активтің қайта бағаланған тенгерімдік құны негізінде есептелген амортизация мен активтің бастапқы құны негізінде есептелген амортизация арасындағы айырмашылық активтерді қайта бағалау резервінен жыл сайын бөлінбеген пайдаға ауыстырылады. Сонымен катар қайта бағалау құнніне жинақталған амортизация және құнсызданду активтің жалпы тенгерімдік құның бір мезгілде азайта отырып алынып тасталады және одан кейін таза сома активтің қайта бағаланған құнына дейін жете бағаланады. Актив шығарылған кезде накты шығарылатын активке жататын қайта бағалау резерві бөлінбейтін пайдаға көшіріледі.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)

4.6 Негізгі құралдар (жалғасы)

Негізгі құралдардың құнына капиталданыру белгісі орындалатын жабдықтар бөліктерін ауыстыру құны және үзак мерзімді құрылым жобалары бойынша қарыз жөніндегі шығындар кіреді. Белгілі бір уақыт аралығында негізгі құралдардың маңызды құраушыларын ауыстыру кажет болған жағдайда, Топ осындай құраушыларды өздеріне сәйкес дербес пайдалы қолдану мерзімдері бар жеке активтер ретінде таниды. Солай сияқты басты техникалық тексеріс кезіндегі шығыстардың тану критерийлері болса, жабдықтарды ауыстыру ретінде негізгі құралдардың тенгерімдік құны бойынша танылады. Жөндеуге және техникалық қызмет көрсетуге арналған өзге барлық шығын пайда немесе залал құрамында танылады.

Актив пайдаланылғаннан кейін оны пайдаланудан шыгару бойынша күтілетін шығындардың келтірілген бағасы келешек шығындарға резервті тану критерийлері орындалатын болса тиісті активтің бастапқы бағасына қосылады. Активтерді пайдаланудан шыгару және жерлерді қайта өндеу бойынша танылған резерв туралы толық ақпарат 5 және 27-ескертпелерде көрсетілген.

Амортизация желілік әдіспен активтерді пайдалы қолданудың бағалау мерзімі ішінде келесі түрде есептеледі:

Жылдар

Фимараттар мен құрылым	5-50
Машиналар мен жабдық	3-30
Құбырлар мен өзге де көлік активтері	5-30
Өзге де	2-10

Топтың Есеп саясатына сәйкес технологиялық мұнай, аяқталмаған құрылым және жер амортизацияланбайды.

Бұрын танылған негізгі құралдарды немесе олардың маңызды құраушыларын тануды додару олар шығарылған кезде немесе егер келешекте осы активті пайдаланудан немесе шығарудан экономикалық тиімділік алу күтілмеген жағдайда болады.

Активті тануды додару нәтижесінде туындастын кіріс немесе шығыс (активтің шығуынан және тенгерімдік құнынан болатын таза түсімдер арасындағы айырмашылық ретінде есептелген) активті тану додарылған есепті жыл үшін пайдала және залалға кіргізіледі.

4.7 Материалдық емес активтер

Жеке сатып алған материалдық емес активтер бастапқы танылған кезде бастапқы құны бойынша бағаланады. Бизнесті біріктіру кезінде сатып алған материалдық емес активтердің бастапқы құны сатып алу күніндегі әділ құны болып табылады. Бастапқы танудан кейін материалдық емес активтер жинақталған амортизацияны және құнсызданудан болған жинақталған залалды шегергенде (олар болған ретте) бастапқы құны бойынша есептеледі. Топ ішінде жүргізілген материалдық емес активтер өнім әзірлеуге арналған капиталданырылған шығындарды қоспағанда, капиталданырылмайды және тиісінше шығыс туындаған есепті кезең үшін пайда мен залал құрамында көрсетіледі.

Материалдық емес активтердің пайдалы қолдану мерзімі шектеулі.

Пайдалы қолдану шектеулі мерзімі бар материалдық емес активтер осы мерзім ішінде амортизацияланады және егер осы материалдық емес активтің құнсыздану белгілері болса, құнсыздану мәніне бағаланады. Амортизация активтер қызметінің бағаланған пайдалы мерзімі үшін тік желілік әдіс негізінде есептеледі. Материалдық емес активтер негізінен жеті-он жыл ішінде амортизацияланады. Пайдалы қолдану мерзімі шектеулі материалдық емес актив үшін амортизацияны есептеу кезеңі мен әдісі кем дегенде әр есепті кезеңнің аяғында қайта каралады. Активке кіргізілген келешек экономикалық тиімділікті пайдалы қолданудың болжалды мерзімінің немесе тұтынудың болжалды құрылымының өзгерісі тиісінше амортизация кезеңін немесе есептеу әдісін өзгертерді және есепте алу бағаларының өзгерісі ретінде ескеріледі. Пайдалы қолдану мерзімі шектеулі материалдық емес активтің амортизациясына арналған шығындар шоғырландырылған жыныстық кіріс туралы есепте материалдық емес активтер қызметіне сәйкес шығыстар санатында танылады.

Материалдық емес активтерді танудың тоқтатылуынан болатын кіріс немесе шығыс активтің шығуынан болатын таза түсім және активтің тенгерімдік құны арасындағы айырмашылық ретінде өлшенеді және осы активті тану тоқтатылған кездеңін шоғырландырылған жыныстық кіріс туралы есепте танылады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.8 Қаржы емес активтердің құнсыздануы**

Әрбір есепті кезеңге Топ активтің мүмкін болатын құнсыздану белгілері болуын айқындаиды. Егер осындай белгілер орын алса немесе егер активті құнсыздануға жыл сайынғы тексеру талап етілсе, Топ активтің өтөу құнына бағалау жүргізеді. Активтің немесе ақша ағынын туындалуши бөлімше (бұдан әрі – «ААТБ») өтөу құны – мына шамалардың ең үлкені: сатуға арналған шығындарды шегергенде активтің (ААТБ) әділ құны және активті (ААТБ) пайдалану құндылығы.

Актив негізінен басқа активтер немесе активтер тобы тудыратын ағындарға тәуелсіз ақша қаражаты ағындарын тудырмайтын жағдайларды коспағанда, өтөу құны жеке актив үшін айқындалады. Егер активтің немесе ААТБ-ның тенгерімдік құны оның өтөу құнинан артып кетсе, актив құнсызданған деп саналады және өтөу құнинан дейін есептен шығарылады. Пайдалану құндылығын бағалау кезінде келешек ақша ағындары активке тән ақшаның және тәуекелдің уақытша құнның ағымдағы нарыктық бағасын көрсететін салық салғанға дейінгі дисконттау мөлшерлемесі бойынша дисконталады.

Сатуға арналған шығындарды шегергенде әділ құнын анықтау кезінде жуық арадағы нарыктық мәмілелер ескеріледі (егер ондайлар орын алса). Олар болмаған ретте бағалаудың тиісті үлгісі қолданылады. Бұл есептер бағалау коэффициенттерімен, акциялардың нарығында еркін айналыстағы бағаларды белгілеумен немесе әділ құнның өзге де қол жетімді көрсеткіштерімен расталады.

Топ құнсыздану сомасын Топтың жеке активтер жатқызылатын әр ААТБ үшін жеке дайындалатын накты жоспарлар және болжаяу есептерін ескере отырып айқындаиды. Бұл жоспарлар мен болжаяу есептері әдетте бес жылға жасалады. Негұрлым ұзак кезеңдер үшін өсудің ұзак мерзімді қарқыны есептеледі, ол бесінші жылдан кейінгі келешек болжаяуды ақша ағындарына қатысты қолданылады.

Жалғасып отырған қызметтің құнсыздануынан (корлардың құнсыздануын коса есептегендеге) болатын залалдар қайта бағалау өзге де шоғырландырылған жиынтық кіріс құрамында танылған, гудвилді коспағанда, бұрынғы қайта бағаланған негізгі құралдарды коспағанда, құнсызданған актив қызметіне сәйкес шығыстар санаты құрамындағы шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есебінде танылады. Бұл жағдайда құнсызданудан болған залалдар да бұрын жүргізілген қайта бағалау сомасы шегінде өзге де жиынтық кіріс құрамында танылады.

Әрбір есепті күнге Топ бұрын активтің құнсыздануынан болған деп танылған залалдардың енді жок екендігінің немесе қыскарғандығының белгілері бар не жок екендігін анықтайды. Егер мұндай белгі бар болса, Топ активтің немесе ААТБ-ның өтеле құнын есептейді. Кейінгі құнсызданудан болған деп танылған залалдардан бері активтің өтөу құнын анықтау үшін колданылған жорамалдар өзгерілген жағдайдаға ғана бұрын құнсызданудан болған деп танылған залалдар қалпына келтіріледі. Қалпына келтіру активтің тенгерімдік құны оның өтөу құнинан асып кетпеуімен, сондай-ақ амортизацияны шегеріп тастағанда тенгерімдік құнинан аспауымен шектелген, бұл актив егер алдыңғы жылдары құнсызданудан болған залал деп танылмаган жағдайда, тенгерімдік құны бойынша танылуы мүмкін. Құнды бұлайша қалпына келтіру актив қайта бағаланған құны бойынша есептелген жағдайларды коспағанда, пайдалар мен залалдарда танылады. Соңғы жағдайда, құнды қалпына келтіру құнның қайта бағалаудан болған өсуі ретінде ескеріледі.

Қаржы емес активтердің құнсыздануы туралы акпарат 5, б және 8-ескертпелерде ашылған.

4.9 Қаржы активтері**Бастапқы тану және бағалау**

Қаржылық активтер бастапқы тану кезінен кейін амортизацияланған құн бойынша, өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша және пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатындар ретінде жіктеледі.

Бастапқы тану кезінде қаржылық активтерді жіктеу қаржылық актив бойынша ақша ағыны шартымен кезделген сипаттамаға және осы активтерді басқару үшін Топ колданатын бизнес-үлгіге байланысты болады. Қаржыландырудың елеулі компонентін қамтымайтын немесе Топ практикалық сипаттағы ықшамдауды колданған сауда дебиторлық берешекті коспағанда, Топ бастапқыда қаржылық активтерді пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланбайтын қаржылық активтер жағдайында мәміле бойынша шығындар сомасына ұлғайтылған әділ құн бойынша бағалайды. Қаржыландырудың елеулі компонентін қамтымайтын немесе Топ практикалық сипаттағы ықшамдауды колданған сауда дебиторлық берешек «*Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша түсім*» ҚЕХС (IFRS) 15 сәйкес айқындалған мәміле бағасы бойынша бағаланады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)

4.9 Қаржы активтері (жалғасы)

Бастапқы тану және бағалау (жалғасы)

Қаржылық активтерді амортизацияланған құн бойынша немесе өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша жіктеу және бағалау үшін бұл активтің шарттық талаптары қарыздың негізгі сомасының өтелмеген бөлігіне «қарыздың негізгі сомасы және проценттер есебіне ерекше төлемдер» болып табылатын ақша ағынын алууды қарастыруы кажет. Мұндай бағалау SPPI-тест деп аталады және әр құрал деңгейінде жүзеге асырылады.

Топ қаржылық активтерді басқару үшін қолданатын бизнес-модель ақша ағындарын өндіру мақсатында Топ өзінің қаржылық активтерін басқаратын тәсілді сипаттайтыды. Бизнес-модель ақша ағыны шартпен кезделген ақша ағынын алу, қаржылық активтерді сату немесе екеуінің де салдары бола алатындығын айқындейтін.

Заңнамамен немесе белгілі бір нарыкта қабылданған қагидалармен («стандарттық жағдайлардагы» сауда) белгіленетін мерзімде активтерді жеткізуі талап ететін қаржылық активтерді сатып алу немесе сату бойынша барлық мәмілелер мәміле жасалған қүнге, яғни Топ активті сатып алу немесе сату міндеттемесін өзіне алған қүнге танылады.

Топтың қаржылық активтері ақша қаражаттарын, банк салымдарын, сауда және өзге де дебиторлық берешекті және облигацияларға инвестицияны қамтиды.

Кейінгі бағалау

Кейінгі бағалау мақсатында қаржылық активтер төрт санатка жіктеледі:

- амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер (борышкорлық құралдар);
- жинақталған пайда мен залалды кейінгі қайта жіктеумен өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер (борышкорлық құралдар);
- тану тоқтатылған кезде жинақталған пайда мен залалды кейінгі қайта жіктеусіз өзге жиынтық кіріс арқылы ұйымның қалауымен әділ құн бойынша бағаланатындар ретінде жіктелген қаржылық активтер (үлестік құралдар);
- пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер.

Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер (борышкорлық құралдар)

Бұл санат Топ үшін ең орындысы болып табылады. Топ мынандай екі шарт орындалғанда қаржылық активтерді амортизацияланған құн бойынша бағалайды:

- қаржылық активтер шартпен қарастырылған ақша ағынын алу мақсатында ұстап қалу болып табылатын бизнес-модель аясында ұсталынатын; және
- қаржылық активтің шарттық талаптары бойынша борыштың негізгі сомасын және осы борыштың негізгі сомасын өтелмеген бөлігіне пайыздар есебіне ерекше төлемдер болып табылатын ақша ағындарын көрсетілген күнде алууды көздегендे.

Амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер кейін тиімді проценттік мөлшерлеме әдісін пайдаланумен бағаланады және оларға құнсыздануға қатысты талаптар қолданылады. Пайда немесе залал активті, оның модификациясын тану тоқтатылған немесе құнсызданған жағдайда пайда немесе залал құрамында танылады.

Топ амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер санатына сауда және өзге де дебиторлық берешекті және кредит мекемелеріндегі құралдарды (банк салымдары, ақша қаражаттары және олардың баламалары) жатқызады.

Пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер

Пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер санаты саудага арналған қаржылық активтерді, Топтың қалауы бойынша бастапқы тануда пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша немесе міндетті түрде әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық активтерді қамтиды.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.9 Қаржы активтері (жалғасы)*****Кейінгі бағалау (жалғасы)***

Пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер (жалғасы)

Қаржылық активтер жақын болашакта сату мақсатында сатып алынған болса, онда олар саудага арналғандар ретінде жіктеледі. Туынды құралдар, жеке кіріктірме туынды құралдарды қоса алғанда, олар Топтың қалауы бойынша тиімді хеджирлеу құралдары ретінде айқындалған жағдайларды коспағанда, саудага арналғандар ретінде жіктеледі. Ақша ағындары қарыздың негізгі сомасы және проценттер есебіне ерекше төлемдер болып табылмайтын қаржылық активтер пайдаланылған бизнес-үлгіге қарамастан пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша жіктеледі және бағаланады.

Пайда немесе залал арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер әділ құн бойынша қаржылық жағдай туралы есепте ескеріледі, ал олардың әділ құнын таза өзгерту пайда немесе залал туралы есепте танылады.

Топ бұл санатка «DSFK арнайы қаржы компаниясы» ЖШС-ның облигацияларын жатқызады (19-ескертпне).

Жинақталған пайда мен залалды кейінгі қайта жіктеумен өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер (борышқорлық құралдар)

Топ келесі екі шарт орындалғанда борышқорлық құралдарды өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағалайды:

- мақсаты шартпен қарастырылған ақша ағынын алу да қаржылық активтерді сату да болып табылатын бизнес-модель аясында қаржылық актив ұстап қалынғанда; және
- қаржылық активтің шарттық талаптары бойынша борыштың негізгі сомасын және осы борыштың негізгі соманың өтмелеген белігіне пайыздар есебіне ерекше төлемдер болып табылатын ақша ағындарын көрсетілген күнде аруды көздегендеге.

Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борышқорлық құралдар жағдайында проценттік кіріс, валюталық бағамдарды қайта бағалау және құнсызданудан залалдар немесе осындай залалдарды қайта қалпына келтіру пайда немесе залал туралы есепте танылады және амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық активтер жағдайындағыдан есептеледі. Әділ құның қалған өзгерістері өзге жиынтық кіріс құрамында танылады. Тану тоқтатылған жағдайда өзге жиынтық кіріс құрамында танылған әділ құн өзгерісінің жинақталған сомасы пайда немесе залал құрамында қайта жіктеледі.

Топта бұл санаттағы қаржылық активтер жок.

Тану тоқтатылған кезде жинақталған пайда мен залалды кейінгі қайта жіктеусіз өзге жиынтық кіріс арқылы үйымның қалауымен әділ құн бойынша бағаланатындар ретінде жіктелген қаржылық активтер (үлестік құралдар)

Бастапқы тану кезінде Топ өз қалауы бойынша, кейін одан бас тарту құқығысыз, егер инвестицияларды үлестік құралдар «Қаржы активтері: ұсыну» КЕХС (IAS) 32 сай меншік капиталдың мәніне сәйкес келсе және сатуға арналмаса оларды өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын ретінде жіктеу туралы шешім қабылдауы мүмкін. Осындай жіктеу туралы шешім әр құрал бойынша белек қабылданады.

Осындай қаржы активтері бойынша пайда мен залалдар ешқашан пайда немесе залал құрамына қайта жіктелмейді. Егер дивидендтерді алу құқығы белгілі болса, Топ осындай түсуден қаржы активі құнсының белігін өтеп беру ретінде алатын пайданы коспаған жағдайда дивидендтер пайда немесе залал туралы есепте өзге кіріс ретінде күпталады. Бұл жағдайда мұндай пайдалар өзге жиынтық кірістің құрамында көрсетіледі. Топтың қалауы бойынша өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын ретінде жіктелген үлестік құралдар, құнсыздану мәніне бағаланбайды.

Топта бұл санаттағы қаржылық активтер жок.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.9 Қаржы активтері (жалғасы)*****Тануды тоқтату***

Қаржы активінің (немесе қолданылу ретіне қарай – қаржы активінің бөлігі немесе осындай қаржы активтері тобының бөлігі) тануы догарылады (яғни Топтың қаржылық жағдайы туралы шоғырландырылған есебінен шыгарылады), егер:

- активтен ақша ағынын алу құқығының қолданылу мерзімі аяқталса;
- Топ активтен ақша ағынын алуға өзінің құқығын берсе не алынатын ақша ағынын толық көлемде және «транзиттік» келісім бойынша айтартыктай кідіртусіз үшінші тарапқа төлеуге өзіне міндеттеме алас; және не (а) Топ активтен болатын барлық тәуекел мен табысты берсе, не (б) Топ активтен болатын барлық тәуекелдер мен табысты бермесе және өзінде сактамаса, бірақ осы активке бақылауды берсе.

Егер Топ активтен ақша ағынын алуға өзінің барлық құқығын берсе не транзиттік келісім жасаса, ол меншік құқығына байланысты тәуекелдер мен табысты сактап қала алған-алмаганын және, егер сактап қала алған болса, онда қандай көлемде екендігін бағалайды.

Егер Топ активтен болатын барлық тәуекелдер мен табысты бермесе және өзінде сактамаса, сондай-ақ активке бақылауды бермесе, берілген актив Топ берілген активке өзінің қатысуын жалғастыруы дәрежесінде әрі қарай танылады.

Бұл жағдайда Топ сонымен қатар тиісті міндеттемені таниды. Берілген актив пен тиісті міндеттеме Топ сактаған құқық пен міндеттемені көрсететін негізде бағаланады. Берілген активке кепілдік нысанындағы жалғаскан қатысу активтің бастапқы теңгерімдік құны немесе Топтан талап етілуі мүмкін төлемнің ең жоғары сомасы өлшемдердің ең кішісі бойынша танылады.

4.10 Қаржы активтерінің құнсыздануы

Сондай-ақ қаржы активтерінің құнсыздануы туралы толық акпаратты ашу мына ескертпелерде берілген:

- маңызды есепке алу пайымы, бағалау мәндері жорамалдар (*5-ескертпе*);
- сауда дебиторлық берешек (*12-ескертпе*);
- банк салымдары (*16-ескертпе*);
- ақша қаражаттары және олардың баламалары (*17-ескертпе*).

Топ пайда немесе шығын арқылы әділ құнмен бағаланбаған барлық қарыздар мен басқа да борыштық қаржылық активтер бойынша күтілетін несиелік шығындардың (КНШ) бағалау резервін көрсетеді. КНШ келісімшарт бойынша үйімға тиесілі күтілетін ақша ағыны мен Топпен алынатын барлық ақша ағындарының арасындағы айырма ретінде есептеледі. КНШ кредиттік рейтингісімен ұксас құрал үшін бастапқы тиімді проценттік мөлшерлемеге тең келетін мөлшерлеме бойынша дисконттады.

КНШ екі кезеңде танылады. Бастапқы тану кезінен несиелік тәуекелі едәуір ұлғаймаған қаржы құралдары үшін келесі 12 ай ішінде (12 айлық КНШ) дефолт салдарынан пайда болуы күтілетін несиелік шығындарға қатысты шығындар үшін бағалық резерв жасалады. Бастапқы тану кезінен несиелік тәуекелі едәуір ұлғайған қаржы құралдары үшін дефолттың басталу мерзіміне қарамастан осы қаржы құралының қалған қолдану мерзімінің ішінде күтілетін несиелік шығындарға қатысты (барлық мерзімге КНШ) залалдар үшін бағалық резерв жасалады.

Топ шарт бойынша сауда дебиторлық берешектер мен активтерге қатысты КНШ-ты есептеген кезде жеңіл тәсіл қолданады. Яғни, Топ несиелік тәуекелдің өзгеруін бақыламайды, оның орнына барлық мерзімге КНШ-ға тең сомада шығындар үшін әр есептік күнге бағалау резервін мойындаиды. Топ несиелік шығындардың пайда болуындағы бұрынғы тәжірибелі ескеріп дайындалған, қарыз алушы үшін өзгеши факторларды және жалпы экономикалық жағдайларды ескере отыра түзетілген бағалау резервінің ұлғасін қолданады.

Кредиттік мекемелердегі қаражаттарға (акша қаражаттары және олардың баламалары, банк салымдары) қатысты Топ 12 айлық кезең ішінде күтілетін несиелік шығындарды есептеді. 12 айлық күтілетін несиелік шығындар – есеп беру күнінен кейінгі 12 ай ішінде мүмкін болатын қаржы құралы бойынша дефолттарға байланысты туындастын күтілетін несиелік шығындарды білдіретін бүкіл мерзімге күтілетін несиелік шығындардың бір белгі болып табылады. Алайда, бастапқы танудан кейін қаржы құралының несиелік тәуекелінің едәуір ұлғаюы жағдайында, бағаланған шығыс резерві барлық мерзім ішінде күтілетін несиелік шығындарға тең сомада бағаланады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛГАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.10 Қаржы активтерінің құнсыздануы (жалғасы)**

Топ, келісімшарт бойынша төлемдер 30 күннен астам уақытқа созылған жағдайда, несиелік тәуекелдің елеулі ұлғаюы орын алған деп есептейді. Келісімшарт бойынша төлемдер 90 күнге дейін мерзімі өткен жағдайда, қаржы активі бойынша дефолт бар деп есептеледі. Сонымен қатар, белгілі бір жағдайларда, Топ, егер ішкі немесе сыртқы аппарат, Топтың қарызды көтеру тетіктерін ескермesten Топ келісімшартта көзделген қалған төлемдердің толық көлемін алуы екітадай деп болжайтын болса, қаржы активі үшін дефолт болды деп қорытынды жасауга болады.

4.11 Қаржылық міндеттемелер***Бастапқы тану және бағалау***

Қаржылық міндеттемелер пайда немесе залал арқылы әділ құны бойынша бағаланатын, несиелер және қарыз, кредиторлық берешек немесе тиімді хеджирлеу кезінде хеджирлеу құралы ретінде айқындалған туынды құралдар бастапқы тану кезінде қаржылық міндеттемелер ретінде жіктеледі. Топ қаржылық міндеттемелерді бастапқы тану кезінде жіктейді. Барлық қаржылық міндеттемелер бастапқыда олармен мәміле бойынша тікелей байланысты шығындар шегеріліп (қарыздар, несиелер және кредиторлық берешек жағдайында) әділ құны бойынша танылады.

Топтың қаржылық міндеттемелері сауда және өзге де кредиторлық берешекті қамтиды.

Кейінгі бағалау

Қаржылық міндеттемелерді кейінгі бағалауы олардың жіктелуіне байланысты:

Сауда және өзге де кредиторлық берешектер

Бастапқы танудан кейін сауда және өзге де кредиторлық берешектер тиімді пайыздық мөлшерлеме қолданыла отырып, амортизацияланған құны бойынша бағаланады. Мұндай қаржылық міндеттемелер бойынша кірістер мен шығыстар оларды тану додарылғаннан кейін, сондай-ақ тиімді пайыздық мөлшерлеме қолданыла отырып амортизация есептелуіне қарай танылады.

Тануды додару

Егер міндеттеме өтелген, жойылған немесе оның қолданылу мерзімі біткен болса, қаржылық міндеттеменің тануы додарылады.

Егер бар қаржылық міндеттеме елеулі айырмашылығы бар шарттарда сол кредитордың алдында баска міндеттемемен ауыстырылатын болса немесе егер бар міндеттеменің шарттары елеулі өзгерсе, мұндай ауыстыру немесе өзгерту бастапқы міндеттемені тануды додару және жана міндеттемені тану ретінде ескеріледі, ал олардың тенгерімдік құнындағы айырма жиынтық кіріс туралы есепте кіріс немесе шығыс ретінде ескеріледі.

4.12 Қаржы құралдарын өзара есепке алу

Қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелер өзара есепке алуға, ал қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте берілген таза сома ұсынуға болады егер қазіргі кезде занды қоргаумен қамтамасыз етілген танылған сомаларды өзара есепке алуға құқық болған кезде, сондай-ақ таза негізде есеп айырысуға не активтерді өткізіп, сонымен бір мезгілде міндеттемелерді өтеуге ниет болғанда жузеге асырылады.

4.13 Қорлар

Қорлар екі өлшемнің ең азы бойынша бағаланады: бастапқы сатып алу құны және өткізудің таза құны.

Қорлардың бастапқы құны қорларды орнына жеткізумен және оларды ағымдағы күйге келтірумен байланысты құнделікті қызмет барысында шеккен барлық шығынды өзіне қамтиды.

Сатудың таза мүмкін құны өндірісті аяқтауға арналған есепті шығыстар мен өткізуға кеткен есепті шығындарын шегеріп тастап, кәдімгі құнделікті қызмет барысында сатудың есепті бағасы ретінде анықталады.

Қорлардың өзіндік құны ФИФО әдісін пайдалану арқылы айқындалады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)

4.14 Ақша қаражаттары және олардың баламалары

Каржы жағдайы туралы шоғырландырылған есепте ақша қаражаттары және олардың баламалары кассадағы қолма-қол ақшаны, банктердегі ақша қаражаттарын, қысқа мерзімді банк салымдары, өтеудің бастапкы мерзімі үш айдан аспайтын басқа да қысқа мерзімді жогары өтімді инвестицияларды қамтиды.

Ақша қаражаттарының қозғалысы туралы шоғырландырылған есептің мақсаттары үшін ақша қаражаттары және олардың баламалары өтелмеген банкілік овердрафтарды шегеріп тастағанда, жоғарыдағы анықтамаға сай ақша қаражаттарынан және қысқа мерзімді банк салымдарынан тұрады.

4.15 Резервтер

Егер Топтың өткен окиға нәтижесінде пайда болған ағымдық міндеттемесі болса (занды немесе тәжірибеден шықкан); осы міндеттемені өтеу үшін қажет болатын экономикалық пайдадан айрылу ыктымал болса және осындай міндеттеме сомасының сенімді бағасын алу мүмкін болса, резервтер танылады. Егер Топ резервтің бір бөлігінің немесе барлығының өтемін алуды болжаса, мысалы, сактандыру шарты бойынша, өтеу дербес актив ретінде танылады, бірақ тек өтеуді алу күмән туғызбайтын жағдайда. Резервке жататын шығыстар өтеуді шегеріп тастан, пайдалар мен залалдарда көрсетіледі.

Топ активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өндеу бойынша болашақ шығындарға қатысты резервті таныды. Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өндеу шығындары бойынша резервтер есепті ақша ағынын пайдалануды есеп алған міндеттемелерді реттеуге жұмысалатын күтілетін шығындардың дисконтталған бағасы бойынша ескеріледі және тиісті актив бағасының белгілі ретінде танылады. Ақша ағындары активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өндеу бойынша міндеттемелерге тән тәуекелдерді көрсететін салық салуға дейінгі ағымдағы мөлшерлеме бойынша дисконтталады. Дисконттау әсері пайда болуына қарай шығындар шотына қарайды және шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есепте қаржы шығындары ретінде танылады.

Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өндеу бойынша болашақ шығындар жыл сайын қайта қаралып отырады және қажеттілігіне қарай түзетіледі. Күтілетін болашақ шығындардағы немесе дисконттаудың қолданылатын мөлшерлемесіндегі өзгерістер актив бағасына қосылады (5, 27-ескертпелер).

4.16 Қызметкерлерге сыйақылар

Топ өз қызметкерлеріне Топ пен өз қызметкерлері арасындағы Ұжымдық шарттарға және Жұмыс істемейтін зейнеткерлер және мұғедектерді әлеуметтік қолдау қағидаларына сәйкес зейнеткерлікке шықканға дейін де және кейін де ұзак мерзімді сыйақы ұсынады. Ұжымдық шарттар, аталған қағидалар, зейнеткерлікке шыққанда біржолғы жәрдемакы төлеуді, еңбекке жарамсыздық, мерейтой және каза болу жағдайында қызметкерлерге материалдық көмек көрсетуді көздейді. Жәрдемакы алу құқығы әдетте қызметкердің зейнеткерлікке шықканға дейін жұмысты жалғастыру қажеттігімен байланыстырылады.

Біржолғы жәрдемакыларды төлеу бойынша күтіліп отырған шығыстарды есептеу еңбек қызметі аяқталуы бойынша белгіленген төлемдері бар зейнетакылық жоспарларды есептеу кезінде қолданылатын әдіс бойынша қызметкердің еңбек қызметі ішінде жүзеге асырылады. Белгіленген төлемдері бар жоспар бойынша сыйақылар ұсыну күны «болжанатын шартты бірлік» әдісін пайдалана отырып айқындалады.

Актуарлық пайда мен залал актуарлық болжамдардағы өзгерістердің әсерін де, актуралық болжамдар мен накты деректер арасындағы айырмашылықтарға байланысты өткен тәжірибелің әсерін де қамтиды. Басқа өзгерістер ағымдағы қызметтер құнын, бұрынғы қызметтер құнын және кадрлар қысқаруын немесе жасалған есеп айрысуларды коса алғанда ағымдағы кезенде танылады.

Зейнетакылық міндеттемелерді есепке алғанда қолданылған аса елеулі болжамдар – бұл дисконт мөлшерлемесі мен өлім-жітімді болжау. Дисконт мөлшерлемесі болашақ міндеттемелердің таза келтірілген құнын анықтау үшін қолданылады және әр жылы осындай міндеттемелер бойынша шегерім амортизациясы жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте пайызыңың шығыстар ретінде көрсетіледі. Өлім-жітімді болжау сыйақы төлеудің болашақ ағынын болжамдау үшін қолданылады, ол соңан соң міндеттемелердің таза келтірілген құнын алу үшін дисконтталады.

Актуарлық пайдалар мен залалдарды қамтитын қызметкерлерге сыйақылар бойынша міндеттемелерді қайта бағалау нәтижелерін Топ былай көрсетеді:

- еңбек қызметі аяқталғаннан кейінгі сыйақылар бойынша өзге де жинақталған кіріс арқылы. Одан кейінгі кезендерде қайта бағалау нәтижелері пайдалар мен залалдар құрамында қайта жіктеуге жатпайды;
- пайда мен залалдар арқылы өзге ұзак мерзімді сыйақылар.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)

4.16 Қызметкерлерге сыйақылар (жалғасы)

Таза пайыздар белгіленген төлемдері бар жоспар бойынша таза-міндettемелерге қатысты дисконттау ставкасын пайдалана отырып айқындалады. Топ жиынтық кіріс туралы есепте (функция бойынша жіктеле отырып) «Өткізімнің өзіндік құны», «Жалпы және әкімшілік шығыстар» және «Қаржылық шығындар» баптары құрамында белгіленген төлемдері бар жоспар бойынша таза міндettемелердегі көрсетілген өзгерістерді таниды:

- қызмет құны, ол өзіне ағымдағы қызмет құнын, өткен кезеңнің қызмет құнын қамтиды;
- таза пайыздық шығындар немесе кірістер.

Қызметкерлерге берілетін сыйақылар, бір жолғы жәрдемақылардан басқа, басқа ұзак мерзімді сыйақылар ретінде қарастырылады. Осы сыйақылар бойынша есептелген шығыстар белгіленген зейнетакы жоспарларын есептеу кезінде қолданылатын әдіснаманы пайдалана отырып, қызметкердің енбек қызметі барысында есептеледі.

Мұндай міндettемелер жыл сайын тәуелсіз білікті актуарийлер тарапынан бағаланады.

Толығырақ акпарат 5 және 21-ескертпелерде ашылған.

4.17 Түсімді және басқа да кірістерді тану

Топтың қызметі, негізінен, Қазақстан Республикасындағы магистральды мұнай құбырлары бойынша мұнай мен суды тасымалдауға, сондай-ақ Грузияда мұнай мен мұнай өнімдерін аудындырып құюға байланысты.

Сатып алушылармен жасалған келісімшарттардан түсетін түсім тауарлар немесе қызметтерді бакылау сатып алушыға берілсе және Топ осындағы тауарлар немесе қызметтерге айырбас құқығын алуды көздейтін өтемді көрсететін сомада бағаланады.

Топ пайда алуды көздейтін өзі жасаған шарттарды өзі принципал ма әлде агент пе дегенді анықтау мақсатында белгілі бір өлшемдерге сәйкес талдайды.

Топ өз қызметтеріне комиссияны табыс ретінде танитын, Топ агент ретінде қатысатын көліктік экспедициялау шарттарын қоспағанда барлық осындағы шарт бойынша (шарт бойынша өзіне міндettеме алатын негізгі тарап болғандықтан шартпен байланысты пайда мен тәуекелдерді қабылдайды) принципал ретінде әрекет етеді деген корытындыға келді.

Шоғырландырылған қаржы есептілігінде Топ жалпы түсімді төмендегі түрлер бойынша таниды:

Тасымалдау бойынша қызметтер көрсету

Тасымалдау және аудындырып қую қызметтерінен алынған кіріс есепті кезеңде тасымалданған мұнай мен судың нақты көлемі негізінде қызметтер көрсету кезінде белгілі бір уақыт мерзімінде танылады.

Құбырларды пайдалану және техникалық қызмет көрсету бойынша қызметтер көрсету

Құбырларды пайдалану және техникалық қызмет көрсету бойынша қызметтерден түсетін түсімдер кезең ішінде іске асу арқылы танылады, ейткені сатып алушы Топтың шарттық міндettемелерін орындау барысында бір мезгілде тиімділікті алады және тұтынады.

Басқа да қызметтерді көрсету

Басқа да қызметтерді көрсетуден алынған кірістер оларды көрсету кезінде танылады.

Пайыздық кіріс

Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын барлық қаржы құралы және пайда немесе шығын арқылы әділ құны бойынша бағаланатын, сондай-ақ өзге де жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын пайыздық кіріс немесе шығыс тиімді пайыздық ставка әдісін пайдалана отырып танылады.

Тиімді пайыздық мөлшерлеме – бұл қаржы құралының болжалды пайдалану мерзімі бойына немесе егер бұл орынды болса қаржы активінің немесе міндettемесінің таза тенгерімдік құнына дейінгі ұзақтығы кемдеу кезеңіне күтілетін келешек төлемдерді немесе акша қаржатының түсімін дәл дисконттайтын мөлшерлеме. Пайыздық кіріс шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есепте қаржыландырудан алынған табыс ретінде көрсетіледі.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)

4.17 Тұсімді және басқа да кірістерді тану (жалғасы)

Дивидендтер

Дивидендтерден алынған кіріс Топтың төлемді алуға құқығы белгіленгенде танылады (дивидендтер бекітілген күнге).

Жеткізілмеген мұнай көлемі үшін төлемнен алынатын кіріс

Жеткізілмеген мұнай көлемі үшін төлемнен алынатын кіріс «айда немесе төле» шартында мұнай тасымалдау қызметтерін көрсетуге арналған шарттарға сәйкес танылады.

ҚЕХС (IFRS) 15 қолдану кезінде Топ келесіні назарға алады:

Ауыспалы өтеу

ҚЕХС (IFRS) 15 тұсімнің көтерінкі сомасын тануды болдырмау үшін есептік ауыспалы өтеуді шектеуді талап етеді.

Женілдіктердің, несиелердің, баға шегерімінің, ынталандырмалардың, нәтижелер үшін бонустардың немесе басқа ұксас баптардың жоктығына байланысты сатып алушылармен жасалған шарттарда өтеудің ауыспалы бөлігі жок. Бұл жаңарту тұсімді тануға әсер етпейді.

Принципаль немесе агент рөлі

ҚЕХС (IFRS) 15 сәйкес, Топ ескерілген тауарды немесе қызметті олар сатып алушыға/қызметтердің тапсырыс берушінің сатып алушысына тапсырылғанға дейін бакылайтындығын бағалауы қажет.

Топ тұсім алуды көздейтін барлық шарттар бойынша принципал ретінде болатынын анықтады (себебі ол уәделесken қызметті оны тапсырыс берушінің немесе тапсырыс берушінің сатып алушысының қабылдауына дейін бакылайды), тек көлік экспедиторлық қызметтерін көрсету бойынша шарттарды қоспағанда, онда Топ қызметтерді сатып алушының қабылдағанына дейін оны бакыламайтынын анықтады. Демек, ол көлік жөнелту қызметтерін көрсету шарттары бойынша принципал емес, агент болып табылады.

Сатып алушылардан алынған алғытөлемдер

Сатып алушылардан алынған алғытөлемдер келісімшарт бойынша міндеттемелер болып табылады. Келісімшарт бойынша міндеттемелер - бұл сатып алушыдан алынған өтемакы үшін Топтың сатып алушыға тауар немесе қызметті жеткізу міндеттемесі. Егер Топ сатып алушыға тауар немесе қызметті жеткізуден бұрын, сатып алушы өтемакыны төлесе, төлем жасалу кезінде немесе төлем төленуге тиіс болған кезде келісімшарт міндеттемесі танылады (кайсысы бұрын болатынына карай). Топ шарт бойынша өз міндеттемелерін орындаған кезде, келісімшарт міндеттемелері тұсім ретінде танылады.

ҚЕХС (IFRS) 15-ке сәйкес Топ келісімшарттарда қаржыландырудың елеулі компоненттерінің бар болуын бағалау тиіс.

Топ сатып алушылардан тек қысқа мерзімді аванс төлемдерін алады. Олар алынған аванстар құрамында көрсетіледі. Топ уәделесken қызметтерді сатып алушыларға беру уақытының аралығы мен сатып алушының осындағы қызметтерді төлеу мезеті біршама қысқа деп анықтады. Осылайша Топ осы шарттарда қаржыландырудың елеулі компоненттері жок деген корытындыға келді.

Шоғырландырылған қаржы есептілігіне қойылатын талаптарға сәйкес Топ сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша танылған тұсім туралы ақпараттың егжей-тегжейін тұсім мен ақша ағынының пайда болу сипатына, көлеміне, мерзімдеріне және түрләусүздігінен қалай әсер ететін экономикалық факторларды көрсететін категориялар бойынша талдады. Тегжейлі тұсімдерді ашып көрсету 29-ескертпеде көлтірілген.

Тану мен бағалауга 15 ҚЕХС (IFRS) талаптары қаржы емес активтердің (мысалы, негізгі құралдар мен материалдық емес активтер объектілерінің) шығуынан, егер осындағы шығу қалыпты қызметтің нәтижесі болмаған жағдайда, пайдалар мен залалдарды тануға әрі бағалауга катысты колданылады. Бұл өзгерістер Топтың шоғырландырылған қаржы есептілігіне әсер етпеді.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.18 Салыктар*****Ағымдағы табыс салығы***

Ағымдағы табыс салығы бойынша активтер және міндеттемелер салық органдарынан өтелуге немесе салық органдарына төлеуге болжанып отырган сома бойынша бағаланады.

Осы соманы есептеу үшін қолданылатын салық мөлшерлемелері және салық заңнамасы бұл есепті күнгө Топ өз кызметін жүзеге асыратын және салық салынатын табыс алатын елдерде қабылданған немесе іс жүзінде қабылданған мөлшерлемелер мен заңнама.

Тікелей меншік капиталда танылған баптарға жататын ағымдағы табыс салығы жиынтық кіріс пен залалда емес, меншік капитал құрамында танылады. Топ басшылығы салық декларацияларында көрсетілген көрсеткіштерді бағалауды мезгіл-мезгіл жүзеге асырады, тиісті салық заңнамасы оларға көтүстіктері әртүрлі түсінілуі мүмкін, сейтіп кажет болуына қарай резервтер жасалады.

Мерзімі ұзартылған салық

Мерзімі ұзартылған салық есепті күнгө активтер мен міндеттемелердің салық базасы және олардың қаржылық есептілігі үшін тенгерімдік құны арасындағы уақыт айырмасын анықтау арқылы міндеттемелер әдісімен есепті күнгө есептеледі. Мерзімі ұзартылған салық міндеттемелері барлық салық салынатын уақыт айырмалары бойынша мына жағдайларды қоспағанда танылады:

- мерзімі ұзартылған салық міндеттемесі гудвилді, активті немесе міндеттемелерді бастапкы тану нәтижесінде, бизнесті біріктіру емес мәмілелер барысында пайда болады және операцияларды жасау кезінде бухгалтерлік пайдаға да, салық салынатын пайдаға немесе залалдарға эсер етпейді;
- еншілес ұйымдарға, қауымдақсан компанияларға, сондай-ақ бірлескен қызметке үлестермен көтүстіктері инвестициялармен байланысты салық салынатын уақыт айырмашылықтарына көтүстіктері егер уақыт айырмасының уақыттың азайып белінүйін бақылау мүмкін болса және уақыт айырмасы таяу болашакта азаймайтындығына елеулі мүмкіндік бар болса.

Мерзімі ұзартылған салық активтері барлық шегерілетін уақыт айырмалары, пайдаланылмаған салық женілдіктері және пайдаланылмаған салық залалдары бойынша салық салынатын пайда бар дәрежеде танылады, оған қарсы шегерілетін уақыт айырмалары, пайдаланылмаған салық женілдіктері және пайдаланылмаған салық залалдары мына жағдайларды қоспағанда есептелуі мүмкін:

- шегерілетін уақыт айырмасына жататын мерзімі ұзартылған салық активі бизнесті біріктіру салдарынан тумаган болса және ол операцияны жасау кезінде бухгалтерлік пайдаға да, салық салынатын пайдаға немесе залалдарға да эсер етпейтін активті немесе міндеттемелерді бастапкы тану нәтижесінде туындаса;
- еншілес ұйымдарға, қауымдақсан компанияларға, сондай-ақ бірлескен қызметке үлестермен көтүстіктері инвестициялармен байланысты шегерілетін уақыт айырмаларына көтүстік салық активтері таяу болашакта уақыт айырмашылықтары пайдаланылуы және салық салынатын пайда болуы мүмкін екендігі елеулі бар дәрежеға танылады, уақыт айырмашылықтары оған қарсы пайдаланылуы мүмкін.

Мерзімі ұзартылған салық активтерінің тенгерімдік құны әрбір есепті күнгө қайта қаралады және мерзімі ұзартылған салық активтерінің барлығы немесе бір белгі жеткілікті салық салынатын пайда деңгейінде кемітіледі. Танылмаған мерзімі ұзартылған салық активтері әрбір есепті күнгө қайта қаралады және келешек салық салынатын пайда мерзімі ұзартылған салық активтерін пайдалануға мүмкіндік беруі елеулі мүмкіндігі пайда болатын дәрежеде танылады.

Мерзімі ұзартылған салық активтері және міндеттемелер есепті күнгө жағдай бойынша қабылданған немесе іс жүзінде қабылданған активтер өткізілген, ал міндеттеме өтелген есепті жылы қолданылуы мүмкін салық мөлшерлемелері (және салық заңнамасы) бойынша бағаланады.

Пайда немесе залал құрамында танылмаған баптарға жататын мерзімі ұзартылған салық та пайда немесе залал құрамында танылмайды. Мерзімі ұзартылған салықтар баптары олардың негізінде жатқан операцияларға сейкес басқа жиынтық кіріс құрамында немесе тікелей меншік капитал құрамында танылады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛГАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.18 Салыктар (жалғасы)***Мерзімі ұзартылған салық (жалғасы)*

Мерзімі ұзартылған салық активтері және мерзімі ұзартылған салық міндеттемелері егер ағымдағы салық активтері мен міндеттемелерін есепке алудың зандық бекітілген құқығы бар болса және мерзімі ұзартылған салыктар сол бір салық салынатын компанияға және салық органдына жататын болса, бір-біріне қарама-карсы есепке алынады.

Бизнесті біріктіру аясында сатып алынған, бірак осы күнге жеке тану үшін өлшемді қанағаттандыра алмайтын салық пайдалары фактілер мен жағдаяттардың өзгерістері туралы жаңа ақпарат пайда болған жағдайда, кейін танылады. Түзету егер ол бизнесті сатып алудың бастапқы есебі аяқталғанға дейін жүзеге асырылған болса, гудвидлің азаюы (егер шамасы гудвил мөлшерінен аспаса) ретінде көрінеді, өзге жағдайларда ол пайда немесе залал құрамында танылады.

Қосылған құн салығы (ҚҚС)

Сату бойынша ҚҚС тауарларды жөнелту немесе қызметтер көрсету кезінде бюджетке төлеуге жатады. Сатып алу бойынша ҚҚС жеткізуіден салық шот-фактурасын алған кезде сату бойынша ҚҚС-пен бірге есептеуге жатады.

Тұсім, шығыстар мен активтер активтерді немесе қызметтерді сатып алу бойынша пайда болған ҚҚС-ты салық органдары өтемейтін жағдайларды қоспағанда, ҚҚС сомасы шегеріліп, танылады; бұл жағдайда ҚҚС тиісінше активті сатып алу шығыстарының бір бөлігі немесе шығыстар бабының бір бөлігі ретінде танылады.

Салық заңнамасы ҚҚС бойынша бюджетпен таза негізде есеп айырысу жүргізуге рұқсат етеді. Тиісінше, есепті күнге есеп айырысу жүргізілмеген сату және сатып алу бойынша ҚҚС қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте таза негізде көрсетіледі.

Салық заңнамасының және Топ қызметтің ерекшелігіне қарай өтеуге жататын ҚҚС-тың белгілі бір бөлігі кейінгі жылдарға ауыстырылуы мүмкін. ҚҚС-тың мұндай белігі ұзақ мерзімді актив ретінде жіктеледі, құнсыздану мәнінде бағаланады және бар ААТБ-ға белінген жеке актив ретінде каралады.

Дебиторлық және кредиторлық берешек ҚҚС сомасы есебімен көрсетіледі.

Салық органды өтейтін немесе оған төленетін ҚҚС-тың таза сомасы өтелетін ҚҚС және өзге де салыктар бойынша алдын ала төлем, сондай-ақ қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте көрінетін төлеуге жататын өзге де салыктар құрамына кіргізіледі.

4.19 Меншікті капитал*Жарғылық капитал*

Кәсіпорындарды біріктірген жағдайларды қоспағанда, жаңа акциялар шығарумен тікелей байланысты үшінші жақтарға қызметтеріне акы төлеу шығындары осы эмиссия нәтижесінде алынған соманың кемуі ретінде өз капиталды құрамында көрсетіледі.

Акционерлерден қайта сатып алынған меншікті акциялар

Акционерлерден қайта сатып алынған меншікті акциялар бастапқы құны бойынша танылады және меншікті капиталдан шегеріледі. Топтың меншікті үлестік құралдарын сатып алуға, сатуға, шығаруға немесе күшін жоюға байланысты пайда немесе залалда танылмайды. Қайта сатып алынған меншікті акциялардың баланстық құны мен оларды кейіннен сату үшін алынған өтем сомасы арасындағы айырма эмиссиялық кірістің бөлігі ретінде танылады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРИ (жалғасы)****4.19 Меншікті капитал (жалғасы)*****Дивидендтер***

Топ ақша қаражатын бөлу бекітілген және бұдан былай Компанияның карау мәні болмағанда бас ұйым акционерлеріне бөлуге қатысты міндеттемені және ақшасыз активтерді таниды. Қазақстан Республикасы заңнамасына сәйкес бөлуді акционерлер бекітеді. Тиісті сома тікелей меншікті капитал құрамында танылады.

Ақшалай емес активтерді бөлу кезінде міндеттеменің тенгерімдік құны мен бөлінген активтердің тенгерімдік құны арасындағы айырмашылық шоғырландырылған жиынтық кіріс туралы есепте танылады.

Дивидендтер есепті күнге дейін ұсынылған болса, сондай-ақ есепті күннен кейін, бірақ шоғырландырылған қаржылық есептілік бекітілген күнге дейін ұсынылса немесе бекітілсе (жарияланса), олар туралы акпарат шоғырландырылған есептілікте ашып жазылады.

4.20 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және акпаратты ашу қағидаттары

Қабылданған есеп жүргізу саясаты 2019 жылғы I қантардан бастап күшіне кірген төменде көлтірілген жаңа немесе кайта қаралған Стандарттарды қоспағанда алдыңғы есеп беру жылында колданылған есеп жүргізу саясатына сәйкес келеді.

Топ алғаш рет колданған жаңа стандарттар, түсіндірмелер және оларға түзетулер

Топ алғаш рет 2019 жылғы I қантардан және осы күннен кейін басталатын жылдық кезеңдерге қатысты кейір жаңа стандарттарды және колданыстағы стандарттарға түзетулерді колданды. Топ шығарылғанымен әлі күшіне енбеген стандарттарды, түсіндірмелерді немесе түзетулерді мерзімінен бұрын колданған жок.

Әрбір жаңа стандарттың/түзетудің сипаты мен әсері төменде сипатталған:

KEXC (IFRS) 16 «Жалдау»

KEXC (IFRS) 16 KEXC (IAS) 17 «Жалдау», КРХҚЕ (IFRIC) 4 «Жалдау белгілері келісімінде қолдағы барды айқындау», ПКР (SIC) 15 «Операциялық жалдау – ынталандырулар» түсіндіруді және ПКР (SIC) 27 «Жалдаудың заңды нысаны бар операциялардың маңызын айқындау» түсіндіруді ауыстырады. Стандарт жалдау туралы акпаратты тану, бағалау, ұсыну және ашу қағидаларын белгілейді және жалға алушылар барлық жалдау келісімдерін тенгерімде есепке алуынан үлгісін пайдалана отырып көрсетуін талап етеді.

KEXC (IFRS) 16-ға сәйкес жалға беруші үшін есепке алу тәртібі іс жүзінде қазіргі кезде колданыстағы KEXC (IAS) 17 талаптарымен салыстырғанда өзгермейді. Жалға берушілер жалдауды KEXC (IAS) 17-дегідей жіктеу қағидаттарын пайдаланып, бұл ретте жалдаудың екі түрін бөле отырып: операциялық және қаржылық, жіктеуді жалғастырады. Осылайша, KEXC (IFRS) 16 колдану Топтың жалға беруші болып табылатын жалдау келісімдерін есепке алуына әсер етпеді.

Топ KEXC (IFRS) 16-ны 2019 жылдың 1 қантарынан бастап түрлендірілген ретроспективті әдісін колданды. Осы әдіске сәйкес стандартты бастапқы колдану күніндегі стандартты бастапқы колданудың жиынтық әсерін тану ретроспективті түрде колданылады.

Стандартка көшу кезінде Топ бастапқыда колданылған күнде KEXC (IAS) 17 және КРХҚЕ (IFRIC) 4 түсіндірмелерін колдану арқылы жалдау келісімдері ретінде анықталған шарттарға ғана колдануға мүмкіндік беретін практикалық жөнілдегіде колдануға шешім қабылдады. Сонымен коса, Топ, жалдау мерзімі басталған кезде 12 айдан аспайтын және сатып алу опционы жоқ (қысқа мерзімді жалдау), сондай-ақ базалық актив құнының төмендігі (төмен құнды активтерді жалдау) болатын жалдау келісімдері бойынша жөнілдегулерді колдануға шешім қабылдады.

(a) KEXC (IFRS) 16-ны қолдану ықпалының сипаты

Топ автокөлік құралдарына, ғимараттарға, талшықты-оптикалық байланыс желілеріне және өндірістік нысандарға арналған жер участелеріне жалдау келісімдеріне ие. KEXC (IFRS) 16-ны қолданбас бұрын, Топ әр жалдауды (ол жалға алушы болған) жалдау басталған күнде операциялық жалдау ретінде жіктелді.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.20 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидаттары (жалғасы)**

Топ алғаш рет қолданған жаңа стандарттар, түсіндірмелер және оларға түзетулер (жалғасы)

КЕХС (IFRS) 16 «Жалдау» (жсалгасы)

(a) КЕХС (IFRS) 16-ны қолдану ықпалының сипаты (жсалгасы)

Жалдаудың барлық төлемдері жалдау мерзімі ішінде пайда немесе залал кұрамында жалдау төлемдері ретінде танылды. Жалға барлық алғытөлемдер және есептелген жалдау алғытөлемдері, тиісінше, «Берілген алғытөлемдер» және «Сауда және басқа да кредиторлық берешек» түрінде көрсетілді.

КЕХС (IFRS) 16-ны қолдану нәтижесінде Топ қысқа мерзімді жалдаудан және төмен құнды активтерді жалдаудан басқа барлық жалға алуды тануға және бағалауға бірыңғай тәсілді қолдануға кірісті. Топ стандартта көзделген арнағы өтпелі талаптар мен практикалық женілдетуді қолданды.

Бұрын операциялық жалдау ретінде жіктелген жалдау

Топ қысқа мерзімді жалдау және төмен құнды активтерді жалдауды қоспағанда, бұрын операциялық жалдау ретінде жіктелетін жалдау келісімдері бойынша пайдалану құқығы түріндегі активтерді және жалдау бойынша міндеттемелерді таныды. Топ пайдалану құқығы түріндегі активтерді бұрын танылған алғытөлемдер немесе есептелген жалдау төлемдер сомасына түзетілген жалдау бойынша міндеттемелерге тең құны бойынша таныды. Жалдау бойынша міндеттемелер бастапқы қолдану күніндегі қосымша карыз алу мөлшерлемесі бойынша дисконтталған қалған жалдау алғытөлемдерінің келтірілген құны бойынша танылды.

Топ қолданыстағы практикалық женілдетулерді қолданды, соның нәтижесінде:

- ұқсас сипаттамалары бар жалдау келісімдер портфелі үшін бірыңғай дисконттау мөлшерлемесін қолданды;
- бастапқы қолдану күніне дейін ауыртпалықты сипатты жалдау келісімдерінің өзінің талдауларына сүйенді;
- жалдау мерзімі бастапқы қолдану күнінен бастап 12 ай ішінде аяқталатын қысқа мерзімді жалдау бойынша жалдау келісімдерін мойындаудан босатуды қолданды;
- бастапқы қолданыска енгізілген күні пайдалану құқығы түріндегі активті бағалаудан бастапқы тікелей шығындарды есепке алмады;
- егер келісімшарт, жалдауды тоқтату немесе ұзарту опционын қарастыrsa, өтken тәжірибеге сүйене отырып жалдау мерзімін анықтады.

КЕХС (IFRS) 16 қолдануы 2019 жылғы 1 қантардағы жағдай бойынша (ұлғаю/(азаю)) әсері төменде көрсетілген:

**2019 жылғы
1 қантар**

Активтер

Пайдалану құқығы түріндегі активтер (7-ескертпе)	4.983.284
Бірлескен бақылаудағы көсіпорындарға инвестициялар (9-ескертпе)	(398.494)
Активтер жиыны!	4.584.790

Жалдау бойынша міндеттемелер (24-ескертпе)

5.513.329

Мерзімі ұзартылған салық бойынша міндеттемелер (36-ескертпе)

(106.009)

Міндеттемелер жиыны!**5.407.320****Меншікті капитал**

(822.530)

Үлестірілмеген пайда

(822.530)

Жиыны

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.20 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидаттары (жалғасы)**

Топ алғаш рет қолданған жаңа стандарттар, түсіндірмелер және оларға түзетулер (жалғасы)

КЕХС (IFRS) 16 «Жалдау» (жалғасы)

(а) КЕХС (IFRS) 16-ны қолдану ықпалының сипаты (жалғасы)

Бұрын операциялық жалдау ретінде жіктелген жалдау (жалғасы)

КЕХС (IFRS) 16-ның бастапқы қолдануы бірлескен бақылаудағы үйымның (ҚҚК) қаржылық есептілігіне мынадай әсер етті: 2019 жылғы 1 қантардағы жағдай бойынша кәсіпорын пайдалану құқығы түріндегі активтерді 1.503.395 мың теңге мөлшерінде және жалдау бойынша міндеттемелерді 2.300.383 мың теңге сомада таныды, бөлінбек пайданы 796.988 мың теңгеге азайтты. Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындағы инвестиция құнының тиісті азаюы 398.494 мың теңгени құрады (9-ескертпе).

Теменде 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша операциялық жалдау бойынша шарттық міндеттемелермен 2019 жылғы 1 қантардағы жағдай бойынша міндеттемелерді салыстыру үсынылды:

Мың теңгемен

2018 жылғы 31 желтоқсанға операциялық жалдау бойынша шарттық міндеттемелер	7.361.333
2019 жылғы 1 қантарға қосымша қарыз қаражатын тартудың орташа өлшемді мөлшерлемесі	13,46%
2019 жылғы 1 қантарға операциялық жалдау бойынша дисконталған шарттық міндеттемелер	5.513.329

Минус:

Қысқа мерзімді жалдаумен байланысты шарттық міндеттемелер	—
Темен құнды активтерді жалдаумен байланысты шарттық міндеттемелер	—

Плюс:

Бұрын қаржылық жалдау ретінде жіктелген жалдаумен байланысты шарттық міндеттемелер	—
2018 жылғы 31 желтоқсанға танылмаған ұзартуға арналған опционымен көзделген кезеңдердегі төлемдер	—
2019 жылғы 1 қантарға жалдау бойынша міндеттемелер (24-ескертпе)	5.513.329

(б) Жаңа есеп саясатының негізгі ережелері

Теменде, бастапқы қолдану күнінен бастап қолданылған КЕХС (IFRS) 16 қолдану нәтижесінде Топтың жаңа есеп саясатының негізгі ережелері келтірілген:

Пайдалану құқығы түріндегі активтер

Топ жалдау басталу күні (яғни базалық актив пайдалану үшін қол жетімді болатын күн) пайдалану құқығы түріндегі активтерді таниды. Пайдалану құқығы түріндегі активтер бастапқы құны бойынша жинақталған амортизацияны және құнсызданудан болған залалды шегергенде, жалдау бойынша міндеттемелерді қайта бағалау үшін түзетілген құнмен бағаланады. Пайдалану құқығы түріндегі активтерді бастапқы құны жалдаудың басталу күніне немесе ол күнге дейін жасалған жалдау кезінде алынған ынталандыру төлемдерін алып тастағандагы бастапқы жалдау алғытөлемдері мен жалдау төлемдері танылған жалдау бойынша міндеттемелерінің сомасын камтиды. Егер Топ жалдау мерзімінің сонында жалға алынған активтің меншік құқығына ие болуға жеткілікті сенімді болмаса, пайдалану құқығы түрінде танылған актив келесі кезеңдердің қысқарак мерзімінде тікелей әдіспен амортизацияланады: активтің болжалды пайдалы қызмет мерзімі немесе жалдау мерзімі. Пайдалану құқығы түріндегі активтер құнсыздануға сыналады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.20 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидаттары (жалғасы)**

Топ алғаш рет қолданған жаңа стандарттар, түсіндірмелер және оларға түзетулер (жалғасы)

KEKC (IFRS) 16 «Жалдау» (жалғасы)

(б) Жаңа есеп саясатының негізгі ережелері (жалғасы)**Жалдау бойынша міндеттемелер**

Жалдаудың басталу күнінде Топ жалдау мерзімі ішінде жасалатын жалдау төлемдерінің дисконтталған құны бойынша бағаланатын жалдау бойынша міндеттемелерін таниды. Жалдау төлемдері кез келген ынталандыратын жалдау төлемдерін қослағанда тіркелген төлемдерді, индекске немесе мөлшерлемеге байланысты айнымалы жалдау төлемдерін және қалдық құнға кепілдік беру үшін төленуі күтілетін сомаларды қамтиды. Жалдау төлемдері сондай-ақ, егер Топ осы опцияны қолданатына жеткілікті сенімділік болса, сатып алу опционының орындау бағасын және, егер жалға беру мерзімі Топтың жалдауды токтату туралы опционды әлеуетті жүзеге асыруды көрсетсе, жалдауды токтату үшін айыппулдар төлемдерін қамтиды. Индекс немесе мөлшерлемеден тәуелсіз айнымалы жалдау төлемдері мұндай төлемдерді төлеуге алып келетін оқиға немесе жағдай орын алған кезеңде шығындар ретінде танылады.

Егер жалдау туралы келісімде белгіленген пайыздық мөлшерлеме оңай анықталмаса, Топ жалдау төлемдерінің дисконтталған құнын есептеу үшін жалдаудың басталу күніне қосымша қарызыңын тарту мөлшерлемесін пайдаланады. Бастапқы танудан кейін жалдау төлемдері пайыздық есептеуді көрсету үшін ұлғаяды және жалдау төлемдерін көрсету үшін азаяды. Бұдан баска, келісім түрлендірілгенде, жалдау мерзімі өзгертулған болса, тіркелген жалдау төлемдерінің өлеулі түрде өзгеруі немесе базалық активті сатып алу опционының бағасы өзгерген жағдайда жалдау бойынша міндеттемелерінің тенгерімдік құны қайта бағаланады.

Темен құнды активтерді жалға беру

Топ темен құнды активтерді жалдау бойынша танудан босатуды қолданады. Темен құнды активтерді жалдау бойынша жалдау төлемдері жалдау мерзімі ішінде біркелкі шығыстарға шығарылады.

Ұзарту опционымен келісімшарттардың жалдау мерзімін анықтауда елеулі пікір

Егер ұзарту опционының орындалуына жеткілікті сенімділік болса, Топ, жалдауды ұзарту опционы бар кезеңдермен катар, мерзімінен бұрын токтатуға жатпайтын жалдау мерзімі ретінде, немесе егер оның орындалмауына жеткілікті сенімділік болса, жалдауды токтату туралы опционына сәйкес кезеңдері ретінде жалдау мерзімін анықтайты.

Топ ұзарту опционың қолданатынына жеткілікті сенімділік бар-жоқтығын анықтау үшін пайым шығарады. Бұл ретте, жалдауды ұзарту опционың жүзеге асыру үшін экономикалық ынталандыруды тудыратын барлық тиісті факторларды ескереді.

Жалдаудың басталу күнінен кейін Топ жалдау мерзімін Топтың бақылауында болатын маңызды оқиғалар немесе жағдайлардың өзгеруі орын алған кезде және жалдауды ұзарту опционын (мысалы, бизнестің стратегиясын өзгерту) іске асыру (немесе іске асырмай) мүмкіндігіне әсер еткен кезде қайта қарастырады.

Топ талшықты-оптикалық байланыс желілерінің бойынша жалдау келісімдері бойынша жалдау мерзімін анықтау кезінде ұзарту опционың ұсынатын кезеңдерді ескерді. Осы жалдау келісімдері қысқа мерзімді, олар мерзімінен бұрын тоқтатылмайды.

Келесі түсініктемелер мен түзетулер 2019 жылдың 1 қантарынан Топ үшін міндетті болды, бірақ шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсер еткен жок.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)

4.20 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидаттары (жалғасы)

Топ алғаш рет қолданған жаңа стандарттар, түсіндірмелер және оларға түзетулер (жалғасы)

KPXKE (IFRIC) 23 «Пайдага салықты есептеу қағидаларына қатысты анықсыздық» түсініктемесі

Түсініктеме ҚЕХС (IFRS) 12 қолдануға әсер ететін, салық пайымдауларына қатысты анықсыздық болған жағдайларда пайдага салықты есепке алу тәртібін қарайды. Түсініктеме ҚЕХС (IFRS) 12 қолдану саласына жатпайтын салықтарға немесе алымдарға қолданылмайды, сондай-ақ анықталмаған салық пайымдауларына байланысты проценттер мен айыппұлдарға қатысты ерекше талаптарды қамтymайды. Атап айтқанда, түсіндіру келесі мәселелерді қарайды:

- ұйым анықталмаған салық пайымдауларын бөлек қарай ма;
- салық органдарының салық пайымдауларын тексеруге қатысты ұйым жасайтын жорамалдар;
- ұйым салық салынатын пайданы (салық салынатын залалды), салық базасын, пайдаланбаған салық залалдарын, пайдаланбаған салық женілдіктері мен салық ставкаларын қалай айқындаиды;
- ұйым фактілер мен мән-жайлардың өзгеруін қалай карастырады.

Ұйым мынаны шешуі қажет: әрбір анықталмаған салық пайымдауын бөлек қарайды ма немесе бір не бірнеше басқа анықталмаған салық пайымдауларымен бірге қарайды ма. Анықсыздықты шешудің негұрлым дәл нәтижесін болжауға мүмкіндік беретін әдісті қолдану қажет. Бұл түсініктеме шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсер көрсеткен жок.

QEХС (IFRS) 9 «Ықтимал теріс өтеммен мерзімнен бұрын өтегу шарттары»-на түзетулер

QEХС (IFRS) 9 сәйкес шартта көзделген ақша ағындары «негізгі борыш сомасы мен негізгі борыш сомасының өтелмеген проценті есебіне ғана арналған төлем» болып табылуы (SPPI өлшемі) және құрал осылай жіктеуге рұқсат беретін тиісті бизнес үрдісі шенберінде ұсталуы шартымен, борыш құралы амортизацияланған құн бойынша немесе өзге жынытық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағалануы мүмкін. QEХС (IFRS) 9-ға түзетулер шарттың мерзімнен бұрын бұзылуына әкеп соктыратын оқигаға немесе мән-жайға қарамастан, сондай-ақ шартты мерзімнен бұрын бұзғаны үшін негізді өтегу құнын қай тарап төлейтініне немесе алатынына қарамастан, қаржылық актив SPPI өлшеміне жауап береді деп түсіндіреді. Бұл түзетулер ретроспективті қолданылады.

QEХС (IAS) 19 «Бағдарламага өзгеріс енгізу, бағдарламаны қыскарту немесе бағдарлама бойынша міндеттемелерді өтегу»-ге түзетулер

QEХС (IAS) 19-ға түзетулер бағдарламага өзгеріс енгізу, бағдарламаны қыскарту немесе бағдарлама бойынша міндеттемелерді өтегу есепті кезең ішінде орын алған жағдайдағы есепке алу тәртібін карастырады.

Түзетулер келесіні түсіндіреді, егер бағдарламага өзгеріс енгізу, бағдарламаны қыскарту немесе бағдарлама бойынша міндеттемелерді өтегу есепті кезең ішінде орын алса, онда ұйым:

- бағдарлама бойынша ұсынылатын сыйакыны және осы оқигадан кейінгі бағдарламага активтерін көрсететін, белгіленген төлемдермен бағдарламаның таза міндеттемесін (активін) қайта бағалау үшін қолданылған актуарлық жорамалдарды басшылықта ала отырып, бағдарламага өзгеріс енгізуден, оны қыскартудан немесе бағдарлама бойынша міндеттемелерді толық өтеден кейін кезеңің қалған бөлігіне қатысты ағындағы кезең қызметтерінің құнын айқындауы;
- бағдарлама бойынша ұсынылатын сыйакыны және осы оқигадан кейінгі бағдарламага активтерін көрсететін белгіленген төлемдермен бағдарламаның таза міндеттемесін (активін); белгіленген төлемдермен бағдарламаның осы таза міндеттемесін (активтерін) қайта бағалау үшін пайдаланған дисконттау ставкасын пайдаланып, бағдарламага өзгеріс енгізуден, оны қыскартудан немесе бағдарлама бойынша міндеттемелерді толық өтеден кейін кезеңің қалған бөлігіне қатысты таза процент мөлшерін айқындау тиіс.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.20 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидаттары (жалғасы)**

Топ алғаш рет қолданған жаңа стандарттар, түсіндірмелер және оларға түзетулер (жалғасы)

КЕХС (IAS) 19 «Бағдарламага өзгеріс енгізу, бағдарламаны қысқарту немесе бағдарлама бойынша міндеттемелерді өтеу»-ге түзетулер (жалғасы)

Сондай-ақ түзетулер ұйым алдымен өткен кезеңдердегі қызметтерің құнын немесе активтердің шекті шамасының әсерін еспке алмай, міндеттемелерді өтеуден пайданы немесе залалды айқындауы тиіс деп түсіндіреді. Бұл сома пайдада немесе залалда танылады. Осыдан кейін ұйым бағдарламага өзгеріс енгізу, оны қысқарту немесе бағдарлама бойынша міндеттемелерді толық өтеуден кейінгі активтердің шекті шамасының әсерін айқындауы тиіс. Бұл әсердің өзгеруі, проценттердің таза шамасына енгізілген сомаларды қоспағанда, өзге жиынтық кірістің құрамында мойындалады.

Осы түзетулер бағдарламага өзгеріс енгізу, оны қысқарту немесе бағдарлама бойынша міндеттемелерді толық өтеу пайда болған күні және Топтың болашақ бағдарламалары өзгергенде, оны қысқартқанда немесе бағдарлама бойынша міндеттемелерді өтеуге катысты қолданады.

КЕХС (IAS) 28 «Қауымдастырылған ұйымдарға және бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға ұзақ мерзімді салымдар»-га түзетулер

Түзетулер мәні бойынша қауымдастырылған ұйымдарға немесе бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға салынатын таза инвестициялардың белгін құрайтын (ұзақ мерзімді салымдар), бірақ катысу үлесінің әдісі қолданылмайтын қауымдастырылған ұйымдарға немесе бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға ұзақ мерзімді салымдарға ұйым КЕХС (IFRS) 9 қолданатының түсіндіреді. Осы түсінкеме маңызды болып табылады, себебі ол осындай ұзақ мерзімді салымдарға КЕХС (IFRS) 9-ға күтілетін несиелік шығындарының үлгісі қолданатының білдіреді.

Түзетулерде КЕХС (IFRS) 9 қолдану кезінде ұйым қауымдастырылған ұйымдар немесе бірлескен бақылаудағы кәсіпорындармен келтірілген залалдарды немесе КЕХС (IAS) 28 «Қауымдастырылған ұйымдарға және бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға ұзақ мерзімді салымдар» қолданудың салдарынан туындаитын қауымдастырылған ұйымдарға және бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға таза инвестициялардың түзетулері ретінде танылған таза инвестицияларды құнсыздануынан келтірілген залалдарды ескермейтіні түсіндірледі.

Бұл түзетулер ретроспективті қолданылады. Топта қауымдастырылған ұйымдарға және бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға осындай ұзақ мерзімді салымдары болмау себебінен, бұндай түзетулер оның шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсерін тигізбейді.

КЕХС-ті жыл сайын жетілдіру, 2015-2017 жылдар кезеңі

КЕХС (IFRS) 3 «Бизнестердің бірлесуі»

Түсінкемеде егер ұйым бірлескен операция болып табылатын бизнесті бақылауға ие болса, онда ол активтердегі және әділ құны бойынша бірлескен операцияның міндеттемелеріндегі бұрында бар катысу үлесін қайта бағалаумен бірге, кезеңде жүзеге асырылатын бизнестерді біріктіруге катысты талаптарды қолданады. Бұл ретте сатып алушы бірлескен операциялардагы бұрында бар катысу үлесін қайта бағалауы тиіс. Бұл түзетулерді Топ болашақ бизнес бірлестіктерінде қолданады.

КЕХС (IFRS) 11 «Бірлескен кәсіпкерлік»

Бірлескен операциялардың катысушысы болып табылатын, бірақ бірлескен бақылауға иелік етпейтін тарап КЕХС (IFRS) 3-те бұл термин анықталған бизнес аясында қызметі бірлескен операцияларға бақылауға иелік етуі мүмкін. Түзетулерде бұндай жағдайларда бұрында бар катысу үлесі осындай бірлескен операцияларда қайта бағаланбайды деп түсіндірледі. Қазіргі уақытта бұндай түзетулер Топқа қолданылмайды, алайда болашактағы тиісті келісімдерге қолданылуы мүмкін.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)

4.20 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидаттары (жалғасы)

Топ алғаш рет қолданған жаңа стандарттар, түсіндірмелер және оларға түзетулер (жалғасы)

КЕХС-тің жыл сайын жетілдіру, 2015-2017 жылдар кезеңі (жалғасы)

КЕХС (IAS) 12 «Табыс салықтары»

Түзетулер дивидендерге қатысты салық салдарының басым деңгейі меншіктенушілер арасына бөлінетін пайдаларға қарағанда, бөлінетін пайданы басқарған бұрынғы операциялар мен оқигаларға байланысты екенин түсіндіреді. Сондықтан ұйым ең бастаң бұндай бұрынғы операциялар мен оқигаларды мойындауға байланысты пайда мен залал, өзге де жиынтық табыс немесе өзіндік капитал құрамындағы дивидендерге қатысты салық салдары деп тануы тиіс. Топтың қолданыстағы саясаты түзетулердің талаптарына сәйкес болғандықтан, олардың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсер еткен жок.

КЕХС (IAS) 23 «Қарыздар бойынша шығындар»

Түзетулерде осы активті мақсаты бойынша пайдалануға немесе сатуға дайындау үшін қажетті барлық жұмыстар іс жүзінде аяқталған кезде жіктелген активтерді сатып алу үшін алынған арнайы қарыздарды есепке алу тиіс екендігімен түсіндірледі.

Топтың қолданыстағы саясаты түзетулердің талаптарына сәйкес болғандықтан, олардың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсер еткен жок.

Шығарылған, бірақ әлі күшіне енбеген стандарттар

Теменде шығарылғанмен, 2019 жылдың 31 желтоқсанға әлі күшіне енбеген стандарттар мен түсіндірмелер көлтірледі. Топ осы стандарттар күшіне енген күннен бастап қолдануға ниетті:

КЕХС (IFRS) 17 «Сақтандыру шарттары»

2017 жылғы мамырда КЕХС жөніндегі кеңес КЕХС (IFRS) 17 «Сақтандыру шарттарын» шыгарды, ол сақтандыру шарттарын есепке алу жөніндегі бірыңғай нұсқаулыкты білдіреді, содай-ақ қаржылық есептілікте тиісті ақпаратты ашуға қатысты барлық талаптарды қамтиды. Жаңа стандарт КЕХС (IFRS) 4 аттас стандартты ауыстырады. КЕХС (IFRS) 17 2021 жылғы 1 қантардан басталатын және одан кейінгі жылдық кезеңдер үшін күшіне енеді. Аталған жаңа стандарт шоғырландырылған қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етпейді.

Егер ұйым КЕХС (IFRS) 17 бірінші пайдаланған күнде жағдай бойынша немесе оған дейін КЕХС (IFRS) 9 және КЕХС (IFRS) 15 пайдаланған болса, мерзімнен бұрын қолдануға жол беріледі. Бұл стандарт Топқа қатысты қолданылмайды.

Каржылық есептіліктің тұжырымдамалық негіздерінің жаңа редакциясы

2018 жылғы наурызда КЕХС жөніндегі кеңес *Каржылық есептіліктің тұжырымдамалық негіздерінің жаңа редакциясын шығарды*. Атап айтқанда, активтер мен міндеттемелердің жаңа айқындашалары және кірістер мен шығыстардың нақтыланған айқындашалары енгізіледі. Құжаттың жаңа редакциясы міндетті қолдануға 2020 жылғы 1 қантардан кейін басталатын жылдық кезеңдерге күшіне енеді. Аталған жаңа редакция шоғырландырылған қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етпейді.

«Бизнесі біріктіру» КЕХС (IFRS) 3 түзету

2018 жылға қазанда КЕХС жөніндегі кеңес «Бизнесі біріктіру» КЕХС (IFRS) 3 түзету енгізді. Түзету стандартта енгізілетін бизнес ұғымына нақтылау енгізеді. Түзету 2020 жылғы 1 қантардан бастап жасалатын бизнесі немесе активтер тобын сатып алу жөніндегі операциялар үшін күшіне енеді. Түзетуді мерзімнен бұрын қолдануға рұқсат етіледі. Түзету оны бірінші рет қолданған күннен кейін орын алғын операциялар мен өзге де оқигаларды қорсетуге қатысты келешекте қолданатындықтан, түзету өтетін күнде жағдай бойынша шоғырландырылған қаржылық есептілікке әсер етпейді.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**4. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң МАҢЫЗДЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (жалғасы)****4.20 Есеп жүргізу саясатындағы өзгерістер және ақпаратты ашу қағидаттары (жалғасы)**

Шығарылған, бірақ әлі күшіне енбекен стандарттар (жалғасы)

«Маңыздылықты айқындау» КЕХС (IAS) 1 және КЕХС (IAS) 8 түзету

2018 жылғы қазанда КЕХС жөніндегі кеңес «Қаржылық есептілікті ұсыну» КЕХС (IAS) 1 және «Есептік саясат, бухгалтерлік бағалаудагы өзгерістер және қателер» КЕХС (IAS) 8 түзетулер шығарды. КЕХС (IAS) 1 және КЕХС (IAS) 8 түзетулер маңыздылықтың жаңа айқындаамасын енгізеді.

КЕХС (IAS) 1 және КЕХС (IAS) 8 түзетулер 2020 жылғы 1 қантардан бастап немесе осы күннен кейін колданылады. Мерзімнен бұрын қолдануға рұқсат етіледі.

Маңыздылық айқындаамасына түзетулер Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігіне әсер етпейді деп күтілуде.

«Пайыздық мөлшерлемелер. Эталондар реформасы» атты «Қаржылық құралдар: ақпаратты ашу» КЕХС (IFRS) 7 және «Қаржылық құралдар» КЕХС (IFRS) 9 түзетулер

2019 жылғы қыркүйекте КЕХС жөніндегі кеңес «Пайыздық мөлшерлемелер. Эталондар реформасы» атты КЕХС (IFRS) 7 «Қаржылық құралдар» және КЕХС (IFRS) 9 «Қаржылық құралдар: ақпаратты ашу» түзетулер шығарды. Қабылданған түзетулер эталондық проценттік мөлшерлемелерді реформалау нәтижесінде туындастын белгісіздікке байланысты орындалуы хеджирлеуді есепке алуды токтауға әкеп соктыруы мүмкін хеджирлеуді есепке алуға койылатын кейбір талаптардан босатуды ұсынады. Түзетулер 2020 жылғы 1 қантардан бастап немесе осы күннен кейін қолданылады. Мерзімнен бұрын қолдануға рұқсат етіледі.

Аталаған түзетулер шоғырландырылған қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етпейді.

«Қысқа және ұзақ мерзімді ретіндегі қаржылық міндеттемелерді жіктеу» атты қаржылық есептілікті беру» КЕХС (IAS) 1 түзету

2020 жылғы қантарда КЕХС жөніндегі кеңес «Қысқа және ұзақ мерзімді ретіндегі қаржылық міндеттемелерді жіктеу» атты қаржылық есептілікті беру» КЕХС (IAS) 1 түзету шығарды. Қабылданған түзету ұзақ мерзімді немесе қысқа мерзімді ретіндегі міндеттемелерді жіктеу өлшемдерін нактылайды. Түзету 2022 жылғы 1 қантардан бастап қолданылады. Мерзімнен бұрын қолдануға рұқсат етіледі.

Аталаған түзету шоғырландырылған қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етпейді, себебі Топ нактыланған өлшемдерді қолданып бастап койған.

Топ пайдалану мүмкін қолданыстағы стандарттарға жоғарыда аталаған жаңа стандарттар мен түзетулерді мерзімнен бұрын қолдануды жоспарламайды.

5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖҮРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР

Топтың шоғырландырылған қаржылық есептілігін дайындау оның басшылығынан есепті кезеңнің аяғында есептілікте ұсынылатын түсімдер, шығыстар сомасына, активтерге және міндеттемелерге, сондай-ақ міндеттемелер шарттары туралы ақпаратты ашуға әсер ететін бағалау мәндерін және болжауларды пайымдау мен анықтау енгізуді талап етеді. Алайда осы болжаулар мен бағалау мәндеріне қатысты айқынсыздық келешекте осындай болжаулар мен бағалау қолданылатын активтер мен міндеттемелердің тенгерімдік құнын елеулі түзетуді талап етуі мүмкін.

Топтың тәуекелдерге бейімділігі туралы және белгісіздіктер туралы өзге ақпаратты ашу мына ескертпелерде ұсынылған:

- қаржылық тәуекелдерді басқару мақсаты мен саясаты (40-ескертпе);
- сезімталдықты талдау туралы ақпаратты ашу (40-ескертпе).

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖУРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР
(жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар**

Болашак туралы негізгі болжаулар және есепті күнге бағалаудағы айқынсыздыктың басқа да негізгі көздері төменде қаралады, олар келесі қаржы жылы ішінде активтердің тенгерімдік күны мен міндептемелерге елеулі түзетулердің себебі болуы мүмкін. Топтың болжаулары мен бағалау мәндері шоғырландырылған қаржылық есептілігін дайындау кезінде қолында болған бастапқы деректерге негізделген. Алайда ағымдағы жағдаяттар мен болашаққа қатысты болжаулар нарықтық өзгерістер мен Топ бақылауында емес жағдаяттарға байланысты өзгеруі мүмкін. Мұндай өзгерістер олардың пайда болуына қарай болжауларда көрініс табады.

Топтың негізгі құралдарының әділ құнын бағалау

Топ негізгі құралдарын қайта бағаландыратын құнымен есептейді. 2019 жылдың ішінде Топтың негізгі құралдарының қайта бағалауы үшін Топ тәуелсіз кәсіби бағалаушыларды жұмысқа тарты.

Әділ құнды бағалаған кезде Топ пайдаланған бағалау әдістері бағаланатын активті ең жақсы және ең тиімді пайдалану тұрғысынан қарастырылады. БМТ мен Магистралдық суағызысын қоспағанда, Топ активтерін ең жақсы және ең тиімді пайдалану оларды операциялық қызметте пайдалану болып табылады. БМТ активтерін ең жақсы және ең тиімді пайдалану оларды сату болып табылады. Магистралдық суағызысы активтерін ең жақсы және ең тиімді пайдалану оларды өнірдегі мұнай өндіруші компаниялардың активтерімен жынтықта пайдалану болып табылады.

Қазақстан Республикасы қалаларындағы Топтың тиісті жер участеклерімен бірге оғистік ғимараттарының, Грузиядағы жер участеклерін (Батуми к.), сондай-ақ көлік құралдарының және өзге де жеке мамандандырылмаған активтердің әділ құнын бағалау үшін пайдаланған бастапқы деректер әділ құн иерархиясындағы 2 ші деңгейге жатады (багасы белгіленетін байқалатын бастапқы деректер).

Топтың қалан негізгі құралдары мамандандырылған болып табылады және олардың әділ құнын айқындаған кезде әділ құн иерархиясындағы 3-ші деңгейге жататын бастапқы деректер пайдаланды (байқалмайтын бастапқы деректер).

БМТ қоспағанда, бағалау үшін пайдаланған әдіснама, алғаш кезде, ауыстырудың амортизацияланатын құнын бағалауға негізделген («шығынды әдіс»). Егер бағаланатын объект жаңа немесе құрылыш кезеңінде тұrsa, олардың ықтимал сату бағасы туралы аппарат алу мүмкін болмайтын (белсенді нарық жоқ кезде) нарығы шектеулі объектілерге (арнайы объектілер) жататын болса, шығынды тәсіл қолданылады. БМТ негізгі құралдарының әділ құны нарық әдісін пайдаланумен айқындалды.

Әділ құнды бағалау шенберінде бағалаушы Топтың негізгі құралдары арнайы объектілерінің экономикалық тозу көлемін талдаған кезде кіріс әдісін пайдалана отырып баламалық кірістілігіне тест жүргізді. БМТ мен Магистралдық суағызысын қоспағанда, Топ компанияларының негізгі құралдарының өтелетін құны пайдалану құндылығын бағалау жолымен айқындалды. Активтерді пайдалану бағалылығы таза айналымдағы капитал құнының және мамандандырылмаған негізгі құралдардың әділ құнына түзетілген бизнес құны ретінде айқындалған. Ақша ағындарын болжау Топ басшылығы макұлдаған Топ компанияларының тиісінше 2019 жылға және 2020-2024 жылдар кезеңіне бюджеттері мен бизнес жоспарларына негізделді. Болжамнан кейінгі кезеңдегі ақша ағындарының құны төмене көрсетілген дисконттау ставкаларының және ұзакмерзімді өсу карқынының көрсеткіштерін пайдаланумен Гордонның формуласы бойынша айқындалды. Жоғарыда аталған активтер ақша ағындарын шоғырландыратын бөлімшелерге («ААШБ») топтастырылды – Мұнай тасымалдау (Компания) ААШБ және БТК ААШБ.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖУРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)***Топтың негізгі құралдарының әділ құнын бағалау (жалғасы)*

Пайдалану бағалылығын айқындаған кезде мынадай негізгі жол берулер қолданылды:

	Ақша ағымдарын түйндататын белімдер	
	Мұнайды тасымалдау (Компания)	БТК
Дисконттау мөлшерлемесі (WACC)	13,94%	11,82%
Өсудің ұзак мерзімді қарқыны	3,29%	2%

Пайдалану бағалылығы бойынша алынған нәтижелер амортизациялық ауыстыру құны бойынша айқындалған көрсеткіштерден төмен болды және, тиісінше, Топтың негізгі құралдарының әділ құны ретінде алынды. Пайдалану бағалылығын бағалау нәтижелері дисконттау мөлшерлемесінің және ұзак мерзімді өсу қарқынының өзгеруіне, сондай-ақ ұсынылатын қызметтерді сату көлемдеріне катысты болжамдарға, ұсынылатын қызметтердің тарифтері деңгейіне, күрделі және ағымдағы шығындардың мөлшеріне сезімтал болды

Дисконттау мөлшерлемесінің және ұзак мерзімді өсу қарқынының өзгеруіне негізгі құралдар құнының сезімталдығын талдау келесі түрде көрсетілген:

Мың төңгемен	Мөлшерлеменің (төмендеуі)/өсуі	Негізгі құралдардың құнының (төмендеуі)/өсуі	
		Мұнайды тасымалдау ААТБ (Компания)	БТК ААТБ
Дисконттау мөлшерлемесі	-0,5% +0,5%	21.053.605 (19.176.879)	335.914 (327.880)
Өсудің ұзак мерзімді қарқыны	-0,5% +0,5%	(14.573.259) 16.009.748	(604.110) 665.707

Топтың негізгі құралдарының әділ құнын бағалау, сондай-ақ олардың құнсыздануы бөлігінде негізгі құралдарға жүргізілген талдау нәтижесінде, 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған 12 айдың ішінде Топтың негізгі құралдарының тенгерімдік құны (технологиялық мұнайды қоспағанда) 71.339.490 мың тенгеге ұлғайды (8-ескертпе). Бұл ретте қайта бағалау резерві арқылы нетто-жете бағалау 85.991.715 мың тенге құрады, ал арзандату пайда мен шығындар арқылы 14.652.225 мың тенге мөлшерінде мойындалды. Негізгі құралдардың арзандауы негізінен БМТ негізгі құралдарының құнсыздануына байланысты болды.

БТК жер пайдалану құқығының құнсыздануы

Олардың нарыктық құнына негізделген, БТК жер участекерінің әділ құнын тәуелсіз бағалау нәтижелері бойынша Топ бүрын мойындалған БТК жер пайдалану құқығының 3.832 мың АҚШ долларына (1.467.158 мың тенгеге баламалы) құнсыздануын қалпына келтірді (8-ескертпе).

Технологиялық мұнайды қайта бағалау

Технологиялық мұнайды қайта бағалау мұнайдың әділ бағасының ауыткуы айтарлықтай жі әрі елеулі болатындықтан, әр есеп құніне жүргізіледі. Технологиялық мұнай 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қайта бағаланды.

Технологиялық мұнайдың әділ құнын анықтауға арналған бастапқы деректер әділ құн сатында 2-денгейге жатады (ауыстырылмайтын бақыланатын бастапқы деректер).

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖУРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)

Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)

Технологиялық мұнайды қайта бағалау (жалғасы)

Топ басшылығы технологиялық мұнайдың әділ құнын анықтау кезінде келесі пайымдауларды назарға алды:

- технологиялық мұнай құбырды пайдалану үдерісінің ажырағысыз бөлігі, онсыз тасымалдау мүмкін емес және тиісінше бағалау нысаны мамандандырылған актив болып табылады;
- технологиялық мұнай ТМРК қойған шектеулер нәтижесінде сатыла да және өзгелей түрде пайдаланыла да алмайды;
- ТМРК және Қазақстан Республикасының Үкіметі елдегі жалпы баға индексіне тарифтердің жағымсыз әсерінің алдын алу үшін оларды мұқият кадағалап отырады (экспорт үшін және Қазақстан Республикасының аумағы арқылы транзиттің тарифтарын қоспағанда), және тиісінше егер мұнай халықаралық нарық бағасы бойынша бағаланған болса, оның құнын өтеуге мүмкіндік бермейтін дәнгейде белгіленеу мүмкін;
- Топқа ҚМГ белгілеген қағида әсер етеді, және егер мұнайдың белгілі бір бөлігін сатуға шешім қабылданып, мұндай шешімді ТМРК бекітken жағдайда, ол тек ҚМГ тобының сауда бөлімшесіне ғана ішкі баға бойынша сатылуы мүмкін;
- және егер Топқа құбырдың жаңа бөліктерін толтыру үшін қосымша мұнай сатып алу қажет болса, ол оны осындай ішкі бағамен ҚМГ тобының кәсіпорнынан сатып алар еді.

Осы факторлардың бәрін ескере отырып, Топтың технологиялық мұнайының әділ құны бір тонна үшін 63.774 теңге бағасы ретінде анықталды (2018 жылғы 31 желтоқсанға: бір тонна үшін 63.015 теңге). Мұнайдың әділ құнының өзгеруінің әсері 1.938.556 мың теңгені (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 54.541.851 мың теңге) құрады, сондай-ақ 2019 жылдың 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 3.216.187 мың теңге мөлшерінде (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 3.678.627 мың теңге) артық мұнайдың қосымша бағалауы танылды, қайта бағалаудың жинақ нәтижесі 5.154.743 мың теңгені (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 58.220.478 мың теңге) құрады (6-ескертпе).

2019 жылғы 31 желтоқсанға құбырдағы мұнай көлемі 2.605 мың тоннаны құрады (2018 жылғы 31 желтоқсан: 2.555 мың тонна). 2019 жылдың сонына жүргізілген түгендеу нәтижесі бойынша 50.431 тонна (2018 жылғы 31 желтоқсан: 58.377 тонна) артық мұнай кіріске алынды, сондай-ақ есепті кезеңде 120 тонна (2017 жылғы 31 желтоқсанға: 1.457 тонна) мұнай есептен шығарылды.

Негізгі құралдардың пайдалы қызмет мерзімі

Топ негізгі құралдар қызметінің қалған пайдалы қызмет мерзімін ең әрі дегендеге әрбір қаржы жылышының сонына бағалайды және егер күтілетіні бұрынғы бағалаудан өзгеше болса, өзгерістер ҚЕХС (IAS) 8 «Есеп жүргізу саясаты, есептей бағаларындағы өзгерістер мен қателіктерге» сәйкес есептей бағаларындағы өзгерістер ретінде ескеріледі.

Активтерді пайдаланудан шыгару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттеме

2012 жылғы 4 шілдеде күшіне енген «Магистралдық құбыр туралы» Қазақстан Республикасының Занына сәйкес Топтың пайдалану аяқталғаннан кейін магистралдық құбырды (мұнай құбырын) жою және бұдан әрі коршаған ортаны қалпына келтіру, соның ішінде жерді қайта өңдеу жөнінде іс-шаралар жүргізу бойынша занды міндеттемесі бар. Құбырлардың пайдалы қолдану мерзімі біткенде ауыстыруға байланысты, жерді қайта өңдеу бойынша міндеттеме іс-шаралары жүргізіледі.

Құбырларды жою және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемеге резерв Топ есептеген Қазақстан Республикасында қолданылатын техникалық ережелер мен нормаларға сәйкес бөлшектеу және жерді қалпына келтіру бойынша жұмыстарды жүргізу құнының негізінде бағаланады (1 км құбырды бөлшектеу бойынша шығын сомасы 5.954 мың теңгені құрайды (2018 жылы: 5.671 мың теңге)).

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖУРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)**

Активтерді пайдаланудан шыгару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттеме (жалғасы)

Сондай-ак активтерді пайдаланудан шыгару және жерлерді қайта өңдеу жөніндегі міндеттемелер кұрамында калдықтар орналастырылатын полигондарды жою бойынша резерв көрсетілген. Резерв Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі талаптарына сәйкес 2013 жылы құрылған, оған сай калдықтарды орналастыру полигонының мешік иелеріне полигон жабылғаннан кейін жерлерді қайта өңдеу және қоршаган ортага әсерді бақылау үшін жою қоры құрылады.

Есепті күнгі жағдай бойынша резервтер сомасы төменде берілген міндеттемені орындаудың күтілетін мерзімін, инфляция мөлшерлемесін және есепті кезеңнің аяғына дисконт мөлшерлемесін пайдалана отырып белгіленді:

Пайыз ретінде	2019 жыл	2018 жыл
Дисконттау мөлшерлемесі	7,46%	8,91%
Инфляция мөлшерлемесі	5,48%	5,47%
Міндеттемені орындаудың мерзімі	15 жыл	16 жыл

Қазақстан Республикасында жогары өтімді корпоративтік облигациялардың белсенді нарығының болмауына және Қазақстан Республикасының мемлекеттік облигациялары бойынша мәмілелердің жеткіліксіздігіне байланысты, Топ есептік дисконт мөлшерлемесі ретінде өтеу мерзімдері активтерді пайдаланудан шыгару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелердің күтілетін мерзіміне сәйкес, елдік тәуекелді және Қазақстан Республикасының инфляция деңгейін ескере отырып түзетілген АҚШ-тың мемлекеттік қазынашылық облигациялары бойынша тәуекелсіз мөлшерлемесін пайдаланады.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша активтерді пайдаланудан шыгару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерге арналған резервтің тенгерімдік күны 27.780.887 мың тенгени құрады (2018 жылғы 31 желтоқсанда: 21.109.397 мың тенге) (27-ескертпе).

Залалды жою кезіндегі шығындарды бағалау табигатты қорғау талаптарындағы және заңнаманы түсіндірудегі әлеуетті өзгерістерге ұшырайды. Сондай-ак, мұндай шығындарды бағалау кезіндегі айқынсыздықтар балама таңдаулардағы, бұзылған жерлерді жою мен қайта қалпына келтіру әдістеріндегі, дисконт деңгейлері мен инфляция мөлшерлемесіндегі және осы міндеттеме күшіне енетін кезеңдегі әлеуетті өзгерістерді камтиды.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша активтерді пайдаланудан шыгару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелердің маңызды болжамдарының өзгерісіне сезімталдықты талдау келесідей берілген:

Мың тәңгемен	Мөлшерлеменің (төмендеу)/өсуі	Міндетмелердің (төмендеу)/өсуі
Дисконттау мөлшерлемесі	-0,5% +0,5%	1.996.206 (1.852.989)
Инфляция мөлшерлемесі	-0,5% +0,5%	(1.895.065) 2.025.087

Жеткізушилерге берілген алгытөлемдердің құнсыздануы бойынша резервтері

Топ жеткізушилерге берілген ұзақ мерзімді және қыска мерзімді алгытөлемдердің құнсыздануына катысты резервтерді мойындағы. Резервті бағалау кезінде мердігерлердің қызметіндегі бұрынғы және күтілетін нәтижелер есепке алынды. Экономикадағы, саладағы және нақты сипаттамалардың өзгерістері шоғырландырылған қаржы есептілігінде ескерілген резервтерге әсер етуі мүмкін.

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанда осы резервтер 742.567 мың тенге, және 745.465 мың тенге сомасында қалыптасты (10 және 13-ескертпелер).

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖУРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР
(жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)****Қаржылық активтер бойынша резервтер**

Топ дебиторлық берешек және кредиттік мекемелердегі қаражаттар (акша қаражаттары және олардың баламалары, банк салымдары) бойынша күтілетін несиелік шығындарға резервтер құрайды.

Сауда және өзге де дебиторлық берешек бойынша күтілетін несиелік шығындарды бағалау кезінде Топ стандартта көзделген женілдетілген тәсілді қолданы және күтілетін несиелік шығындарды аталған қаржы құралдарының бүкіл қызмет ету мерзімі ішінде есептеді. Топ қарызы алушыларға тән факторларға және жалпы экономикалық жағдайларға түзетілген кредиттік шығындарды өтеу тәжірибесін ескере отырып дайындалған бағалау резервтер моделін пайдаланды.

Кредиттік мекемелердегі қаражаттарға (акша қаражаттары және олардың баламалары, банк салымдары), бағалы қағаздардағы инвестицияларға қатысты Топ 12 айлық кезең ішінде күтілетін несиелік шығындарды есептеді. 12 айлық несиелік шығындар – есеп беру күнінен кейінгі 12 ай ішінде мүмкін болатын қаржы құралы бойынша дефолттарға байланысты туындастын күтілетін несиелік шығындарды білдіретін бүкіл мерзімге күтілетін несиелік шығындардың бір бөлігі болып табылады. Алайда, бастапқы танудан кейін қаржы құралының кредиттік тәуекелінің едәуір ұлғаюы жағдайында, бағаланған шығыс резерві барлық мерзім ішінде күтілетін несиелік шығындарға тен сомада бағаланады.

Топ, келісімшарт бойынша төлемдер 30 күннен астам уақытка созылған жағдайда, кредиттік тәуекелдің елеулі ұлғаюы орын алған деп есептейді. Келісімшарт бойынша төлемдер 90 күнге дейін мерзімі өткен жағдайда, қаржы активі бойынша дефолт бар деп есептеледі. Сонымен қатар, белгілі бір жағдайларда, Топ, егер ішкі немесе сыртқы аппарат, Топтың қарызды көтеру тетіктерін ескермesten Топ келісімшартта көзделген қалған төлемдердің толық көлемін алуды екіталай деп болжайтын болса, қаржы активі үшін дефолт болды деп корытынды жасауга болады.

Сонымен, 2019 және 2018 жылғы 31 желтоқсанда күтілетін несиелік шығындар бойынша резервтер 4.952.944 мың теңге және 4.776.003 мың теңге көлемінде қалыптастырылды (12, 16 және 17-ескертпелер).

Салықтар бойынша резервтер

Құрделі салық заңнамасын түсіндіруге, салық заңнамасындағы өзгерістерге, сондай-ақ келешекте салық салынатын кірістерді алу мерзімі мен сомаларына қатысты айқындық жоқ. Шарттық қатынастардың ұзак мерзімді сипаттының құрделілігін ескергенде, накты нәтижелер мен қабылданып рұқсат етілген нәтижелер арасында пайда болған айырма немесе мұндай рұқсат етілген нәтижелердің болашактағы өзгеруі пайда салығы бойынша шығыстар немесе кірістер сомасы есептілігінде көрсетілген болашак түзетулерге әкелуі мүмкін. Негізделген болжауларға сүйене отырып, Топ салық органдары жүргізген салық тексеруінен болуды мүмкін салдарына арнап резерв жасайды. Осындағы резервтердің мөлшері түрлі факторларға, мысалы, алдыңғы тексерулердің және салық заңнамасын салық төлеуші компанияның және тиісті салық органының түсіндіруіне тәуелді болады. Талдаудағы мұндай айырмашылыктар мемлекеттегі басымды жағдайға байланысты көптеген сұрақтар туындаиды.

Мерзімі ұзартылған салық бойынша активтер

Мерзімі ұзартылған салық активтері шегерілетін уақытша айырмашылықтар, пайдаланылмаған салық залалдары және салық женілдіктері бойынша оған қарағанда салық залалдары есептелуі мүмкін салық салынатын пайда алу мүмкін болатын мөлшерде танылады.

Болашак салық салынатын пайданы алудың ықтимал мерзімі мен мөлшері негізінде шоғырландырылған қаржылық есептілігінде тануға болатын мерзімі ұзартылған салық активтері сомасын анықтау үшін басшылықтың елеулі пайымдауы қажет. 2019 жылғы 31 желтоқсанда мерзімі ұзартылған салық бойынша танылған активтер сомасы 11.176.846 мың теңге болды (2018 жылғы 31 желтоқсанда: 7.702.677 мың теңге) (36-ескертпелер). 2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың мерзімі ұзартылған салық бойынша танылмаған активтері болған жоқ.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**5. МАҢЫЗДЫ ЕСЕП ЖУРГІЗУ ПАЙЫМДАУЛАРЫ, БАҒАЛАУ МӘНДЕРІ ЖӘНЕ БОЛЖАУЛАР (жалғасы)****Бағалау мәндері және болжаулар (жалғасы)***Қызметкерлерге сыйакылар*

Зейнеткерлікке шыққанға дейін және одан кейін қызметкерлерге ұзак мерзімді сыйакылар құны және келтірілген міндеттемелер құны актуарлық әдіс қолданылып белгіленеді. Актуарлық әдіс келешекте нақты нәтижелерден айырмашылығы болуы мүмкін түрлі болжамдарды колдануды білдіреді. Актуарлық әдіс дисконттау мөлшерлемелері, келешекте еңбекақының өсімі, өлім-жітім деңгейі және келешекте қызметкерлерге сыйакылар өсімі туралы болжамдарды қамтиды.

Негізгі болжауларды бағалаудың күрделілігіне және еңбек қызметінің аяқталуы бойынша қызметкерлерге төленетін сыйакылар бойынша міндеттемелердің ұзак мерзімді сипатына байланысты мұндағы міндеттемелер осындай болжаулардың өзгерістеріне аса сезімтал. Барлық болжау әрбір есепті қунға қайта каралады.

Қазақстан Республикасында жогары өтімді корпоративтік облигациялардың белсенді нарығының болмауына және Қазақстан Республикасының мемлекеттік облигациялары бойынша мәмілелердің жеткіліксіздігіне байланысты, Топ есептік дисконт мөлшерлемесі ретінде өтеу мерзімдері қызметкерлерге сыйакылар бойынша міндеттемелердің күтілетін мерзіміне сәйкес, елдік тәуекелді және Қазақстан Республикасының инфляция деңгейін ескере отырып түзетілген АҚШ-тың мемлекеттік қазынашылық облигациялары бойынша тәуекелсіз мөлшерлемесін пайдаланады.

Өлім-жітім деңгейі ашық қол жетімді өлім-жітім кестесіне негізделеді. Болашак еңбекақы мөлшерінің көбеюі және зейнетакы мөлшерінің көбеюі күтіліп отырған болашак инфляция қарқынына негізделеді.

2019 және 2018 жылдардың 31 желтоқсанына қызметкерлерге сыйакылар бойынша міндеттемелерді бағалау үшін пайдаланылған негізгі актуарлық болжаулар келесі түрде көрсетілген:

	2019 жыл	2018 жыл
Дисконттау мөлшерлемесі	7,28%	8,91%
Болашақта еңбекақының өсуі	5,0%	5,0%
Өлім-жітім пайзызы	5,09%	5,3%

2019 жылғы 31 желтоқсанға еңбек қызметінің аяқталуынан кейін қызметкерлерге сыйакы бойынша міндеттеменің орташа ұзактығы 19,31 жылды құрады (2018 жылғы 31 желтоқсанда: 19,4 жыл).

2019 жылы жұмыс істемейтін зейнеткерлер мен мүгедектерді элеуметтік қолдау туралы ережеге енгізілген кейір өзгерістерге байланысты Компания өз міндеттемелерін қайта карады және өзгерістерді өткен кезеңдегі қызмет көрсету құны ретінде көрсетті (21-ескертпе).

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қызметкерлерге сыйакылар бойынша міндеттемелердің маңызды болжауларының өзгерісіне сезімталдықты талдау келесідей берілген:

<u>Мың теңгемен</u>	<u>Мөлшерлеменің (төмендеуі)/өсуі</u>	<u>Міндеттемелердің өсуі/(төмендеу)</u>
Дисконттау мөлшерлемесі	-0,5% +0,5%	1.019.231 (920.047)
Болашақта еңбекақының өсуі	-0,5% +0,5%	(928.279) 1.023.214
Өмірдің ұзактығы	-1 жыл +1 жыл	(160.918) 172.737

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТЕЛЕР (жалғасы)**6. НЕГІЗГІ ҚУРАЛДАР**

2019 және 2018 жылдардагы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша негізгі қуралдар келесі түрде көрсетілген:

Мың теңгемен	Жер	Кубырлар	Көлік активтері	Фирмалар мен курылыштар	Машиналар және жабдық	Технологиялық мұнай	Өзге де	Аяқталмаған курылым	Жиыны
2018 жылғы 31 желтоқсанға қайта бағаланған құны бойынша	21.750.408	234.950.826	23.621.024	111.687.588	182.703.715	160.974.494	20.900.293	36.402.095	792.990.443
Валютаны қайта есептеудің әсері	(68.422)	—	(223.048)	(860.836)	(527.523)	—	(7.036)	47.384	(1.639.481)
Түсімдер	—	75.434	2.711.868	18.209	2.277.559	—	769.665	36.413.000	42.265.735
Шығарылу	(1.400.156)	(910.442)	(152.045)	(182.024)	(2.120.999)	(7.310)	(542.231)	(89.674)	(5.404.881)
Жете бағалау (активті қайта бағалаудан болған резерв)	3.760.170	40.974.514	1.401.903	5.125.188	31.622.144	5.154.743	1.974.108	1.141.096	91.153.866
(Күнсыздану)/жете бағалау (пайдалар мен залалдар арқылы), нетто	(26.761)	664.400	(1.031.517)	(5.883.295)	(5.774.565)	—	(209.625)	(2.350.763)	(14.612.126)
Қайта бағалаудан болған жинақталған өтелім мен күнсызданды алу	—	(43.990.419)	(6.694.396)	(21.263.640)	(62.823.961)	—	(12.957.244)	(321.557)	(148.051.217)
Сатуға арналған үзақ мерзімді активтерге ауыстырылған (18-ескертке)	(73.519)	—	(339.155)	(672.938)	(31.483)	—	(604)	—	(1.117.699)
Аяқталмаған құрылымстан ауыстырылған	7.856	1.352.304	728.208	3.262.878	16.172.930	—	219.535	(21.743.711)	—
Материалдық емес активтерге ауыстырылған (8-ескертке)	—	—	—	—	—	—	—	(245.274)	(245.274)
Ауыстырулар мен аударымдар	—	26.464	(728.305)	(3.413.930)	4.141.436	—	(36.728)	11.063	—
2019 жылғы 31 желтоқсанға қайта бағаланған құны бойынша	23.949.576	233.143.081	19.294.537	87.817.200	165.639.253	166.121.927	10.110.133	49.263.659	755.339.366
2018 жылғы 31 желтоқсанға жинақталған тозу мен қүнсыздану	—	(35.420.503)	(5.469.079)	(17.643.196)	(51.697.315)	—	(10.682.006)	(304.732)	(121.216.831)
Валютаны қайта есептеудің әсері	—	—	66.207	72.951	99.573	—	4.478	—	243.209
Тозу	—	(14.748.940)	(2.795.570)	(6.519.063)	(23.328.207)	—	(4.427.486)	—	(51.819.266)
Шығарылу	—	793.849	136.384	122.789	2.066.580	—	528.911	21.411	3.669.924
Күнсыздану (пайдалар мен залалдар арқылы)	—	(268)	—	(1.588)	—	—	—	(38.243)	(40.099)
Күнсыздану (активті қайта бағалаудан болған резерв)	—	(1.083)	—	(6.325)	—	—	—	—	(7.408)
Қайта бағалаудан болған жинақталған өтелім мен қүнсызданды алу	—	43.990.419	6.694.396	21.263.640	62.823.961	—	12.957.244	321.557	148.051.217
Сатуға арналған үзақ мерзімді активтерге ауыстырылған (18-ескертке)	—	—	189.980	8.829	2.465	—	604	—	201.878
Материалдық емес активтерге ауыстырылған (8-ескертке)	—	—	—	—	—	—	—	7	7
Ауыстырулар мен аударымдар	—	533	1.178	85.494	(87.118)	—	(87)	—	—
2019 жылғы 31 желтоқсанға жинақталған тозу мен қүнсыздану	—	(5.385.993)	(1.176.504)	(2.616.469)	(10.120.061)	—	(1.618.342)	—	(20.917.369)

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**6. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР (жалғасы)**

Мын менемен	Жер	Кубырлар	Көлік активтері	Фимараптар мен күрылыштар	Машиналар және жабдық	Технологиялық мұнай	Өзге де	Аяқталмagan күрылys	Жиыны
2017 жылғы 31 желтоқсанға қайта бағаланған құны бойынша	19.890.305	227.862.264	14.563.900	109.033.695	157.269.793	102.839.808	17.899.977	35.937.112	685.296.854
Валютаны қайта есептеудің өсері	2.159.089	–	567.027	3.391.865	1.885.786	–	63.744	108.610	8.176.121
Түсімдер	–	38.026	6.500.021	41.517	4.786.484	–	2.089.359	37.535.779	50.991.186
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өндө бойынша міндеттемелер резерві бойынша түсімдер (27-ескертпеле)	–	106.229	–	–	–	–	–	–	106.229
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерден ауыстырылған (18-ескертпеле)	–	–	22.498	–	–	–	–	–	22.498
Шығарылу	(134.166)	(1.173.251)	(128.835)	(970.256)	(871.533)	(85.792)	(621.011)	(67.237)	(4.052.081)
Жете бағалау (активті қайта бағалаудан болған резерв)	–	–	–	–	–	58.220.478	–	–	58.220.478
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерге ауыстырылған (18-ескертпеле)	(168.288)	–	–	(4.270.070)	(578.375)	–	(29.015)	–	(5.045.748)
Аяқталмagan күрылystan ауыстырылған	3.468	8.321.832	2.970.215	4.472.508	19.150.067	–	1.468.985	(36.387.075)	–
Материалдық емес активтерге ауыстырылған (8-ескертпеле)	–	–	–	–	–	–	–	(725.094)	(725.094)
Ауыстырулар мен аударымдар	–	(204.274)	(873.802)	(11.671)	1.061.493	–	28.254	–	–
2018 жылғы 31 желтоқсанға қайта бағаланған құны бойынша	21.750.408	234.950.826	23.621.024	111.687.588	182.703.715	160.974.494	20.900.293	36.402.095	792.990.443
2017 жылғы 31 желтоқсанға жинақталған тозу мен құнсыздану	–	(20.559.375)	(2.747.072)	(8.191.902)	(28.283.381)	–	(6.196.923)	(57.681)	(66.036.334)
Валютаны қайта есептеудің өсері	–	–	(125.185)	(632.362)	(459.136)	–	(20.943)	–	(1.237.626)
Тозу	–	(15.644.967)	(2.366.527)	(6.382.407)	(22.084.104)	–	(5.045.533)	–	(51.523.538)
Шығарылу	–	780.353	104.342	209.238	651.591	59.180	605.088	2.181	2.411.973
Кұнсыздану (шығындар есебінен)	–	(2.185)	(276.897)	(841.411)	(1.160.537)	(8.586)	(32.434)	(249.232)	(2.571.282)
Кұнсыздану (активті қайта бағалаудан болған резерв)	–	(2.457)	(58.448)	(2.045.762)	(633.919)	(50.594)	(7.591)	–	(2.798.771)
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерге ауыстырылған (18-ескертпеле)	–	–	–	237.984	283.028	–	17.735	–	538.747
Ауыстырулар мен аударымдар	–	8.128	708	3.426	(10.857)	–	(1.405)	–	–
2018 жылғы 31 желтоқсанға жинақталған тозу мен құнсыздану	–	(35.420.503)	(5.469.079)	(17.643.196)	(51.697.315)	–	(10.682.006)	(304.732)	(121.216.831)

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**6. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР (жалғасы)**

Мың теңгемен	Жер	Кубырлар	Көлік активтері	Гимараттар мен күрылыштар	Машиналар және жабдық	Технологиялық мунай	Өзге де	Аяқталмаған күрылыш	Жиыны
2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша									
Қайта бағаланған құны	23.949.576	233.143.081	19.294.537	87.817.200	165.639.253	166.121.927	10.110.133	49.263.659	755.339.366
Жинақталған тозу және құнсыздану	–	(5.385.993)	(1.176.504)	(2.616.469)	(10.120.061)	–	(1.618.342)	–	(20.917.369)
Тенгерімдік құн	23.949.576	227.757.088	18.118.033	85.200.731	155.519.192	166.121.927	8.491.791	49.263.659	734.421.997
2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша									
Қайта бағаланған құны	21.750.408	234.950.826	23.621.024	111.687.588	182.703.715	160.974.494	20.900.293	36.402.095	792.990.443
Жинақталған тозу және құнсыздану	–	(35.420.503)	(5.469.079)	(17.643.196)	(51.697.315)	–	(10.682.006)	(304.732)	(121.216.831)
Тенгерімдік құн	21.750.408	199.530.323	18.151.945	94.044.392	131.006.400	160.974.494	10.218.287	36.097.363	671.773.612

Егер жинақталған тозуды және жинақталған құнсыздануды шегергенде активтер бастапқы баға бойынша ескерілсе, шоғырландырылған қаржылық есептілікке қосылған негізгі құралдардың әрбір қайта бағаланған санатының тенгерімдік құны төмендегідей көрсетіледі:

Мың теңгемен	Жер	Кубырлар	Көлік активтері	Гимараттар мен күрылыштар	Машиналар және жабдық	Технологиялық мунай	Өзге де	Аяқталмаған күрылыш	Жиыны
2019 жылғы 31 желтоқсанға	17.966.615	154.981.672	15.537.915	59.764.353	112.835.701	30.407.824	6.273.128	49.777.755	447.544.962
2018 жылғы 31 желтоқсанға	18.437.634	157.523.347	15.720.849	69.988.280	110.237.099	30.409.139	8.162.817	37.152.464	447.631.629

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**6. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР (жалғасы)**

2019 жылы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша аяқталмаған құрылыш негізінен келесі өндірістік объектілерді қамтиды:

- Астрахань-Манғышлақ магистралды суағызығында құбыр участесін ауыстыру;
- Өзен-Атырау-Самара, «Прорва-Құлсары» магистралды мұнай құбырларының құбыр желісінінің участкілерін ауыстыруымен күрделі жөндеу;
- магистралды мұнай құбыры объектілерін (байланыс желілері, электрмен жабдықтау, автоматика жүйесі және басқалары) ауыстыру және қайта құру.

2018 жылы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша аяқталмаған құрылыш негізінен келесі өндірістік объектілерді қамтиды:

- Астрахань-Манғышлақ суағызығы бойынша объектілерін, соның ішінде ССС-5 қайта құру;
- «Прорва-Құлсары» магистралды мұнай құбырының құбыр желісін ауыстыруымен күрделі жөндеу;
- өндірістік объектілеріндегі өрт сөндіру және электрмен жабдықтау жүйелерін қайта құру.

2019 жылдың 31 желтоқсандағы жағдай бойынша:

- толығымен амортизацияланған, бірақ әлі күнге дейін қолданыстағы негізгі құралдардың бастапқы құны мен тиісті жинақталған амортизациясы 1.030.764 мың тенгені құрады (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 1.158.467 мың тенге);
- аяқталмаған құрылыш 3.669.128 мың тенге көлемінде (2018 жылғы 31 желтоқсанда: 4.479.477 мың тенге) құрылыш жұмыстары үшін сатып алғынған материалдар мен босалқы бөлшектерді қамтиды.

31 желтоқсанда аяқталған 2019 жыл үшін аяқталмаған құрылыш құнына кіргізілген тозу сомасы 26.734 мың тенгені құрады (2018 жыл үшін: 33.166 мың тенге).

7. ПАЙДАЛАНУ ҚҰҚЫҒЫ ТҮРІНДЕГІ АКТИВТЕР

2019 жылғы 31 жетексендегі жағдай бойынша пайдалану құқығы түріндегі активтер келесі түрде көрсетілген:

Мың тәңгемен	Жер	Пайдалану құқығы түріндегі активтер				Жиыны
		Келік активтері	Фимараттар мен құрылыштар	Машиналар, жабдық және беріліс құрылыштары		
2018 жылғы 31 желтоқсанға қалдық құн						
Есеп саясатындағы өзгерістер (4-ескертпе)	97.419	4.512.445	373.420	—	4.983.284	
Түсімдер (24-ескертпе)	—	—	—	341.652	341.652	
Амортизация	(10.951)	(1.254.808)	(84.932)	(72.201)	(1.422.892)	
2019 жылғы 31 желтоқсанға қалдық құн						
	86.468	3.257.637	288.488	269.451	3.902.044	
2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша						
Бастапқы құн	131.814	6.106.397	399.633	341.652	6.979.496	
Жинақталған амортизация	(45.346)	(2.848.760)	(111.145)	(72.201)	(3.077.452)	
Қалдық құн	86.468	3.257.637	288.488	269.451	3.902.044	

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**8. МАТЕРИАЛДЫҚ ЕМЕС АКТИВТЕР**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша материалдық емес активтер келесі турде көрсетілген:

Мың тенге	Лицензиялар	Бағдарла- малық жасақтама	Жерді пайдалануға арналған күкүйтәр	Өзге де	Жыныс
2018 жылғы 31 желтоқсанға қалдық құн					
Тұсімдер	385.291	1.242.087	5.232.792	31.129	6.891.299
Аяқталмаған құрылыштан ауыстырылған (6-ескертпе)	169.893	21.119	—	3	191.015
Амортизация	86.225	159.042	—	—	245.267
Кұнсызданды қайта қалпына келтіру (5-ескертпе)	(128.506)	(348.364)	(193.732)	(4.362)	(674.964)
Валютаны қайта есептеу	—	—	1.467.158	—	1.467.158
Шығарылу	(5.851)	—	(323.192)	—	(329.043)
2019 жылғы 31 желтоқсанға қалдық құн	507.052	1.011.249	6.183.026	26.770	7.728.097
2017 жылғы 31 желтоқсанға қалдық құн					
Тұсімдер	312.106	1.290.744	4.912.491	30.460	6.545.801
Аяқталмаған құрылыштан ауыстырылған (6-ескертпе)	12.087	7.639	—	22.768	42.494
Амортизация	133.827	591.267	—	—	725.094
Кұнсыздану	(91.059)	(647.563)	(177.006)	(3.550)	(919.178)
Валютаны қайта есептеу	—	—	(77.979)	—	(77.979)
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерге ауыстырылған (18-ескертпе)	18.330	—	575.286	—	593.616
Аударымдар мен ауыстырулар	—	—	18.549	(18.549)	—
2018 жылғы 31 желтоқсанға қалдық құн	385.291	1.242.087	5.232.792	31.129	6.891.299
2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша					
Бастапқы құн	1.220.215	4.940.617	8.514.525	93.279	14.768.636
Жинақталған амортизация және құнсыздану	(713.163)	(3.929.368)	(2.331.499)	(66.509)	(7.040.539)
Қалдық құн	507.052	1.011.249	6.183.026	26.770	7.728.097
2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша					
Бастапқы құн	1.021.657	5.499.098	9.160.850	93.276	15.774.881
Жинақталған амортизация және құнсыздану	(636.366)	(4.257.011)	(3.928.058)	(62.147)	(8.883.582)
Қалдық құн	385.291	1.242.087	5.232.792	31.129	6.891.299

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**9. БІРЛЕСКЕН БАҚЫЛАУДАҒЫ КӘСІПОРЫНДАРГА ИНВЕСТИЦИЯЛАР**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бірлескен бақылаудағы кәсіпорындарға инвестициялар келесі түрде көрсетілген:

Мың тәңгемен	КҚҚ	МұнайТас	Жиыны
2018 жылғы 31 желтоқсанға	10.513.603	19.487.720	30.001.323
Есеп саясатындағы өзгерістер (4-ескертпеле)	(398.494)	—	(398.494)
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың пайдасындағы үлесі	12.695.882	942.519	13.638.401
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың өзге де жиынтық кірісіндегі/(запалындағы) үлесі	6.756.413	(82.304)	6.674.109
Жарғылық капиталына қосымша салымдар	—	5.100.000	5.100.000
2019 жылғы 31 желтоқсанға	29.567.404	25.447.935	55.015.339

Мың тәңгемен	КҚҚ	МұнайТас	Жиыны
2017 жылғы 31 желтоқсанға	14.331.613	17.405.373	31.736.986
Есеп саясатындағы өзгерістер	(3.844)	(226)	(4.070)
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың (запалындағы)/пайдасындағы үлесі	(3.726.041)	1.650.104	(2.075.937)
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың өзге де жиынтық (запалындағы) / кірісіндегі үлесі	(88.125)	432.469	344.344
2018 жылғы 31 желтоқсанға	10.513.603	19.487.720	30.001.323

2019 жылдың соңында катысуышылардың шешімімен МұнайТастың жарғылық капиталы жалпы сомасы 10.000.000 мың тәңгеге ұлғайтылды, соның ішінде Компанияның үлесі 5.100.000 мың тәңге құрады. Компанияның ақшалай қаржатапен енгізген салымының сомасы 100.000 мың тәңге құрады, 5.000.000 мың тәңге мөлшеріндегі қалған сома бірлескен бақылаудағы кәсіпорынның жарғылық капиталына салым бойынша міндеттеме ретінде танылды.

Төмендегі кестелерде бірлескен бақылаудағы кәсіпорындар туралы Топтың барабар үлесін коса қаржы акпараты берілген:

Мың тәңгемен	2019 жылғы 31 желтоқсан		2018 жылғы 31 желтоқсан	
	50%	100%	50%	100%
Бірлескен кәсіпорындардың активтері мен міндеттемелері				
Қысқа мерзімді активтер	26.652.051	53.304.102	18.224.069	36.448.138
Ұзақ мерзімді активтер	112.103.745	224.207.490	108.058.909	216.117.818
Қысқа мерзімді міндеттемелер	(21.010.934)	(42.021.868)	(20.594.902)	(41.189.804)
Ұзақ мерзімді міндеттемелер	(88.177.458)	(176.354.916)	(95.174.473)	(190.348.946)
Таза активтер / инвестицияның тенгерімдік қуны	29.567.404	59.134.808	10.513.603	21.027.206
Анықтамалық				
Ақша қаржаттары және олардың баламалары	15.968.565	31.937.129	8.754.456	17.508.912
Қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер, сауда және өзге де кредиторлық берешек және бағалау міндеттемелерін қоспағанда	(15.056.917)	(30.113.834)	(15.411.861)	(30.823.722)
Ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер, сауда және өзге де кредиторлық берешек және бағалау міндеттемелерін қоспағанда	(75.869.231)	(151.738.462)	(89.400.397)	(178.800.794)

КҚҚ-ның ұзак мерзімді қаржы міндеттемелері 2018 жылғы 27 маусымдағы агент ретінде әрекет ететін «Алматы қаласындағы Қытай Сауда-Өнеркәсіптік Банкі»-мен бірлесе отырып Қытай Сауда-Өнеркәсіптік Банкімен қарыз туралы келісім бойынша міндеттемелер болып табылады. Несие сомасы 540 млн. АҚШ долларын құрады (тартылған күнге 191.756.400 мың тәңгеге баламалы), несие мерзімі ертерек өтөу мүмкіндігімен 6 жылды құрайды. Бұл қарыздың мақсаты Қытайдың Сауда-Өнеркәсіптік Банкімен АйЭнДжи Н.В. Банкінің және Қытайдың Сауда-Өнеркәсіптік Банкімен «Алматы қаласындағы Қытай Сауда-Өнеркәсіптік Банкі» АҚ-мен болған несиелерді қайта қаржыландыру. Бұл қайта қаржыландырудың нәтижесінде банктің маржасын 3,96%-дан 2,375%-ға дейін төмендетілді және негізгі қарызды өтөу мерзімін 2023 жылдан бастап 2024 жылға дейін кейінге қалдырыды.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**9. БІРЛЕСКЕН БАҚЫЛАУДАҒЫ КӘСІПОРЫНДАРҒА ИНВЕСТИЦИЯЛАР (жалғасы)**

Компания және КҚҚ-ның екінші үлестесі осы қарыздар бойынша қамтамасыз ету ретінде кепілдік берген жок.

2019 жылғы 31 желтоқсанға сыйакымен бірге қарыз сомасы 475.319 мың АҚШ долларын (181.852.296 мың теңгеге баламалы) құрады. 2018 жылғы 31 желтоқсанға сыйакымен бірге алғандагы қарыз сомасы 545.613 мың АҚШ долларын (209.624.516 мың теңгеге баламалы) құрады.

	МунайТас			
	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан		
Мың теңгемен	51%	100%	51%	100%
Бірлескен кесіпорындардың активтері мен міндеттемелері				
Қысқа мерзімді активтер	12.193.177	23.908.190	9.688.754	18.997.557
Ұзак мерзімді активтер	17.450.072	34.215.827	14.019.921	27.490.041
Қысқа мерзімді міндеттемелер	(1.471.757)	(2.885.798)	(1.634.263)	(3.204.437)
Ұзак мерзімді міндеттемелер	(2.723.557)	(5.340.308)	(2.586.692)	(5.071.945)
Таза активтер / инвестицияның теңгерімдік күны	25.447.935	49.897.911	19.487.720	38.211.216
Анықтамалық				
Ақша қаражаттары және олардың баламалары	6.565.142	12.872.827	9.485.812	18.599.631
Қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер, сауда және өзге де кредиторлық берешек және бағалау міндеттемелерін қоспағанда	-	-	-	-
Ұзак мерзімді қаржылық міндеттемелер, сауда және өзге де кредиторлық берешек және бағалау міндеттемелерін қоспағанда	-	-	-	-
КҚҚ				
31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін				
Мың теңгемен	2019 жыл	2018 жыл		
	50%	100%	50%	100%
Бірлескен бақылаудағы кесіпорындардың жылдағы пайда мен залал және өзге де жиынтық кірісі туралы ақпарат				
Түсім	38.093.128	76.186.256	30.443.093	60.886.186
Жапғасатын қызметтөн жылдағы пайда/(залал)	12.695.882	25.391.764	(3.726.041)	(7.452.082)
Тоқтатылған қызметтөн салықтан кейінгі жылдағы пайда/(залал)	-	-	-	-
Өзге де жиынтық кіріс/(залал)	6.756.413	13.512.826	(88.125)	(176.250)
Жиынтық кіріс/(залал) жиыны	19.452.295	38.904.590	(3.814.166)	(7.628.332)
Дивидендтер	-	-	-	-
Анықтамалық				
Тозу және амортизация	(6.753.476)	(13.506.951)	(5.996.100)	(11.992.200)
Пайыздық кірістер	97.095	194.190	111.955	223.910
Пайыздық шығыстар	(5.443.989)	(10.887.978)	(6.072.471)	(12.144.942)
Бағамдық айрмадан түскен кіріс/(залал)	363.920	727.840	(12.668.632)	(25.337.264)
Табыс салығы бойынша (шығыстар)/үнемділік	(3.141.393)	(6.282.786)	521.561	1.043.122

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛГАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**9. БІРЛЕСКЕН БАҚЫЛАУДАҒЫ КӘСІПОРЫНДАРҒА ИНВЕСТИЦИЯЛАР (жалғасы)**

Мың тенге	МунайТас			
	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін			
	2019 жыл	2018 жыл	2019 жыл	2018 жыл
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың жылдағы пайда мен залал және өзге де жиынтық кірісі туралы ақпарат				
Тұсім	3.690.358	7.235.996	4.542.842	8.907.533
Жалғасатын қызметтөн жылдағы пайда Тоқтатылған қызметтөн салықтан кейінгі жылдағы пайда/(залал)	942.519	1.848.076	1.650.104	3.235.498
Өзге де жиынтық (залал)/кіріс	(82.304)	(161.380)	432.469	847.978
Жиынтық кіріс жиыны	860.215	1.686.696	2.082.573	4.083.476
Дивидендтер	—	—	—	—
Анықтамалық				
Тозу және амортизация	(1.028.403)	(2.016.476)	(906.649)	(1.777.743)
Пайыздық кірістер	614.557	1.205.014	609.842	1.195.769
Табыс салығы бойынша шығыстар	(231.209)	(453.351)	(420.663)	(824.829)

10. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛДАР ҮШІН ЖЕТКІЗУШІЛЕРГЕ БЕРІЛГЕН АЛҒЫТӨЛЕМДЕР

2019 және 2018 жылдардагы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша негізгі құралдар үшін жеткізушилерге берілген алғытөлемдер келесі түрде көрсетілген:

Мың тенге	2019 жылғы	2018 жылғы
	31 желтоқсан	31 желтоқсан
Негізгі құралдар және құрылымдық қызметтері үшін үшінші тараптарға алғытөлемдер	1.640.395	838.835
Негізгі құралдар және құрылымдық қызметтері үшін байланысты тараптарға алғытөлемдер (38-ескертпе)	—	16.118
	1.640.395	854.953
Минус: құнсыздану бойынша резерв	(741.920)	(744.818)
Жиыны	898.475	110.135
Негізгі құралдар үшін жеткізушилерге берілген алғытөлемдердің құнсыздану резервінің козғалысы келесі түрде көрсетілген:		
Мың тенге	2019 жыл	2018 жыл
1 қантарға	744.818	661.754
Алғытөлемдерді есептен шығарудағы қолдану	—	(10.696)
Валютаны қайта есептей	(2.898)	93.760
31 желтоқсанға	741.920	744.818

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**11. ҚОРЛАР**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша корлар келесі түрде көрсетілген:

Мың тенге	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Босалқы бөлшектер	3.269.061	2.367.694
Отын	1.184.427	1.012.770
Құрылым материалдары	815.171	562.323
Химиялық реагенттер	400.825	383.129
Арнайы киім	360.870	345.834
Тауарлар	78.972	98.814
Өзге де	408.064	408.241
<u>Минус: күнсyzдану бойынша резерв</u>	(238.889)	(48.307)
Жыныс	6.278.501	5.130.498

12. САУДА ЖӘНЕ ӨЗГЕ ДЕ ДЕБИТОРЛЫҚ БЕРЕШЕК

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ұзак мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек келесі түрде көрсетілген:

Мың тенге	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Үшінші тараптардың сауда дебиторлық берешегі	82.639	82.987
Үшінші тараптардың өзге де дебиторлық берешегі	1.123.472	—
<u>Минус: күтілетін несиелік шығындар резерві</u>	(77.485)	—
Жыныс	1.128.626	82.987

Ұзак мерзімді дебиторлық берешек бойынша күтілетін несиелік шығындар резерв келесі түрде көрсетілген:

Мың тенге	2019 жыл	2018 жыл
1 қантарға	—	—
Жылдағы есептеу, нетто (31-ескертпе)	77.485	—
31 желтоқсанға	77.485	—

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қысқа мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек келесі түрде көрсетілген:

Мың тенге	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Үшінші тараптардың сауда дебиторлық берешегі	7.406.294	7.163.458
Байланысты тараптардың сауда дебиторлық берешегі (38-ескертпе)	2.446.713	2.420.294
Үшінші тараптардың өзге де дебиторлық берешегі	767.842	725.594
Байланысты тараптардың өзге де дебиторлық берешегі (38-ескертпе)	509	19.761
<u>Минус: күтілетін несиелік шығындар резерві</u>	(4.763.120)	(4.701.509)
Жыныс	5.858.238	5.627.598

Сауда және өзге де дебиторлық берешек бойынша күтілетін несиелік шығындар резервіндегі өзгерістер келесі түрде көрсетілген:

Мың тенге	2019 жыл	2018 жыл
1 қантарға	4.701.509	3.444.446
Есеп саясатындағы өзгерістер	—	27.623
Жылдағы есептеу, нетто (31-ескертпе)	128.775	774.844
Резерв арқылы есептен шығару	(3.066)	—
Валюталарды қайта есептеу	(64.098)	454.596
31 желтоқсанға	4.763.120	4.701.509

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**12. САУДА ЖӘНЕ ӨЗГЕ ДЕ ДЕБИТОРЛЫҚ БЕРЕШЕК (жалғасы)**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың сауда және өзге де дебиторлық берешегі мына валюталарда көрсетілген:

Мың тенге	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Тенгемен	5.152.735	4.935.286
АҚШ долларымен	693.253	673.886
Ресей рублімен	2.303	1.905
Өзге де валютада	9.947	16.521
Жиыны	5.858.238	5.627.598

Төмөнде бағалау резервтер моделін пайдалана отырып, сауда және өзге де дебиторлық берешек бойынша Топтың кредиттік тәуекелге ұшырағыштығы туралы ақпарат көлтірілген:

Мың тенге	Сауда және өзге де дебиторлық берешек					
	Төлемдердің мерзімінің кешіктірілуі					
Мерзімі өтпеген	3 айдан кем	6 айға дейін	12 айға дейін	1 жылдан артық	Жиыны	
2019 жылдың 31 желтоқсанына						
Дефолт болған жағдайда есептелеңген жалпы тенгерімдік құн	6.136.378	558.655	254.038	230.709	4.647.689	11.827.469
Күтілетін несиелік шығындар	(145.384)	(2.043)	(41.372)	(12.065)	(4.639.741)	(4.840.605)

Мың тенге	Сауда және өзге де дебиторлық берешек					
	Төлемдердің мерзімінің кешіктірілуі					
Мерзімі өтпеген	3 айдан кем	6 айға дейін	12 айға дейін	1 жылдан артық	Жиыны	
2018 жылдың 31 желтоқсанына						
Дефолт болған жағдайда есептелеңген жалпы тенгерімдік құн	3.931.434	341.864	164.353	343.815	5.630.628	10.412.094
Күтілетін несиелік шығындар	(79.033)	(2.444)	(45.948)	(69.582)	(4.504.502)	(4.701.509)

13. ЖЕТКІЗУШІЛЕРГЕ БЕРІЛГЕН АЛҒЫТӨЛЕМДЕР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жеткізулерге берілген алғытөлемдер келесі түрде көрсетілген:

Мың тенге	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Үшінші тараптарға алғытөлемдер	710.000	519.721
Байланысты тараптарға алғытөлемдер (38-ескертпеле)	549.212	225.799
	1.259.212	745.520
Минус: құнсыздану	(647)	(647)
Жиыны	1.258.565	744.873

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**14. ӨТЕЛУГЕ ЖАТАТЫН ҚҚС ЖӘНЕ ӨЗГЕ ДЕ САЛЫҚТАР БОЙЫНША АЛДЫН АЛА ТӨЛЕМ**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өтелуге жататын ҚҚС және өзге де салықтар бойынша алдын ала төлем келесі түрде көрсетілген:

<u>Мың теңгемен</u>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Өтелуге жататын ағымдағы ҚҚС	6.705.365	9.021.244
Өтелуге жататын ұзақ мерзімді ҚҚС	1.958.523	—
Өзге де салықтар бойынша алдын ала төлем	415.730	483.654
Жиыны	9.079.618	9.504.898

15. ӨЗГЕ ДЕ АҒЫМДАҒЫ АКТИВТЕР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өзге де ағымдағы активтер келесі түрде көрсетілген:

<u>Мың теңгемен</u>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Мұнайды тасымалдау бойынша көлік экспедиция қызметтері үшін берешек	6.726.960	7.653.717
Сактандыру бойынша алдын ала төлем	35.760	128.906
Үшінші тараптардың болашақ кезеңдер шығыстары	34.805	47.352
Қызметкерлердің берешегі	31.905	13.986
Өзге де	30.206	39.193
Жиыны	6.859.636	7.883.154

16. БАНК САЛЫМДАРЫ

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша банк салымдары келесі түрде көрсетілген:

<u>Мың теңгемен</u>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
АҚШ долларымен көрсетілген қысқа мерзімді банк салымдары	45.910.799	25.357.200
Тенгемен көрсетілген ұзақ мерзімді банк салымдары	2.158.180	2.802.206
Тенгемен көрсетілген салымдар бойынша есептелген пайыздар	39.791	53.150
АҚШ долларымен көрсетілген салымдар бойынша есептелген пайыздар	69.414	41.315
Минус: күтілетін несиелік шығындар резерві	(78.017)	(51.592)
Жиыны	48.100.167	28.202.279

Қысқа мерзімді банк салымдар бойынша күтілетін несиелік шығындар қозғалысы келесі түрде көрсетілген:

<u>Мың теңгемен</u>	2019 жыл	2018 жыл
1 қантарға	27.462	—
Есеп саясатындағы өзгерістер	—	264
Жылдағы есептеу, нетто (35-ескертпе)	32.142	27.198
31 желтоқсанға	59.604	27.462

Ұзак мерзімді банк салымдар бойынша күтілетін несиелік шығындар қозғалысы келесі түрде көрсетілген:

<u>Мың теңгемен</u>	2019 жыл	2018 жыл
1 қантарға	24.130	—
Есеп саясатындағы өзгерістер	—	31.251
Жылдағы есептеуді қайтару (35-ескертпе)	(5.717)	(7.121)
31 желтоқсанға	18.413	24.130

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

16. БАНК САЛЫМДАРЫ (жалғасы)

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша банк салымдары келесі түрде көрсетілді:

- етеу мерзімі 2020 жылдың кантарынан маусымға дейінгі кезенде аяқталатын (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 2019 жылдың кантарынан маусымға дейінгі кезенде), пайыздық жылдық мөлшерлемесі 0,5%-дан (2018 жылғы 31 желтоқсанға: жылдық мөлшерлемесі 0,5%-дан 0,7%-га дейінгі) 3 айдан 12 айға дейінгі мерзімге АҚШ долларында орналастырылған қыска мерзімді салымдар;
- Компания қызметкерлерін тұрғын үймен қамтамасыз ету аясында жеңілдетілген несиелеу мөлшерлемемен орналастырылған, сәйкесінше, 2028 жылға және 2027 жылға дейінгі мерзімге жылдық 2%-дан 3,4%-га дейін пайыздық мөлшерлемемен пайдалануға шектелген үзақ мерзімді банк салымдары (2018 жылғы 31 желтоқсанға: сәйкесінше, 2029 жылға және 2027 жылға дейінгі мерзімге жылдық 2%-дан 3,5%-га дейін пайыздық мөлшерлемемен).

17. АҚША ҚАРАЖАТТАРЫ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ БАЛАМАЛАРЫ

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ақша қаражаттар және олардың баламалары келесі түрде көрсетілген:

Мың теңгемен	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Банктердегі теңгемен көрсетілген мерзімді салымдар	19.238.432	27.107.538
Банктердегі АҚШ долларымен көрсетілген ағымдағы шоттар	4.365.671	2.468.302
Банктердегі теңгемен көрсетілген ағымдағы шоттар	2.920.193	3.202.253
Банктердегі ларимен көрсетілген ағымдағы шоттар	2.080.907	461.040
Банктердегі Ресей рублімен көрсетілген ағымдағы шоттар	32.182	31.447
Банктердегі евромен көрсетілген ағымдағы шоттар	22.573	8.452
Банктердегі өзге де ағымдағы шоттар	23.175	21.567
Кассадагы қолма-қол ақша	280	1.146
Минус: күтілетін несиелік шығындар резерві	(34.322)	(22.902)
Жиыны	28.649.091	33.278.843

Ақша қаражаттары және олардың баламалары бойынша күтілетін несиелік шығындар резервінің қозғалысы келесі түрде көрсетілген:

Мың теңгемен	2019 жыл	2018 жыл
1 қантарға	22.902	5.784
Есеп саясатындағы өзгерістер	–	1.334
Жылдағы есептеу, нетто (35-ескертпе)	8.858	15.906
Валюталарды қайта есептеу	2.562	(122)
31 желтоқсанға	34.322	22.902

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша теңгемен орналасқан ағымдағы шоттар мен 3 айға дейінгі мерзімді салымдардың сыйакы 6,75%-дан бастап 8,60%-га дейін жылдық мөлшерлеме бойынша есептелді (2018 жылғы 31 желтоқсанда: жылдық 6,55%-дан бастап 7,50%-га дейін).

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша АҚШ долларымен орналасқан ағымдағы шоттардың сыйакы 0,25%-дан бастап 4%-га дейін жылдық мөлшерлеме бойынша есептелді.

18. САТУҒА АРНАЛҒАН ҰЗАҚ МЕРЗІМДІ АКТИВТЕР

2019 және 2018 жылдардың 31 желтоқсандағы аяқталған он екі айлық кезеңдегі сатуға арналған ұзак мерзімді активтердің өзгерістері келесі түрде көрсетілген:

Мың теңгемен	2019 жыл	2018 жыл
1 қантарға	2.406.231	2.848.498
Негізгі құралдардан және материалдық емес активтерден ауыстырылған (6, 8-ескертпелер)	915.821	4.525.550
Сатылған	(1.481.495)	(4.661.363)
Жылдағы құнсыздандыу есептеу (33-ескертпе)	(960.743)	(283.956)
Негізгі құралдарға ауыстырылған (6-ескертпе)	–	(22.498)
31 желтоқсанға	879.814	2.406.231

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

18. САТУГА АРНАЛҒАН ҰЗАҚ МЕРЗІМДІ АКТИВТЕР (жалғасы)

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сатуға арналған ұзак мерзімді активтердің құрамына Алматы қаласындағы кеңсе гимараты, сондай-ақ пайдаланылмаған көлік құралдары көрсетілген. Топ өз құнын өтелімді пайдалану арқылы емес, сату арқылы өтемекші. Осы активтер олардың тенгерімдік және сату шығындарын шегергендегі әділ құнының ең азы бойынша танылды және ағымдағы жағдай бойынша дереу сатуға дайын.

2018 жылдың 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сатуға арналған ұзак мерзімді активтердің құрамында Павлодар қаласындағы әкімшілік-тұрмыстық гимараты, ол 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған 12 ай ішінде он жылға беліп төлеу шартымен сатылды, сондай-ақ жеке автокөлік құралдары көрсетілген. Көрсетілген активтерді сатудан түскен кірістің нетто-сомасы 34.624 мың тенгені құрады (32-ескертпеле).

19. ОБЛИГАЦИЯЛАРГА ИНВЕСТИЦИЯЛАР

2017 жылдың желтоқсан айында 2017 жылғы 7 қарашадағы Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен Топ «DSFK арнайы қаржылық компаниясы» ЖШС – нің (бұдан әрі – «DSFK облигациялары») облигацияларын сатып алды, сатып алынған облигацияларды «RBK банкі» – АҚ да (бұдан әрі – «RBK банкі») орналастырылған қаражатпен төледі. Облигациялардың номиналды сомасы 5.019.520 мың тенгені құрады, облигациялар саны 5.019.520 мың дана. DSKF облигацияларының жылдық сыйакы мөлшерлемесі 0,01% және өтеу мерзімі 15 жыл. Жоғарыда аталған облигациялар «ҚазАкымс Корпорациясы» ЖШС 1.379.913 мың теңге сомасында қаржы кепілдігімен қамтамасыз өтілген. Топтың сұрауы бойынша, облигацияларды шығарған күннен бастап бес жыл өткеннен кейін кепілдік талап өтілуі мүмкін. Топ 12,4% нарықтық несие мөлшерлемесін басшылыққа ала отырып, облигациялардың әділ құнын қайта қаралды және нәтижесінде облигациялардың әділ құнын қайта қараудан кірісті 165.251 мың теңге сомасында таныды (34-қосымша). Атап айтқанда, облигацияларға инвестициялардың тенгерімдік құны 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 919.511 мың теңге құрады (2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша: 828.437 мың теңге).

2019 және 2018 жылдардың ішінде эмитент 1 облигацияға 1 теңге бағасымен, сәйкесінше, 74.177 мың және 43.457 мың облигацияларды қайта сатып алды. 2018 жылды облигациялардың әділ құнын қайта қараган нәтижесінде, 12,7% несие берудің нарықтық мөлшерлемесіне сүйене отырып, 122.932 мың теңге сомасына облигациялардың әділ құнын қайта қараудан түскен кіріс танылды (34-ескертпеле).

20. МЕНШІКТІ КАПИТАЛ

Жарғылық капитал

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның жарғылық капиталы жарияланған, шығарылған және 62.503.284 мың теңге көлемінде толық төленген 384.635.600 жай акциядан құралды, жариялған бірақ шығарылмаған және төленбеген 1 акцияны қоспағанда.

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жарғылық капитал Компанияның акцияларды шыгаруға байланысты 565.717 мың теңге мөлшерінде шеккен кеңес беру қызметтердің құны шегеріліп көрсетілді және 61.937.567 мың тенгені құрады.

Акционерлерден қайта сатып алынған меншікті акциялар

2016 жылдың ішінде Компания миноритарлық акционердің өтініші негізінде және директорлар Кеңесінің шешімінен кейін 9.549 мың теңге көлемінде орналастырылған 7.500 жай акциясын қайта сатып алды.

Активтерді қайта бағалау бойынша резервтер

Активтерді қайта бағалау бойынша резерв Топтың негізгі құралдарының қайта бағалануы және құнсыздандыу негізінде және бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың негізгі құралдарының қайта бағалау бойынша резервтегі үлесінен құралған.

Мың тенгемен	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Топтың негізгі құралдарының қайта бағалау бойынша резерв	266.033.531	215.013.525
Бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың негізгі құралдарының қайта бағалау бойынша резервтегі үлесі	33.551.968	28.575.452
Жиыны	299.585.499	243.588.977

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**20. МЕНШІКТІ КАПИТАЛ (жалғасы)****Есептілік валютасын қайта есептеу резерві**

2019 жылғы 31 желтоқсанға есептілік валютасын қайта есептеу резерві 37.737.309 мың тенгені құрады (2018 жылғы 31 желтоқсанға 39.572.764 мың тенге). Бұл резервтің өзгеруі виа айырбастау бағамының өзгеру салдарынан шетел кәсіпорындарының есептілігінің қайта есептелуімен байланысты (4.2-ескертпеле).

Капиталдың өзге де резервтері

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша меншікті капиталдың өзге де резервтері 1.893.432 мың тенге мәлшерінде залалды құрады (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 72.146 мың тенге). Осы резервтің белгіленген төлемдері бар жоспарлар бойынша қызметкерлерге сыйакылар бойынша өзгерісі Топтың және бірлескен бағалаудағы кәсіпорындардың міндеттемелерін қайта бағалаудан болатын актуарлық залалды танумен негізделген. Белгіленген төлемдері бар жоспарлар бойынша қызметкерлерге сыйакылар бойынша Топтың міндеттемелерін қайта бағалаудан болған актуарлық шығындар 1.872.560 мың тенгені (21-ескертпеле) құрады, оның салықтық әсері 51.467 мың тенгені (36-ескертпеле) құрайды. 2018 жылдың үкcas кезеңінде белгіленген төлемдері бар жоспарлар бойынша қызметкерлерге сыйакылар бойынша Топтың міндеттемелерін қайта бағалаудан болатын актуарлық пайда 688.653 мың тенгені құрады (21-ескертпеле), салық тиімділігі 137.731 мың тенгені құрады (36-ескертпеле).

Дивидендтер

2019 жылдың ішінде Компания, Акционерлер жалпы жиналысының 2019 жылғы 28 мамырдағы шешіміне сәйкес, 2018 жылғы қызмет нәтижелері бойынша 40.001.322 мың тенге (бір акцияга 104 тенге есебімен) мәлшерінде дивидендтерді есептеді және төледі, оның ішінде 2018 жылғы корытындылар бойынша 38.484.983 мың тенге мәлшерінде алынған таза кіріс есебінен және өткен жылдардың 1.516.339 мың тенге мәлшерінде бөлінбекен пайда есебінен, олардан ҚМГ-га 36.001.892 мың тенге (38-ескертпеле) және миноритарлық акционерлерге – 3.999.430 мың тенге төледі.

2018 жылдың ішінде Компания, Акционерлер жалпы жиналысының 2018 жылғы 24 мамырдағы шешіміне сәйкес, 2017 жылғы қызмет нәтижелері бойынша 61.540.496 мың тенге (бір акцияга 160 тенге есебімен) мәлшерінде дивидендтерді есептеді және төледі, оның ішінде 2017 жылғы корытындылар бойынша 50.117.856 мың тенге мәлшерінде алынған таза кіріс есебінен және өткен жылдардың 11.422.640 мың тенге мәлшерінде бөлінбекен пайда есебінен, олардан ҚМГ-га 55.387.527 мың тенге (38-ескертпеле) және миноритарлық акционерлерге – 6.152.969 мың тенге төледі.

Акцияға пайда

Акцияға базалық пайда сомалары Топтың бас компаниясы жай акцияларын ұстаушыларына тиісті кезеңдегі таза пайданы кезең ішіндегі айналымдағы жай акциялардың өлшенген орташа санына бөлу жолымен есептелген.

Компания Топтың бас компаниясы ретінде айырбасталымды қаржы құралдарын шығармайтындықтан бір акцияның базалық пайдағы акцияға таратылған пайдаға тең.

Теменде акцияға базалық пайда есептеуде пайдаланылған пайда мен акциялар саны туралы акпарат келтірілген.

<u>Мың тенгемен</u>	<u>2019 жыл</u>	<u>2018 жыл</u>
Топтың бас компаниясының жай акцияларын ұстаушыларына тиісті таза пайда	45.121.438	38.484.983
Акцияға базалық пайданы есептеуге арналған жай акциялардың өлшенген орташа саны	384.628.099	384.628.099
Топтың бас компаниясы ретінде Компанияның жай акцияларын ұстаушыларына тиісті есепті жылдағы пайдаға қатысты акцияға базалық пайда (тенгемен)	117	100

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**20. МЕНШІКТІ КАПИТАЛ (жалғасы)****Жай акциялардың тенгерімдік құны**

Төменде Топтың бас компаниясы үшін ҚҚБ талаптарына сәйкес бір жай акцияның тенгерімдік құны көрсетілген:

Мың тенге	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Активтер жиыны	912.813.470	803.440.601
Минус: материалдық емес активтер (8-ескертпеле)	(7.728.097)	(6.891.299)
Минус: міндеттемелер жиыны	(209.834.504)	(178.024.402)
Жай акциялардың тенгерімдік құнын есептеуге арналған таза активтер	695.250.869	618.524.900
Жай акциялар саны	384.628.099	384.628.099
Бір жай акцияның тенгерімдік құны (тенгемен)	1.808	1.608

21. ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРГЕ СЫЙАҚЫЛАР БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕЛЕР

Негізінен, зейнетақыға қосымша төлемнен және барлық қызметкерлерге қатысты мерейтой құндеріне байланысты төлемнен тұратын Топтың қызметкерлерге берілетін сыйакылар бойынша міндеттемелері бар. Бұл төлемдер қамтамасыз етілмеген.

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қызметкерлерге сыйакылар бойынша міндеттемелердегі өзгерістер келесі түрде көрсетілген:

Мың тенге	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Қызметкерлерге сыйакылар бойынша міндеттемелердің қысқа мерзімді бөлігі	658.941	663.463
Қызметкерлерге сыйакылар бойынша міндеттемелердің ұзак мерзімді бөлігі	15.756.306	12.940.911
Жиыны	16.415.247	13.604.374

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған ағымдағы қызметкерлерге сыйакылар бойынша міндеттемелердегі өзгерістер келесі түрде көрсетілген:

Мың тенге	2019 жыл	2018 жыл
1 қантарға қызметкерлерге сыйакылар бойынша міндеттемелер	13.604.374	13.340.926
Таза пайыздық шығыстар (35-ескертпеле)	1.182.087	1.163.566
Ағымдағы кезеңнің қызметтер құны (30, 31-ескертпелер)	721.869	568.282
Өткен кезеңнің қызметтер құны (5, 30, 31-ескертпелер)	(369.482)	–
Пайда және залап арқылы көрсетілген актуарлық залалдар/(пайдалар) (32, 33-ескертпелер)	77.964	(70.352)
Өзге жиынтық кіріс арқылы көрсетілген актуарлық залалдар/(пайдалар) (20-ескертпеле)	1.872.560	(688.653)
Төленген сыйакылар	(674.125)	(709.395)
31 желтоқсанға қызметкерлерге сыйакылар бойынша міндеттемелер	16.415.247	13.604.374

22. БОЛАШАҚ КЕЗЕҢДЕР КІРІСТЕРИ

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша болашак кезеңдер кірісі, негізінен БТК жекелеген активтерін контрагентке ұзак мерзімді жаға беруді қамтамасыз ететін 8.141.994 мың тенге мөлшеріндегі Топ кепілдігін білдіреді (2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша: 8.423.897 мың тенге).

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша осы міндеттемелер сомасының ұлғауы есепті құнгі айырбас багамының өзгеруімен, сондай-ақ кезең ішіндегі міндеттемелерді амортизациялаумен байланысты.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**23. САУДА ЖӘНЕ ӨЗГЕ ДЕ КРЕДИТОРЛЫҚ БЕРЕШЕК**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сауда және өзге де кредиторлық берешек келесі түрде көрсетілген:

Мың теңгемен	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Үшінші тараптардың алдында тауарлар мен қызметтер үшін кредиторлық берешек	10.318.431	10.209.574
Байланысты тараптардың алдында тауарлар мен қызметтер үшін кредиторлық берешек (38-ескертпеле)	3.743.715	2.062.160
Үшінші тараптардың алдында өзге де кредиторлық берешек	1.116.797	682.590
Байланысты тараптардың алдында өзге де кредиторлық берешек (38-ескертпеле)	4.181	3.190
Жиыны	15.183.124	12.957.514

Сауда және өзге де кредиторлық берешек 7.730.268 мың теңге мөлшеріндегі негізгі куралдармен және аяқталмаған курделі құрылышқа катысты (2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша: 4.655.943 мың теңге) байланысты және үшінші тараптардың алдындағы берешектерді қамтыды. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша кредиторлық берешектің ұлғаюы Прорва-Құлсары магистралдық мұнай құбырының, Астрахань-Манғышлак суағызығы участеклерін ауыстыру және талшықты-оптикалық байланыс желісі жүйесін жаңғырту сияқты курделі сипаттағы жобаларға байланысты.

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сауда және өзге де кредиторлық берешектің ағымдағы құны мына валюталарда көрсетілген:

Мың теңгемен	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Тенгемен	14.576.983	12.207.766
АҚШ долларымен	179.750	244.584
Еуромен	23.667	34.206
Ресей рублімен	4.830	3.770
Өзге де валютада	397.894	467.188
Жиыны	15.183.124	12.957.514

24. ЖАЛДАУ БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕЛЕР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша алынған жалдау бойынша міндеттемелер келесі түрде көрсетілген:

Мың теңгемен	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Міндеттемелердің ұзақ мерзімді бөлігі	2.891.445	-
Міндеттемелердің қысқа мерзімді бөлігі	1.912.220	-
Жиыны	4.803.665	-

2019 жылдың 31 желтоқсандағы аяқталған он екі айлық кезеңдегі міндеттемелердің ағымдағы құнының өзгерісі келесі түрде көрсетілген:

Мың теңгемен	2019 жыл
1 қантарға	-
Есеп саясатындағы өзгерістер (4-ескертпеле)	5.513.329
Кезең ішіндегі түсімдер (7-ескертпеле)	341.652
Міндеттемелер бойынша дисконтың амортизациясы (35-ескертпеле)	638.724
Сауда және басқа да кредиторлық берешектерден аударым	161.526
Кезеңдегі төлемдер	(1.851.566)
31 желтоқсанға	4.803.665

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**24. ЖАЛДАУ БОЙЫНША МІНДЕТТЕМЕЛЕР (жалғасы)**

Төменде жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте көрсетілген жалдауға байланысты шығындар құны бойынша ақпарат берілген:

2019 жылдың
31 желтоқсанында
аяқталған жыл үшін

Мың теңгемен

Пайдалану құқығы түріндегі активтердің амортизациясы (7-ескертпө)	1.422.892
Міндеттемелер бойынша дисконт амортизациясы (35-ескертпө)	638.724
Төмен құнды активтер бойынша жалдау шығындары (30 және 31-ескертпелер)	35.000
Жиыны	2.096.616

25. АЛЫНГАН АЛҒЫТӨЛЕМДЕР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша алынған алғытөлемдер келесі түрде көрсетілген:

<u>Мың теңгемен</u>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптардан алынған алғытөлемдер (38-ескертпө)	11.220.896	13.198.088
Үшінші тараптардан алынған алғытөлемдер	7.258.086	7.462.122
Жиыны	18.478.982	20.660.210

26. ТӨЛЕМГЕ ӨЗГЕ ДЕ САЛЫҚТАР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша төлемге өзге де салықтар келесі түрде көрсетілген:

<u>Мың теңгемен</u>	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Жеке табыс салығы	3.382.103	3.773.442
Бейрезидент – занды тұлғалардан түсетін төлемдерден табыс салығы	1.071.635	1.146.069
Әлеуметтік салық	708.284	671.697
Мұлікке салынатын салық	126.139	118.004
Төленуге жататын ҚКС	19.067	12.092
Өзге де салықтар	390.338	335.570
Жиыны	5.697.566	6.056.874

27. РЕЗЕРВТЕР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша резервтердің қозғалысы келесі түрде көрсетілген:

Қысқа мерзімді резервтер

<u>Мың теңгемен</u>	Салықтар бойынша резерв (БМТ)	Әтемдік тариф резерві (Компания)	Демеушілік көмек көрсету резерві (Компания)*	Өзге де резервтер	Жиыны
2018 жылғы 31 желтоқсанға	192.484	1.046.994	–	396.126	1.635.604
Бір жылға резервті есептеу, нетто (31, 33-ескертпелер)	–	18.100	1.200.000	206.298	1.424.398
Резервті қолдану	–	(1.062.122)	(1.200.000)	(476.604)	(2.738.726)
Валютаны қайта есептеу	(13.432)	–	–	(1.291)	(14.723)
2019 жылғы 31 желтоқсанға	179.052	2.972	–	124.529	306.553
2017 жылғы 31 желтоқсанға	182.117	–	–	41.125	223.242
Бір жылға резервті есептеу (31, 33-ескертпелер)	–	1.046.994	–	246.703	1.293.697
Аударымдар мен ауыстырулар	–	–	–	72.114	72.114
Валютаны қайта есептеу	10.367	–	–	36.184	46.551
2018 жылғы 31 желтоқсанға	192.484	1.046.994	–	396.126	1.635.604

* Бір жылға резервті 2018 жылғы 29 қыркүйектегі тапсырмасын және ҚМГ Басқармасының 2019 жылғы 11 ақтандығы шешімін, сондай-ақ Компанияның директорлар Қеңесінің 2019 жылғы 29 қаңтардағы шешімін орындау мақсатында Компания есепті кезеңде Түркістан қаласындағы обьектінің салуға жалпы сомасы 2.200.000 мың теңгеге демеушілік көмек көрсетті, оның ішіндегі 1.200.000 мың теңге 2019 жылғы наурызда есептелген резерв есебінен төленді.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**27. РЕЗЕРВТЕР (жалғасы)****Ұзақ мерзімді резервтер**

Активтерді пайдаланудан шыгару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттеме

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компания ағымдағы үздік есептік бағалауды ескере отырып, ұзак мірзімді резервтерді қайта қарады. Пайдаланылған жорамалдар мен дисконттар мөлшерлемесіндегі өзгерістерге сезімталдық 5-ескертпеде көрсетілген.

Мың тәңгемен	2019 жыл	2018 жыл
1 қантарға сальдо	21.109.397	15.347.322
Актив арқылы бір жылға есептеу (6-ескертпеле)	—	106.229
Бағалауды өзге жиынтық залал арқылы қайта қараяу	3.334.156	3.102.220
Резервті қалпына қайта келтіру және пайдалар мен залалдар арқылы бағалауды қайта қараяу (33-ескертпеле)	1.445.338	1.162.914
Активтерді пайдаланудан шыгару және жерді қайта өңдеу бойынша міндеттемелерге резерв дисконтының амортизациясы (35-ескертпеле)	1.891.996	1.390.712
31 желтоқсанға сальдо	27.780.887	21.109.397

28. ӨЗГЕ ДЕ АҒЫМДАҒЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша өзге де ағымдағы міндеттемелер келесі түрде көрсетілген:

Мың тәңгемен	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Еңбекақы мен өзге де сыйақылар	11.099.128	10.279.349
Байланысты тараптардың алдында көлік экспедиция қызметтері бойынша берешек (38-ескертпеле)	8.193.956	8.437.279
Үшінші тараптар алдында көлік экспедиция қызметтері бойынша берешек	5.192.306	4.319.474
Зейнетакы қоры алдындағы берешек	870.184	817.336
Үшінші тараптардан болашақ кезеңдер табыстарының ағымдағы бөлігі	576.806	579.231
Өзге де есептеулер	341.844	400.595
Жиыны	26.274.224	24.833.264

Еңбекақы және өзге де сыйақылар құрамына еңбекақы төлеу бойынша ағымдағы берешектер, жыл корытындысы бойынша сыйақы төлеу бойынша міндеттемелер, демалысақы төлеу бойынша міндеттемелер кіреді.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

29. ТҮСІМ

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоксандада аяқталған жылдар үшін түсім келесі түрде көрсетілген:

Мың тенге	2019 жыл					
	Мұнай тасымалдау және сонымен байланысты қызметтер	Мұнайды аудыстырып қую	Су тасымалдау	Өзге де	Сегменттер бойынша жыны	
Шикі мұнайды тасымалдау	199.874.262	—	—	—	199.874.262	
Құбырларды пайдалану және оларға техникалық қызмет көрсету жөніндегі қызметтер	16.077.069	—	—	—	16.077.069	
Су тасымалдау	—	—	7.576.717	—	7.576.717	
Жеткізілмеген мұнай көлемі үшін төлем	5.248.781	—	—	—	5.248.781	
Теңіз кемежай қызметтері	—	—	—	4.960.464	4.960.464	
Мұнайды және мұнай өнімдерін аудыстырып қую және темір жолмен тасымалдау	—	4.437.846	—	—	4.437.846	
Мұнайды көлік экспедициялау қызметтері	677.031	—	—	—	677.031	
Мұнайды сақтау бойынша қызметтер	52.861	—	—	—	52.861	
Өзге де	101.665	—	6.661	612.593	720.919	
Жиыны	222.031.669	4.437.846	7.583.378	5.573.057	239.625.950	
Географиялық аймақтар						
Қазақстан	197.920.245	2.105.402	7.583.378	—	207.609.025	
Ресей	24.111.424	—	—	—	24.111.424	
Грузия	—	1.601.162	—	5.561.954	7.163.116	
Өзге мемлекеттер	—	731.282	—	11.103	742.385	
Сатып алушылармен келісім шарттар бойынша түсім жиыны	222.031.669	4.437.846	7.583.378	5.573.057	239.625.950	
Табысты тану мерзімі						
Белгілі бір уақытта	205.954.600	4.437.846	7.583.378	5.573.057	223.548.881	
Уақыт кезеңі ішінде	16.077.069	—	—	—	16.077.069	
Жиыны	222.031.669	4.437.846	7.583.378	5.573.057	239.625.950	

2019 жылғы 31 желтоксандада аяқталған жыл ішінде ен ірі бес жүк жіберушілерден түскен түсім, тиісінше, 53.294.711 мың тенгені, 32.177.845 мың тенгені, 13.868.640 мың тенгені, 11.417.470 мың тенгені және 9.525.424 мың тенгені құрады. 2018 жылғы 31 желтоксандада аяқталған жыл үшін осы көрсетілген жіберушілерден түскен түсім, тиісінше, 50.677.435 мың тенгені, 29.489.655 мың тенгені, 13.563.399 мың тенгені, 10.663.597 мың тенгені және 9.450.461 мың тенгені құрады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТЕЛЕР (жалғасы)**29. ТҮСІМ (жалғасы)**

Мың тенге	2018 жыл					Сегменттер бойынша жыны
	Мұнай тасымалдау және сонымен байланысты қызметтер	Мұнайды аудыстрып қую	Су тасымалдау	Өзге де	Сегменттер бойынша жыны	
Шикі мұнайды тасымалдау	189.600.250	—	—	—	—	189.600.250
Күбірларды пайдалану және оларға техникалық қызмет көрсету жөніндегі қызметтер	13.233.048	—	—	—	—	13.233.048
Су тасымалдау	—	—	7.536.197	—	—	7.536.197
Теніз кемежай қызметтері	—	—	—	5.453.702	—	5.453.702
Жетекізілмеген мұнай көлемі үшін төлем	4.852.920	—	—	—	—	4.852.920
Мұнайды және мұнай өнімдерін аудыстрып қую және темір жолмен тасымалдау	—	3.001.848	—	—	—	3.001.848
Мұнайды көлік экспедициялау қызметтері	691.347	—	—	—	—	691.347
Мұнайды сақтау бойынша қызметтер	77.375	—	—	—	—	77.375
Өзге де	110.286	—	354	842.243	—	952.883
Жынысы	208.565.226	3.001.848	7.536.551	6.295.945	225.399.570	
Географиялық аймақтар*						
Қазақстан	191.160.711	246.630	7.536.551	—	—	198.943.892
Ресей	17.404.515	—	—	—	—	17.404.515
Грузия	—	1.561.306	—	6.295.945	—	7.857.251
Өзге мемлекеттер	—	1.193.912	—	—	—	1.193.912
Сатып алушылармен келісім шарттар бойынша түсім жынысы	208.565.226	3.001.848	7.536.551	6.295.945	225.399.570	
Табысты тану мерзімі						
Белгілі бір уақытта	195.332.178	3.001.848	7.536.551	6.295.945	—	212.166.522
Уақыт кезеңі ішінде	13.233.048	—	—	—	—	13.233.048
Сатып алушылармен келісім шарттар бойынша түсім жынысы	208.565.226	3.001.848	7.536.551	6.295.945	225.399.570	

* 2019 жылы Top satып алушылардың географиялық заңды тіркеуден өтірлерінің қимасында ақпарат ашты. тиісінше Top салыстырмалы кезеңде ақпарат ашуды қайта топтастырыды.

2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде ең ірі бес жүк жиберушілерден түсken түсім, тиісінше, 50.677.435 мың тенгені, 29.489.655 мың тенгені, 13.563.399 мың тенгені, 10.956.630 мың тенгені және 9.450.461 мың тенгені құрады. 2017 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін осы көрсетілген жиберушілерден түсken түсім, тиісінше, 49.159.783 мың тенгені, 26.582.952 мың тенгені, 13.132.025 мың тенгені, 10.663.597 мың тенгені және 12.106.463 мың тенгені құрады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**30. ӨТКІЗІМНІң ӨЗІНДІК ҚҰНЫ**

2019 және 2018 жылдардагы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін өткізімнің өзіндік құны келесі түрде көрсетілген:

<u>Мын төңгөмен</u>	<u>2019 жыл</u>	<u>2018 жыл</u>
Қызметкерлерге жұмсалатын шығындар	54.667.892	51.328.346
Тозу және амортизация	52.498.771	50.759.001
Отын және материалдар	8.839.641	8.177.241
Табыс салығынан басқа салықтар	8.595.272	8.387.637
Жөндеу және техникалық қызмет көрсету	8.274.395	6.862.945
Электр энергиясы	6.888.443	7.349.797
Күзет қызметтері	5.266.613	4.972.112
Газ шығындары	2.662.309	2.950.498
Қоршаған ортаны қорғау	2.097.765	1.039.222
Тамақтану және мекендеу	2.022.624	1.786.131
Темір жол қызметтері	1.629.495	312.951
Іссапар шығыстары	971.107	982.420
Сақтандыру	665.263	653.375
Аутстаффинг қызметтері	426.839	443.259
Байланыс қызметтері	382.931	258.195
Өндірістік активтерді диагностикалау	337.544	368.319
Еңбек қызметінің аяқталуына байланысты қызметкерлерге сыйақы беруге арналған шығындар (21-ескертпеле)	318.435	530.504
Әуеден құзету қызметтері	239.144	1.057.842
Көлік шығыстары	184.944	1.548.268
Активтерді жалдау (24-ескертпеле)	8.965	333.818
Өзге де	2.893.459	2.291.805
Жыныс	159.871.851	152.393.686

Тозу және амортизация шығындарының артуы негізінен 2018 жылдың соңында аяқталмаған құрылыш объектілерінің іске қосылуымен, негізгі құралдардың кайта бағалаумен, сондай-ақ есепті кезеңде пайдалану құқығы түріндегі активтерді мойындаумен байланысты (7-ескертпеле).

Қызметкерлерге жұмсалған шығындардың артуы өндірістік қызметкерлердің жалақысын индекстеумен байланысты.

Темір жол қызметтері бойынша шығындардың үлғаюы Грузияға газ тасымалдау көлемдерінің үлғаюына байланысты (29-ескертпеле).

Қоршаган ортаны қорғау бойынша ағымдағы шығындардың өсуі магистралдық мұнай құбыры бойындағы бұзылған жерлерді (тарихи ластауларды) қалпына келтіру жөніндегі іс-шараларды өткізуге байланысты.

2019 жылдың ішінде көлік шығыстарының және операциялық жалдау бойынша шығындардың төмендеуі 2019 жылғы 1 кантардан бастап IFRS 16 «Жалдау» енгізумен байланысты, оған сәйкес бұл шығындар жалдау ретінде пайдалану құқығы түріндегі активтер мойындаумен қарастырылады.

2019 жылдың әуеден құзету қызметтерінің төмендеуі 2019 жылдың 2-і тоқсанынан ұшуды уақытша тоқтатумен байланысты.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**31. ЖАЛПЫ ЖӘНЕ ӘКІМШІЛІК ШЫҒЫСТАР**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін жалпы және әкімшілік шығыстар келесі түрде көрсетілген:

<u>Мың тәңгәмен</u>	2019 жыл	2018 жыл
Кызметкерлерге жұмсалатын шығындар	9.592.215	9.006.465
Қайырымдылық арналған шығыстар	2.235.607	33.814
Тозу және амортизация	1.391.617	1.650.549
Кеңсеге қызмет көрсету	511.978	581.342
Табыс салығынан басқа салықтар	385.317	287.536
Кеңес беру қызметтері	358.096	355.333
Іссапар шығыстары	338.041	325.718
Резервтер бойынша шығындар есептеу (27-ескертпеле)	315.138	1.046.994
Әлеуметтік сала бойынша шығыстар	298.176	333.814
Жөндеу және техникалық қызмет көрсету	289.248	417.832
Аутстаффинг қызметтері	244.602	216.548
Күтілетін несиелік шығындар бойынша резервті есептеу, нетто (12-ескертпеле)	206.260	774.844
Ескірген қорлар бойынша резервті есептеу, нетто	201.231	11.562
Байланыс қызметтері	163.929	139.128
Ақпараттық қамту	126.764	140.445
Жарнама шығыстары	106.911	82.425
Өтеуге тиісті КҚС-ті есептен шығару бойынша шығыстар	99.133	346.556
Банк қызметтері	67.839	77.741
Сақтандыру және қауіпсіздікті қамтамасыз ету	56.421	75.547
Материалдар және отын	53.201	101.783
Еңбек қызметінің аяқталғанға байланысты қызметкерлерге сыйақы беруге арналған шығындар (21-ескертпеле)	33.952	37.778
Активтерді жалдау (24-ескертпеле)	26.035	61.233
Көлік шығыстары	15.190	162.313
Өзге де	761.495	603.721
Жынысы	17.878.396	16.871.021

32. ӨЗГЕ ДЕ ОПЕРАЦИЯЛЫҚ КІРІСТЕР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін өзге де операциялық кірістер келесі түрде көрсетілген:

<u>Мың тәңгәмен</u>	2019 жыл	2018 жыл
Айыппұлдар мен есімақылардан болған кіріс	867.020	266.145
Болашақ кезеңдегі кірістердің амортизациясы	246.812	—
Сақтандыру төлемдерін өтеуден түсетең кіріс	127.013	87.852
Қорларды кіріске алудан түскен кіріс	74.338	3.454
Қорларды өткізуден болған кіріс, нетто	39.580	304.331
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтердің шығуарылуынан болған кіріс, нетто (18-ескертпеле)	34.624	254.756
Актуарлық пайдалар (21-ескертпеле)	—	70.352
Өзге де кірістер	169.064	125.950
Жынысы	1.558.451	1.112.840

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**33. ӨЗГЕ ДЕ ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ШЫҒЫСТАР**

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін өзге де операциялық шығыстар келесі түрде көрсетілген:

<u>Мың тәңгемен</u>	2019 жыл	2018 жыл
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өндөу бойынша міндеттемелер резерві бойынша бағалауды қайта қарау және қалпына келтіру, нетто (27-ескертпеле)	1.445.338	1.162.914
Сатуға арналған ұзақ мерзімді активтердің құнсыздандыны (18-ескертпеле)	960.743	283.956
Негізгі құралдар бойынша ККС есептен шыгарудан болған шығын	865.265	—
Әрекетсіз тұрган өндірістік объектілерді жою бойынша шығыстар	134.212	106.084
Актуарлық залалдар (21-ескертпеле)	77.964	—
Негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің шығарылуынан болған шығыстар, нетто	73.809	1.228.319
Өзге де ағымдағы резервтерді (қалпына келтіру) / есептеу, нетто (27-ескертпеле)	(90.740)	246.703
Өзге де шығыстар	240.362	122.587
Жиыны	3.706.953	3.150.563

34. ҚАРЖЫЛЫҚ КІРІСТЕР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін қаржылық кірістер келесі түрде көрсетілген:

<u>Мың тәңгемен</u>	2019 жыл	2018 жыл
Банк салымдарынан және ағымдағы шоттардан пайыздық кіріс	2.356.914	2.671.783
Облигациялардың өділ құнын қайта қараудан болған кіріс (19-ескертпеле)	165.251	122.932
Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек бойынша дисконтың амортизациясы	136.479	—
Өзге де қаржылық кірістер	16.833	25.309
Жиыны	2.675.477	2.820.024

35. ҚАРЖЫЛЫҚ ШЫҒЫНДАР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін қаржылық шығындар келесі түрде көрсетілген:

<u>Мың тәңгемен</u>	2019 жыл	2018 жыл
Активтерді пайдаланудан шығару және жерді қайта өндөу бойынша міндеттемелер резерві дисконтының амортизациясы (27-ескертпеле)	1.891.996	1.390.712
Қызыметкерлерге сыйақы: таза пайыздық шығыстар (21-ескертпеле)	1.182.087	1.163.566
Жалдау міндеттемелері бойынша дисконт амортизациясы (24-ескертпеле)	638.724	—
Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек бойынша дисконты есептеу	136.100	—
Ақша қаражаттары және олардың баламалары мен банк салымдары бойынша күтілетін несиелік шығындар резервін есептеу, нетто (16, 17-ескертпелер)	35.283	35.983
Жиыны	3.884.190	2.590.261

36. ТАБЫС САЛЫҒЫ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР

2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін табыс салығы келесі түрде көрсетілген:

<u>Мың тәңгемен</u>	2019 жыл	2018 жыл
Ағымдағы табыс салығы бойынша шығыстар	18.274.732	19.417.881
Өткен кезеңдерде ағымдағы табыс салығы бойынша бағалаудағы өзгерістер	(83.663)	1.034.264
Мерзімі үзартылған табыс салығы бойынша үнемділік	(4.236.858)	(6.740.724)
Табыс салығы	13.954.211	13.711.421

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**36. ТАБЫС САЛЫҒЫ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР (жалғасы)**

2019 және 2018 жылдарға табыс салығы мөлшерлемесіне көбейтілген бухгалтерлік пайда мен табыс салығы бойынша шығыстар арасындағы салыстырмалы тексеру:

<u>Мың тәңгемен</u>	<u>2019 жыл</u>	<u>2018 жыл</u>
Салық салуға дейінгі пайда	59.075.649	52.196.404
Салықтың ресми мөлшерлемесі	20%	20%
Бухгалтерлік пайдадан түскен табыс салығы бойынша шығыстар	11.815.130	10.439.281
Өткен кезеңдерде ағымдағы табыс салығы бойынша бағалаудағы өзгерістер	(83.663)	1.034.264
Шетелдік кәсіпорындардың ауыстырылмайтын залалдары, нетто	2.808.506	988.954
Артық технологиялық мұнайдан түскен кіріс	789.688	788.242
Қызыметкерлерге сыйақшалар бойынша ұзақ мерзімді міндеттемелер бойынша ауыстырылмайтын залалдар	276.396	44.213
Өтеуге жатпайтын ҚҚС	191.400	78.505
Әкілдік шығыстар және мерекелік іс-шаралар	76.146	70.479
Айыппулдар бойынша ауыстырылмайтын залалдар	63.304	209.399
Негізгі құралдарға қатысты салық салынатын уақытша айырмашылықтардың бағалауын қайта қараяу	281.813	(1.065.393)
Өзге де шегерілмейтін шығыстар	463.171	558.954
Өзге де түзетулердің салық өсери		
Үлестік қатысу әдісімен есепке алғынатын бірлескен бақылаудағы кәсіпорындардың (пайдасы)/залапы	(2.727.680)	564.523
Жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте көрсетілген табыс салығы бойынша шығыстар	13.954.211	13.711.421

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**36. ТАБЫС САЛЫФЫ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР (жалғасы)**

Қаржылық жағдай туралы тиісті есептердің жасалу күніне шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілген активтерді және міндеттемелер мен сомаларды есептеу үшін салық негізде аралығындағы уақытша айырмаларға колданылатын заңмен белгіленген салық мөлшерлемесін колдану арқылы есептелген мерзімі ұзартылған салық сальdosы 31 желтоқсанға келесіні қамтиды:

Мын тендермен	2019 жылғы 31 желтоқсан	Пайда мен запал есебіне жатқызу	Капиталдың өзге де резервтеріне жатқызу	Өзге де	Үлестірілмет ен пайдага жатқызу	2018 жылғы 31 желтоқсан	Пайда мен запал есебіне жатқызу	Капиталдың өзге де резервтеріне жатқызу	2018 жылғы 1 қантар
Мерзімі ұзартылған салық бойынша активтер									
Қызыметкерлерге беретін сыйақылар мен өзге де ақылар және тиісті шығындар (20-ескертпеле)	2.175.980	170.964	51.467	(13)	–	1.953.562	154.354	(137.731)	1.936.939
Жеткізушілерге берілген алғытөлемдер бойынша құнсыздану резерві	10.781	–	–	–	–	10.781	(124)	–	10.905
Есірген және етімсіз қорлар бойынша резерв	44.241	40.888	–	–	–	3.353	(170)	–	3.523
Активтерді пайдаланудан шыгару және жерді қайта өндөу бойынша міндеттемелерге резерв	5.556.177	667.465	666.831	–	–	4.221.881	531.971	620.445	3.069.465
Коршаған ортаны қорғау бойынша міндеттемелерге резерв және өзге де резервтер	8.819	594	–	–	–	8.225	–	–	8.225
Жалдау бойынша міндеттемелер (4-ескертпеле)	923.469	(179.197)	–	–	1.102.666	–	–	–	–
Төленетін салық	119.165	(6.751)	–	–	–	125.916	(21.437)	–	147.353
Облигацияларға инвестицияларды қайта бағалау	77.245	(24.359)	–	–	–	101.604	(24.586)	–	126.190
Шығындарды кейінгі кезеңдерде аудару	1.551.664	856.708	–	–	–	694.956	694.956	–	–
Топ ішіндегі операциялар бойынша іске асырылмаған пайда	265.860	(135.961)	–	–	–	401.821	401.821	–	–
Күтілетін несиелік шығындар	216.688	36.110	–	–	–	180.578	60.572	–	120.006
Ұзақ мерзімді дебиторлық берешек бойынша дисконт	226.757	226.757	–	–	–	–	–	–	–
Жиыны	11.176.846	1.653.218	718.298	(13)	1.102.666	7.702.677	1.797.357	482.714	5.422.606
Мерзімі ұзартылған салық бойынша міндеттемелер									
Нерізі күралдар	(90.961.140)	2.367.392	(18.231.513)	–	–	(75.097.019)	4.943.367	(11.494.525)	(68.545.861)
Пайдалану құбығы түріндегі активтер (4, 7-ескертпелер)	(780.409)	216.248	–	–	(996.657)	–	–	–	–
Жиыны	(91.741.549)	2.583.640	(18.231.513)	–	(996.657)	(75.097.019)	4.943.367	(11.494.525)	(68.545.861)
Мерзімі ұзартылған салық бойынша таза міндеттемелер	(80.564.703)	4.236.858	(17.513.215)	(13)	106.009	(67.394.342)	6.740.724	(11.011.811)	(63.123.255)

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

36. ТАБЫС САЛЫФЫ БОЙЫНША ШЫҒЫСТАР (жалғасы)

Негізгі құралдар бойынша мерзімі ұзартылған салықтар салық және бухгалтерлік есепке алудағы негізгі құралдардың амортизацияның түрлі мөлшерлемелері мен негізгі құралдардың құнсыздануынан болған салық және бухгалтерлік базалардың арасындағы айырманы құрайды.

Мерзімі ұзартылған салықтың активі, болашакта салық салынған кірістің пайда болу ықтималдығына, біршама активтің пайдаланылуына байланысты көрсетілген дәрежеде танылады. Мерзімі кейінге қалдырылған салықтың активтері солармен байланысты салық жеңілдіктердің жүзеге асырылу ықтималдығы болмайтын дәрежеде азайтылады.

37. СЕГМЕНТТЕР ЖӨНІНДЕГІ АҚПАРАТ

Басқару максатында Топ қызмет көрсетуіне байланысты бизнес-бөлімшелерге бөлінген және төрт есептік сегменттен тұрады:

- мұнай тасымалдау және сонымен байланысты қызметтер;
- мұнайды ауыстырып құю;
- су тасымалдау;
- өзге де сегменттер.

2017 жылдың аяғында «Магистралдық Суағызғысы» ЖШС еншілес кәсіпорнының калыптасуына байланысты, Топ 2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша, «Су тасымалдау»-ды жеке сегмент ретінде бөлді. Бұрын бұл сегмент «Мұнай тасымалдау және сонымен байланысты қызметтер» сегментінің құрамында біріктірілген.

Сәйкестендірілетін, бірақ жеке есептік шектен аспайтын сегменттер «Өзге де сегменттерге» біріккен (жеке сегменттердің түсім мөлшері жынытық түсімнің кемінде 10% құрайды). Оларға БТК құрғактық, паромдық және контейнерлік терминалдарды колдана отыра құрғақ жүкті (аршылмаган қант, аммоний нитраты, цемент, дән, құнбағыс және күнжара) ауыстырып тиесу, сондай-ақ жолаушы терминалының қызметі жатады.

Мұнай тасымалдаумен байланысты қызметтерге есептік шектен аспайтын және қызметтің негізгі түрімен немесе мұнай құбырлары деген Компанияның негізгі активтерімен тығыз байланысқан Компаниямен көрсетілетін мұнайды сактау, экспедиторлық, пайдалану және құбырларга техникалық қызмет көрсету қызметтері кіреді. Қызметтің кейбір түрлері бойынша Топ басшылығына жеке басқарушылық есептілік берілмейді және осыған орай мұндай қызметтер жеке сегмент болып бөлінбейді.

БМТ пайдалана отырып, БТК арқылы мұнай мен мұнай өнімдерін ауыстырып құю бойынша қызметтер «Мұнайды ауыстырып құю» сегментіне кіреді. Мұнай терминалының кірістері мұнай мен мұнай өнімдерін сактау, ауыстырып құю және жөнелту арқылы туынтайтының мұнайды экспедициялау қызметтеріне азербайжан-грузин шекарасынан Батуми терминалына теміржол арқылы мұнай мен мұнай өнімдерін тасымалдау жатады. Қызметтің бұл түрі мұнайды ауыстырып құюмен тікелей байланысты, сондайтан жеке сегменттікке бөлінбейді.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**37. СЕГМЕНТТЕР ЖӨНІНДЕГІ АҚПАРАТ (жалғасы)**

Мың тенге	2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталатын жылда					2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталатын жылда				
	Мұнай тасымалдау жөне байланысты қызметтер (Қазақстан)	Мұнайды аудыстырып күю (Грузия)	Су тасымалдау (Қазақстан)	Өзге де	Сегменттер бойынша жиын	Мұнай тасымалдау жөне байланысты қызметтер (Қазақстан)	Мұнайды аудыстырып күю (Грузия)	Су тасымалдау (Қазақстан)	Өзге де	Сегменттер бойынша жиын
	Мұнай тасымалдау жөне байланысты қызметтер (Қазақстан)	Мұнайды аудыстырып күю (Грузия)	Су тасымалдау (Қазақстан)	Өзге де	Сегменттер бойынша жиын	Мұнай тасымалдау жөне байланысты қызметтер (Қазақстан)	Мұнайды аудыстырып күю (Грузия)	Су тасымалдау (Қазақстан)	Өзге де	Сегменттер бойынша жиын
Тұсім										
Сыртқы клиенттерге сату	222.031.669	4.437.846	7.583.378	5.573.057	239.625.950	208.565.226	3.001.848	7.536.551	6.295.945	225.399.570
Барлық тұсім	222.031.669	4.437.846	7.583.378	5.573.057	239.625.950	208.565.226	3.001.848	7.536.551	6.295.945	225.399.570
Каржы нәтижелері										
Пайда мен запал арқылы негізгі құрападар мен материалдық емес активтердің құнсыздандының қалпына келтіру / (есептеу)	2.248.788	(11.696.677)	(2.245.133)	(1.492.045)	(13.185.067)	(292.293)	(2.239.655)	–	(117.313)	(2.649.261)
Тозу мен амортизация	(48.371.061)	(1.511.187)	(3.090.401)	(917.739)	(53.890.388)	(46.235.224)	(1.873.222)	(3.219.403)	(1.081.701)	(52.409.550)
Пайыздар бойынша кірістер	2.080.787	21.441	155.140	99.546	2.356.914	2.468.573	4.831	136.962	61.417	2.671.783
Бірлескен бақылаудағы кесілорындар пайдасындағы/(запалындағы) үлесі	13.638.401	–	–	–	13.638.401	(2.075.937)	–	–	–	(2.075.937)
Табыс салығы бойынша (шығыстар)/унемділік	(15.274.641)	–	1.394.707	(74.277)	(13.954.211)	(13.680.920)	–	129.974	(160.475)	(13.711.421)
Сегмент пайдасы/(запалы)	62.974.277	(13.671.522)	(4.114.315)	(67.002)	45.121.438	45.662.399	(6.234.183)	(2.648.387)	1.705.154	38.484.983
Өзге ақпаратты ашу										
Активтер жиыны	822.992.325	34.273.177	37.714.300	17.833.668	912.813.470	706.250.834	51.206.176	28.932.026	17.051.565	803.440.601
Міндеттемелер жиыны	191.124.015	5.450.760	1.219.239	12.040.490	209.834.504	159.223.487	6.973.998	749.277	11.077.640	178.024.402
Бірлескен бақылаудағы кесілорындарға инвестициялар (9-ескертпе)										
	55.015.339	–	–	–	55.015.339	30.001.323	–	–	–	30.001.323
Курделі шығындар	40.848.867	392.059	687.081	528.743	42.456.750	50.380.291	75.563	182.410	395.416	51.033.680

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**38. БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАРМЕН ЖАСАЛҒАН МӘМІЛЕЛЕР**

Егер тараптың бір жағы екінші жақты бақылай алса немесе қаржылық не операциялық шешім қабылдаған кезде екінші жакқа едәүір әсер етсе, «Байланысты тараптар туралы ақпараттар ашуга» КЕХС (IAS) 24 сайдес тараптар байланысты деп саналады. Әр байланысты тараппен болуы мүмкін қатынасты бағалаған кезде тек заңдығына ғана емес, қарым-қатынастың мәніне де назар аударылады.

Байланысты тараптармен жасалған мәмілелер тараптар арасында келісілген, байланысты және кейбір реттелетін қызметтерді есепке алмағанда үшінші тарапқа қолданылатын тарифтермен берілетін, нарық мөлшерлемесі бойынша жүзеге асырылмаган жағдайларда жүзеге асырылған.

Келесі кестелерде 2019 және 2018 жылдарды байланысты тараптармен жасалған мәмілелердің жалпы сомасы мен 2019 және 2018 жылдардағы 31 желтоқсанына тиісті сальдо көрсетілген.

Негізгі құралдар және құрылыш қызметі үшін байланысты тараптарға берілген ұзақ мерзімді алғытөлемдер келесі турде көрсетілген:

Мың тенге	Ескертпе	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптарға негізгі құарлдар және құрылыш қызметі үшін берілген ұзақ мерзімді алғытөлемдер ҚМГ жалпы бақылауындағы көсіпорындарына берілген алғытөлемдер		—	16.118
Байланысты тараптарға негізгі құарлдар және құрылыш қызметі үшін берілген ұзақ мерзімді алғытөлемдер жиыны	10	—	16.118

Байланысты тараптардан сауда және өзге де дебиторлық берешек келесі түрде көрсетілген:

Мың тенге	Ескертпе	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптардың сауда және өзге де дебиторлық берешегі Бірлескен бақылаудағы көсіпорындардың сауда дебиторлық берешегі		931.715	994.993
«Самұрық-Қазына» Тобының бақылауындағы көсіпорындардың сауда дебиторлық берешегі		875.953	817.719
ҚМГ жалпы бақылауындағы көсіпорындардың сауда дебиторлық берешегі		639.045	607.582
Байланысты тараптардың сауда дебиторлық берешектің жиыны	12	2.446.713	2.420.294
ҚМГ мен «Самұрық-Қазына» Тобының жалпы бақылауындағы көсіпорындардың өзге де дебиторлық берешегі		509	19.761
Байланысты тараптардың өзге де дебиторлық берешектің жиыны	12	509	19.761
Минус: күтілетін несиелік шығындар резерви		(4.586)	(7.295)
Жиыны		2.442.636	2.432.760

Байланысты тараптарға берілген алғытөлемдер келесі түрде көрсетілген:

Мың тенге	Ескертпе	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптарға берілген алғытөлемдер ҚМГ жалпы бақылауындағы көсіпорындарына берілген алғытөлемдер		548.107	210.957
«Самұрық-Қазына» Тобының жалпы бақылауындағы көсіпорындарға берілген алғытөлемдер		1.105	14.842
Байланысты тараптарға берілген алғытөлемдер жиыны	13	549.212	225.799

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**38. БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАРМЕН ЖАСАЛҒАН МӘМІЛЕЛЕР (жалғасы)**

Байланысты тараптар алдында сауда және өзге де кредиторлық берешек келесі түрде көрсетілген:

Мың тенге	Ескертпе	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптар алдында тауарлар мен қызметтер үшін кредиторлық берешек			
«Самұрық-Қазына» Тобының бақылауындағы кесіпорындар алдында кредиторлық берешек		2.919.074	1.334.743
ҚМГ жалпы бақылауындағы кесіпорындар алдында кредиторлық берешек		815.957	720.259
Бірлескен бақылаудағы кесіпорындар алдында кредиторлық берешек		8.684	7.158
Байланысты тараптар алдында тауарлар мен қызметтер үшін сауда кредиторлық берешектің жиыны	23	3.743.715	2.062.160
«Самұрық-Қазына» Тобының бақылауындағы кесіпорындар алдында өзге де кредиторлық берешек		2.344	2.493
Бірлескен бақылаудағы кесіпорындар алдында өзге де кредиторлық берешек		1.837	—
ҚМГ жалпы бақылауындағы кесіпорындар алдында өзге де кредиторлық берешек		—	697
Байланысты тараптар алдында тауарлар мен қызметтер үшін өзге де кредиторлық берешектің жиыны	23	4.181	3.190
Байланысты тараптар алдында тауарлар мен қызметтер үшін сауда және өзге де кредиторлық берешектің жиыны		3.747.896	2.065.350

Байланысты тараптардан алынған алғытөлемдер келесі түрде көрсетілген:

Мың тенге	Ескертпе	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптардан алынған алғытөлемдер			
ҚМГ жалпы бақылауындағы кесіпорындардан алынған алғытөлемдер		10.979.288	12.869.915
«Самұрық-Қазына» Тобының жалпы бақылауындағы кесіпорындардан алынған алғытөлемдер		241.608	328.173
Байланысты тараптардан алынған алғытөлемдер жиыны	25	11.220.896	13.198.088

Байланысты тараптар алдында өзге де ағымдағы міндеттемелер келесі түрде көрсетілген:

Мың тенге	Ескертпе	2019 жылғы 31 желтоқсан	2018 жылғы 31 желтоқсан
Байланысты тараптар алдында мұнай көлік экспедициясы қызметтері үшін берешек			
ҚМГ жалпы бақылауындағы кесіпорындар алдында мұнай көлік экспедициясы қызметтері үшін берешек		8.193.956	8.437.279
Байланысты тараптар алдында мұнай көлік экспедициясы қызметтері бойынша берешек жиыны	28	8.193.956	8.437.279
Негізгі басқарушы қызметкерлерге сыйақылар бойынша берешек			
Негізгі басқарушы қызметкерлерге сыйақылар бойынша берешек		52.873	55.559
Негізгі басқарушы қызметкерлерге сыйақылар бойынша берешек жиыны		52.873	55.559
Байланысты тараптар алдында өзге де міндеттемелердің жиыны		8.246.829	8.492.838

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**38. БАЙЛАНЫСТА ТАРАПТАРМЕН ЖАСАЛГАН МӘМІЛЕЛЕР (жалғасы)**

Топтың байланысты тараптармен 31 желтоқсанда аяқталатын жыл бойы жасалған мәмілелері келесі түрде көрсетілген:

Мың тенге	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
	2019 жылғы	2018 жылғы
Байланыс тараптарға сату		
ҚМГ жалпы бақылаудағы көсіпорындарға көрсетілген негізгі қызметінен түскен түсім	127.191.643	120.997.267
Бірлескен бақылаудағы көсіпорындарға көрсетілген негізгі қызметінен түскен түсім	9.473.092	9.284.834
«Самұрық-Қазына» Тобының жалпы бақылаудағы көсіпорындарға көрсетілген негізгі қызметінен түскен түсім	7.824.032	5.739.205
ҚМГ жалпы бақылаудағы көсіпорындарға көрсетілген өзге де қызметінен болған кіріс	534.291	39.576
«Самұрық-Қазына» Тобының жалпы бақылаудағы көсіпорындарға көрсетілген өзге де қызметінен болған кіріс	31.880	57.756
Бірлескен бақылаудағы көсіпорындарға көрсетілген өзге де қызметінен болған кіріс	950	1.238
ҚМГ-ға сатуға арналған ұзақ мерзімді активтерді сатудан болған кіріс	—	372.976
Жиыны	145.055.888	136.492.852

ҚМГ жалпы бақылаудағы көсіпорындардың негізгі қызметінен болған түсім мұнай және су тасымалдау бойынша көрсетілетін қызметтермен байланысты.

Байланысты тараптардан сатып алған қызметтер мен активтер келесі түрде көрсетілген:

Мың тенге	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
	2019 жылғы	2018 жылғы
Байланысты тараптардан сатып алу		
«Самұрық-Қазына» Тобының жалпы бақылаудағы көсіпорындарынан негізгі құралдарды сатып алу	16.608.319	17.627.906
ҚМГ жалпы бақылаудағы көсіпорындарынан қызметтерді сатып алу	5.892.343	5.744.501
«Самұрық-Қазына» Тобының жалпы бақылаудағы көсіпорындарынан қызметтерді сатып алу	2.675.196	2.934.371
«Самұрық-Қазына» Тобының жалпы бақылаудағы көсіпорындарынан қызметтерді сатып алу	572.619	1.429.260
ҚМГ жалпы бақылаудағы көсіпорындарынан негізгі құралдармен материалдық емес активтерді сатып алу	204.201	199.669
Бірлескен бақылаудағы көсіпорындарынан қызметтерді сатып алу	84.103	34.645
«Самұрық-Қазына» Тобының жалпы бақылаудағы көсіпорындарынан қорларды сатып алу	—	165
Жиыны	26.036.781	27.970.517

2019 жылы Компания, негізінен магистралды мұнай құбырын ауыстыруға арналған жобалар бойынша құрылым аралығындағы байланысты тараптан 16.608.319 мың тенге негізгі құралдарды сатып алды.

Дивидендтер төлеміне қатысты байланысты тараптарға ақша ағыны келесі түрде көрсетілген:

Мың тенге	31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін	
	2019 жылғы	2018 жылғы
Байланысты тараптарға ақша ағыны		
ҚМГ дивидендтерін төлеу (20-ескертпе)	36.001.892	55.387.527
Жиыны	36.001.892	55.387.527

2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін негізгі басқарушы қызметкерлерге есептелген сыйакының жалпы сомасы 887.705 мың тенге құрады (2018 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін: 834.325 мың тенге). Басты қызметкерлерге төлемдер негізінен келісімшарттар және Компанияның ішкі ережелерімен белгіленген еңбекақы және сыйакылар бойынша шығыстардан турады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

39. ҮҚТИМАЛ ЖӘНЕ ШАРТТЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР

Қызмет жүргізу шарттары

Нарыктық экономиканың талаптарына сәйкес болатын, Қазақстан экономикалық реформалар және өзінің құқықтық, салық және әкімшілік инфрақұрылымын дамытуды жалғастыруда. Қазақстан экономикасының тұрактылығы осы реформалардың жүзеге асырылуынан және экономикалық, қаржылық және акша-кредит саясаты саласындағы Үкімет кабылдаган шаралардың тиімділігіне тәуелді.

2015 жылы шікі мұнай бағасының айтарлықтай төмендеуі және қазақстандық тенгенің құнсыздануы Қазақстан экономикасына айтарлықтай теріс етіуі жалғастырылды. Басқа да факторлармен бірге осы факторлардың жиынтығы капиталдың қол жетімділігінің төмендеуіне, капитал құнының артуына, инфляцияның осуіне және экономикалық осуіне қатысты белгісіздікке әкелді. Топ басшылығы қазіргі жағдайда Топтың экономикалық тұрактылығының қамтамасыз ету үшін тиісті шаралар қабылдайтынын айтты.

Салық салу

Қазақстандық салық салу заннамасы және нормативтік-құқықтық актілері әрдайым өзгерістер мен әр түрлі түсіндірмелердің мән-мағынасы болады. Жергілікті, облыстық және ұлттық салық органдарының әр түрлі пікірлері болатын жағдайлары сирек емес, соның ішінде кірестердің, шығыстардың және қаржылық есептіліктің басқа да баптараты ҚЕХС-ке сәйкес есепке алу туралы пікірлері бар. Қазақстанда қолданыстағы зандардың негізінде анықталған құқық бұзушылыққа қолданылатын айыппұл мен өсімпұл жүйесі өте қатан.

Санкциялар, әдетте, қосымша есептелген салыктар сомасының 80% мөлшеріндегі айыппұлды және әрбір өткізіп алған күн үшін Қазақстан Республикасының Ұлттық банкімен белгіленген ресми қайта қаржыландыру ставкасының 1,25 еселенген мөлшерінде есептелген өсімакыны құрайды.

Нәтижесінде, айыппұл мен өсімпұл сомалары кез келген есептелген салықтың туындысы болуы мүмкін. Салық салу кезеңдері тексерудің алдындағы жылдың күнтізбелік бес жыл мөлшерінде салық органдары тексеру үшін қол жетімді болады. Белгілі жағдайларда тексерулер бұдан ұзак мерзімді қамтуы мүмкін.

Қазақстандық салық салу жүйесіне тән белгісіздік нәтижесінде салық, айыппұлдық ықпалшара мен өсімпұл сомасы, егер ондайлар болса, қазіргі уақытқа дейін шығыска жатқызатын және 2019 жылдың 31 желтоқсанына есептелген соманы асып кетуі мүмкін. Басшылық 2019 жылдың 31 желтоқсанына қолданыстағы заннамаға түсінік беру тиісті деп есептейді және салық бойынша тек осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілгендерді алмағанда Топтың ұстанымы расталады деген ықтимал бар.

Трансфертті бага белгілеу бойынша бақылау

Қазақстанда трансфертті бага белгілеу бойынша бақылау кең масштабта таралған және халықаралық бизнеске тұра немесе жанама қатысты көптеген операцияларына қолданылады, бұл ретте операция қатысуышылары байланысты тараптар болатындығына немесе болмайтындығына назар аудармайды. Трансфертті бага белгілеу бойынша заннама операцияларға қолданылатын салыктар, «ұзартылған қол» принципі бойынша белгіленген нарық бағаларының негізінде есептелгенін талап етеді.

Трансферттік бага белгілеу туралы заң толық емес және заның кейбір ережелеріне байланысты прецедентті жағдайлары бар. Оның үстінен, заңда толық нұсқауы жок. Нәтижесінде, операцияның әралуан түріне қолданылатын трансфертті бага белгілеу бойынша бақылауды іске асыру реттелмеген.

Қазақстанның трансфертті бага белгілеу туралы заннамасына байланысты белгісіздіктің болуы салық органдарының Топ ұстанымынан бөлек ұстанымды қабылдауына әкелу қауіптілігі бар, ол өз кезегінде 2019 жылғы 31 желтоқсанға қосымша салыктар, айыппұлдар мен өсімпұлдар тудыруы мүмкін.

Басшылық 2019 жылғы 31 желтоқсанға қолданыстағы заннамаға түсінік беру дұрыс деп санайды және салық бойынша Топ ұстанымы құпталады деген ықтимал бар.

Грузиядагы кәсіпорындардың салық міндеттемелері

Грузияның салық кодексіне сәйкес (бұдан әрі – «ГСК»), салық органдары салық салу мақсатында егер мәміле байланысты тараптар арасында жасалса нарық бағаларын пайдалану туралы дәлелденген жазбаша шешім қабылдауга құқылы. Бірақ ГСК-да тауарлар мен қызметтердің нарық бағасын анықтау жөнінде белгілі нұсқау болғанмен, анықтау механизмі жеткіліксіз әзірленген және Грузияда трансфертті бага белгілеу бойынша жеке заннама жок. Осында түсініксіздіктің болуы байланысты тараптар арасындағы мәмілелерге салық салуды қарастырган кезде салық органдары ұстанымының анықсыздығын тудырады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)

39. ҰКТИМАЛ ЖӘНЕ ШАРТТЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР (жалғасы)

Салық салу (жалғасы)

Грузиядагы кәсіпорындардың салық міндеттемелері (жалғасы)

БМТ Компанияның шетелдік еншілес ұйымымен (PTL) жасалған мәмілелердің елеулі қолемі бар. Бұл мәмілелер байланысты тараптар арасындағы мәмілелерге жатады және олар Грузияның салық органдары тарапынан даулы болуы мүмкін. Басшылық Топ ұйымдары арасында жасалған мәмілелердегі баға белгілеу нарыктық жағдайларда жүзеге асырылады деген негіздемеге маңызды дәлелдер бар деп есептейді, бірақ нарық багасын анықтау жөнінде заңнамалық базаның болмағандығынан, салық органдарының ұстанымы Топ ұстанымынан өзгеше болуы мүмкін.

БТК салық тексеру

Грузияның Салық қызметі (бұдан әрі – «ГСҚ») 2015 жылы БТК-ны 2010-2014 жылдар кезеңіне салық тексерулер нәтижесінде 2.541 мың АҚШ доллары қолемінде қосымша салыктар мен айыппұлдар есептеді (972.161 мың теңгеге баламалы). ГСҚ шешімімен келіспеген БТК апелляциялық шагым берді.

Нәтижесінде, 2017 жылы Грузия Kipic Қызметі аудит департаментінің шешімімен есептелген салыктар 1.667 мың АҚШ долларына дейін қыскартылды (637.777 мың теңгеге баламалы), оның ішінде айыппұл 570 мың АҚШ долларын құрайды (218.076 мың теңгеге баламалы). БТК Грузия Kipic Қызметінің жаңындағы дауылдарды карау жөніндегі кенеске (бұдан әрі – «Кенес») апелляциялық шагым берді.

2019 жылғы 30 кыркүйекте Кенес БТК шағымын айыппұлдар белгілінде ішінара қанағаттандырды. 2019 жылғы 21 қазанды БТК Кутаисси қалалық сотына шағым берді.

БМТ басшылығы, жергілікті салық заңнамасының талдауына және ұксас салық тексерістер бойынша ағымдағы тәжірибелеге негізделе отыра, 2016 жылдың сонына 801 мың АҚШ доллары сомасында салыктарды төлеу бойынша міндеттемелерді мойындағы (306.455 мың теңгеге баламалы). БТК мойындаған қалған 2010-2014 жылдардағы тексеру кезеңіндегі салық, есімакы, айыппұлдар бойынша міндеттемелері, ГСҚ 2020 жылғы 12 акпандагы шешімін ескергенде, 2.063 мың АҚШ долларын құрайды (789.283 мың теңгеге баламалы). БТК сот талқылауарын жағастыруда және қаржы ресурстарының 801 мың АҚШ доллары мөлшерінде жоғарыда аталған резервтен жоғары жылыштауы ұқтималдығы екіталай деп бағалайды.

БМТ салық тексеру

2018 жылы ГСҚ 2015 жылдан бастап 2018 жылдың бірінші жартыжылдығына дейін БМТ-да салық тексеруді жүзеге асырды, оның нәтижелері бойынша 1.732 мың АҚШ доллары сомасына (662.645 мың теңгеге баламалы), соның ішінде 651 мың АҚШ доллары мөлшерінде айыппұл (249.066 мың теңгеге баламалы) қосымша есептеді. ГСҚ шешіміне келіспей, БМТ Грузия Қаржы министрлігіне шағым жіберді.

2019 жылғы 30 кыркүйекте Кенес БМТ-га шағымды ішінара қанағаттандыру туралы шешім жіберді. Кенес шешіміне сәйкес Грузия Қаржы министрлігі даулы мәселелер бойынша сомаларды қайта есептеуі керек. БМТ 2019 жылғы қазанды салық даулары жөніндегі қалған сомалар бойынша Кенес шешіміне шағымды Тбилиси қалалық сотына жіберді.

2019 жылғы 9 желтоқсанда ГСҚ қосымша салыктар мен айыппұлдарды 123 мың АҚШ долларына дейін (47.058 мың теңгеге баламалы) азайту туралы шешім кабылдады, ол азайту 2019 жылғы желтоқсанда шоғырланған қаржылық есептілікте танылған.

Коршаган ортаны қорғау бойынша міндеттемелер

Қазақстанда коршаган ортаны қорғау бойынша заңнама даму үдерісі үстінде, сондықтан үнемі өзгерістерге шалдығады. Заңнаманың өзгеруі нәтижесінде пайда болған ұқтимал міндеттемелер шынайы бағалана алмайды. Ағымдағы заңнамаға сәйкес, басшылық Топтың осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілгендерді коспағанда, қаржылық жағдайына және оның қызметінің нәтижесіне едәуір теріс ететін мүмкін әлде ұқтимал міндеттемелер болмайды деп есептейді (5, 27-ескертпелер).

Сактандыру мәселелері

Қазақстан Республикасында сактандыру саласы даму сатысында, сондықтан әлемнің басқа өнірлерінде таралған сактандырудың көптеген нысандары бізде әлі қол жетімді емес.

Топ, үшінші тұлға алдында Компанияның немесе оның қызметіне жататын объектілерде болған апattan мүлікке немесе коршаган ортага залал келтірілгені үшін жауапкершілік артатын мүлікті сактандырады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**39. ҮІКТИМАЛ ЖӘНЕ ШАРТТЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР (жалғасы)****Негізгі құралдарды сатып алу бойынша міндеттемелер**

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топтың негізгі қуралдар мен құрылымың қызметтерін 22.828.704 мың тенге (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 38.927.686 мың тенге) сатып алуға шартты міндеттемелері болған.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша бірлесіп бакылайтын кәсіпорындардың негізгі қуралдар мен құрылымың қызметтерін сатып алу жөніндегі шарттық міндеттемелерінде Компанияның үлесі 8.193.937 мың тенгені (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 3.707.759 мың тенге) құрады.

Инвестициялық бағдарлама бойынша міндеттемелер

«Табиги монополиялар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес, табиги монополия субъектісі ретінде Компанияның 2015-2019 жылдарға бекітілген шекті тарифтер аясында 2015-2019 жылдарға өндірістік объектілердің курделі құрылымына / кайта қуруына / курделі жөндеуіне / диагностикасына бағытталған инвестициялық бағдарламаны орындауға (Қазақстан Республикасының Энергетика министрлігінің және ТМРБжТҚҚК бірлескен бұйрығымен бекітілген) міндеттемесі бар, жалпы сомасы 191 миллиард тенге.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Компанияның инвестициялық бағдарламаны орындау бойынша міндеттемелері 26,6 миллиард тенгені құрады (2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша – 51,8 миллиард тенге).

Өндірістік қажеттілікке байланысты, өндірістік ағымдағы деңгейін қолдану мақсатында, Компания 2018 жылдың екінші жарты жылдығында Қазақстан Республикасының Энергетика министрлігіне және ТМРБжТҚҚК-ке 2018-2019 жылдарға арналған инвестициялық бағдарламаны түзету туралы ұсыныс жіберді. Компания өтінішіне жауап ретінде ТМРБжТҚҚК орын алған ескертулерге байланысты инвестиациялық бағдарламаны түзетуден бас тартты, бұл тиісінше ішкі нарыққа мұнай айдау бойынша қызметтерге қатысты инвестиациялық бағдарламаны бөлек іс-шараларын орындағаны үшін уақытша өтемдік тарифті қолдану тәуекеліне және тұтынушиларға су беру жөніндегі қызметке қатысты негіzsіз алынған кірісті қайтаруға әкеп соғады.

Уақытша өтемдік тариф Компанияның мұнайды ішкі нарыққа айдау жөніндегі қызметтеріне 2020 жылғы 1 шілдеден бастап он екі ай ішінде қолданылуы мүмкін. Су беру қызметіне қатысты Компания негіzsіз алынған табысты қайтарудың тиісті тәуекелін 2018 жылдың 2 шілдесінен бастап «Магистралдық Суағызғысы» ЖШС еншілес ұйымына берілуіне байланысты алыстатылған ретінде қарастырады.

Өз кезеңінде, Компания ТМРБжТҚҚК ескертулерімен келіспей, жоғарыда аталған инвестициялық бағдарламаны түзетуден бас тартуына сотқа шағымданады.

«Дружба» мұнай құбырындағы мұнайдың ластануы

Ағымдағы жылдың сәуір-мамыр айларында айқындалған «Транснефть» ЖАҚ-қа тиесілі «Дружба» мұнай құбырындағы мұнайдың ластануы жағдайына байланысты Компания ешқандай аталған мұнай құбырындағы казақстандық мұнайдың ластануы жағдайларына байланысты шығыстарды көтермейді, себебі Компания мен «Транснефть» ЖАҚ арасындағы Ресей Федерациясы аумағы арқылы транзит режимінде казақстандық мұнайды тасымалдау қызметтерін көрсету туралы 2019 жылға арналған шарт бойынша соңғысы қазақстандық мұнай өндіруші компанияларға құжатпен расталған шығыстарды өтеуі тиіс.

2020 жылғы 28 акпандығы жағдай бойынша «Транснефть» ЖАҚ «Дружба» мұнай құбырындағы қазақстандық мұнайдың ластануы жағдайына байланысты құжатпен расталған шығыстарды барлық қазақстандық мұнай өндіруші компанияларға өтеді.

Сот талқылаулары**БМТ бизнес-контрагенттерімен сот талқылау**

2016 жылғы 19 желтоқсанда Грузияның атқарушы сот органдарынан іс козғауға дейін қамтамасыз ету туралы сottaң үйғарымын орындау бойынша ұсыныс алынды, онда БМТ-та нарықтагы басым жағдайын пайдаланбау, сондай-ақ қызмет көрсету шартын жасасу туралы талаптар қойылған. Көрсетілген анықтамаға сәйкес сот БМТ меншігіндегі жылжымайтын мүлікік – жер учаскесіне (Батуми қ.), сондай-ақ ондағы гимараттар мен құрылыштарға тыйым салды. Бұл тыйым салу тәркіленген мүлікті иеліктен шыгаруды шектейді, бірақ БМТ-ның операциялық-шаруашылық қызметін қозғамайды. 2016 жылғы 23 желтоқсанда БМТ жоғарыда айтылған үйғарымға қатысты Тбилиси калалық сottaна шағым түсірді.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**39. ҮКТИМАЛ ЖӘНЕ ШАРТТЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР (жалғасы)****Сот талқылаулары (жалғасы)*****БМТ бизнес-контрагенттерімен сот талқылау (жалғасы)***

2017 жылғы 15 акпанды БМТ-га талап арыз түсті, онда талап қоюшы соттан талап қоюшының арызында айтылған шарттар бойынша БМТ-га қызмет көрсету туралы шарт жасасуды міндеттеуді, сондай-ақ талап қоюшының пайдасына 2.038 мың АҚШ доллары (779.718 мың теңгеге баламалы) мөлшерінде залалды және 2016 жылғы 1 желтоқсаннан бастап соттың шешімі орындалғанға дейін ай сайын 280 мың АҚШ доллары (107.125 мың теңгеге баламалы) мөлшеріндегі соманы өтеуді талап етеді. 2017 жылғы 24 акпандында БМТ осы іске қатысты талап арыз бойынша талап қоюшыға және сотка БМТ позициясымен талап арызға пікірді жолдады.

2017 жылғы 11 қыркүйекте Тбилиси апелляциялық соты, 2016 жылғы 19 желтоқсанда алғынған сот ұйғарымының шағымы бойынша БМТ талап – арызын қанағаттандырудан бас тартты, бірақ БМТ сот талқылауын жалғастыруда.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша тыйым салынған мүліктің жалпы құны 4,9 млн. АҚШ долларын құрады (1.875 млн. теңгеге баламалы).

2018 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ қосымша міндеттемелерді мойындаамады, себебі БМТ-ның басшылығы арызданушының БМТ-га деген наразылығын негізсіз деп санайды.

2019 жылғы 12 акпанды Тбилиси қалалық соты талапкердің пайдасына шешім шығарды, БМТ сот шешімін келесі сатыда шағымдады. Тбилиси апелляциялық соты 2020 жылдың 27 акпандында шешімнің жедел бөлігін жариялады. Сот БМТ апелляциялық шағымын ішінәра қанағаттандырды, Тбилиси қалалық сотының 2019 жылғы 12 акпандығы шешімін жойып, істі бірінші сатыдағы сотқа жаңадан қарау үшін жіберді. 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Топ қосымша міндеттемелерді мойындаамады, ейткені БМТ басшылығының пікірінше, талап қоюшының БНТ-га талалтары негізсіз.

БМТ-мен ГТЖ сот талқылауы

2005 жылы «Грузин темір жолы» АҚ (бұдан әрі – «ГТЖ») 2003 жылғы аралығындағы кезеңде вагон-цистерналарды пайдаланғаны және вагон-цистерналардың БМТ тұйықтарында тұрып калуына байланысты жүкті сактағаны үшін 14 миллион лари (1.883 миллион теңгеге баламалы) мөлшеріндегі соманы өндіріп алу туралы БМТ-га карсы Тбилиси қалалық сотына талап арыз берді. Талап арыз және ГТЖ апелляциясын бірінші және апелляциялық сатыдағы соттар қанағаттандырмады. Алайда, 2014 жылғы Грузия Жоғарғы соты ГТЖ-ның кассациялық шағымын қанағаттандырды және іс төмөнгі соттарға қайта қарау үшін қайтарылды. 2019 жылғы 16 сәуірде Тбилиси қалалық соты 8,4 миллион лари (1.130 миллион теңгеге баламалы) мөлшеріндегі ГТЖ талаптарын ішінәра қанағаттандырды. Сот шешімі заңды құшіне енген жок, Топ резервті мойындаамады. БМТ сот шешімімен келіспеді және 2019 жылғы 28 мамырда апелляциялық шағым түсірді. Тбилиси апелляциялық соты 2020 жылдың 5 акпандында шешімді жариялады және БМТ-нің ГТЖ-ға апелляциялық шағымдарын қанағаттандырмады, Тбилиси қалалық сотының 2019 жылғы 16 сәуірдегі шешімін өзгеріссіз қалдырыды. Апелляциялық соттың шешімі заңды құшіне енген жок. БМТ апелляциялық соттың шешімімен келіспеді және белгіленген тәртіппен кассациялық тәртіpte шағымдануды жоспарлайды.

БТК басқару келісімді тоқтату

БМТ мен Грузия Үкіметінің арасындағы БТК-ны сенімгерлікпен басқару туралы Келісімге сәйкес, егер БТК қатарынан 2 жыл бойы ауыстырып тиесудің жылына 4 миллион тонна ең аз көлемі бойынша өз міндеттемелерін орындаі алмаган жағдайда, Грузия Үкіметінің Келісімді тоқтатуға құқығы бар. Сонымен қоса, жыл сайын ауыстырып тиесу көлемі 6 миллион тоннадан кем құрайтын жағдайда, БМТ келесі айыппұлдарды төлеуге міндетті:

- 1 миллион тонна көлеміне дейін орындалмағанда – 1 тоннага 0,1 АҚШ доллары (он АҚШ центі);
- 1 миллион тоннадан 2 миллион тонна көлеміне дейін орындалмағанда – 1 тоннага 0,2 АҚШ доллары (жиырма АҚШ центі);
- 2 миллион тоннадан астам көлемінде орындалмағанда – 1 тоннага 1 АҚШ доллар.

Топ басшылығының пікірінше, 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша, БТК мен Грузия Үкіметінің арасындағы Келісім тоқтау қаупіне ұшыраған жок, себебі БТК арқылы ауыстырып тиесудің нақты көлемі 2019 жылдың ішінде 5,9 миллион тоннаны (2018 жылғы 31 желтоқсанға: 5,6 млн. тоннаны) құрады. Келісімге сәйкес, 2019 жылға нақты мөлшердің негізінде, Топ 10 мың АҚШ доллар (3.829 мың теңгеге баламалы) мөлшерінде күтілетін айыппұлдар бойынша резервті есептеді.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**40. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ МАҚСАТТАРЫ МЕН САЯСАТЫ**

Топтың негізгі қаржылық міндеттемелері құрамына сауда және өзге де кредиторлық берешектер кіреді. Көрсетілген қаржы құралдары ең бастысы Топтың шаруашылық қызметіне қаржыландыруды тарту үшін қолданылады. Топтың тікелей шаруашылық қызметінің нәтижесінде пайда болатын сауда дебиторлық берешегі, ақша мен акша баламалары бар.

Топ несиелік тәуекелден, валюталық тәуекелден және өтімділік тәуекелден тұратын нарық тәуекеліне бейім. Топ басшылары шолу жасайды және осы тәуекелдерді басқару үшін қабылданатын келесі шараларды бекітеді.

Несиелік тәуекел

Топ мәмілелерді тек белгілі және несиені өтеуге қабілетті тараптармен жасайды. Топ саясатына сәйкес, коммерциялық несие шартына қарай сауда операцияларын жасауды қалайтын барлық клиент, несиелік тексеру рәсімінен өтуге жатады. Сондай-ақ, Топқа берешекті қайтармау тәуекелін тәмендетуде сенімділікті қамтамасыз ету үшін осындай сатып алушының дебиторлық берешегі үздіксіз мониторингке алынады. Тәуекелдің ең жоғары мөлшері дебиторлық берешектің тенгерімдік күны болады. Топта несиелік тәуекелдің маңызды шоғырлануы жок.

Топ ақша қаражаттарын, салымдарды қазакстандық және шетелдік банктерде орналастырады (16 және 17-ескертпелер). Топ басшылығы төтенше несиелік тәуекелдерді алып тастау мақсатында осы банктердің кредиттік рейтингін мерзімді түрде қарайды. ҚЕХС (IFRS) 9-ға сәйкес Топ кредиттік мекемелердегі қаражаттарға несиелік шығындар резервін таныйды.

Келесі кестеде «Moody's», «Fitch Ratings» және «Standard & Poor's» агентіктерінің несие рейтингін қолдана отыра есепті күнге банк салымдары мен ақша қаражаттары бойынша сомалар көрсетілген:

Банктер	Орналасқан жері	Рейтинг		2019 жылғы 31 желтоқсанға	2018 жылғы 31 желтоқсанға	2019 жылғы 31 желтоқсанға	2018 жылғы 31 желтоқсанға
		2019 жылғы 31 желтоқсанға	2018 жылғы 31 желтоқсанға				
«Қазақстанның Халық Банк» АҚ	Қазақстан	BB+/Жағымды	Ba1/Тұрақты	70.920.702	60.758.933		
«ForteBank» АҚ	Қазақстан	B+/Тұрақты	B/Тұрақты	2.994.955	384		
Halyk Bank of Georgia	Грузия	BB/Жағымды	BB-	1.726.629	380.742		
TBC Bank	Грузия	Ba2	Ba3/Ba2	495.837	38.036		
Emirates NBD Bank PJSC	БАӘ	A+/Тұрақты	—	299.950	—		
Hellenic Bank	Кипр	B+/Caa1	Caa1	248.301	249.730		
Bank of Georgia	Грузия	Ba3/Ba2	Ba3/Ba2	55.093	42.646		
«Сбербанк России» АҚ	Ресей	Baa3	Ba2	7.511	9.338		
«Сбербанк России» АҚ ЕБ	Қазақстан	BBB-/Тұрақты	BB+/Жағымды	—	167		
Жиыны				76.748.978	61.479.976		

Өтімділік тәуекел

Ағымдагы өтімділікті жоспарлау құралын қолдана отыра, Топ ақша қаражаттарының талшылық тәуекелдігіне бакылау жасайды. Осы құралдың көмегі арқылы қаржылық инвестициямен және қаржы активтерімен байланысты төлем мерзімі (мысалы, дебиторлық берешек, баска да қаржы активтері), сондай-ақ операциялық қызметтен болатын болжамды ақша ағындары талданады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**40. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ МАҚСАТТАРЫ МЕН САЯСАТЫ (жалғасы)****Өтімділік тәуекел (жалғасы)**

Келесі кестеде 2019 және 2018 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топтың қаржылық міндеттемелері бойынша осы міндеттемелерді өтеу мерзіміне қарай шарттық дисконталмаган төлемдер туралы ақпарат берілген.

Мың теңгемен	Сұраныс бойынша	1 жылдан кем	1 жылдан 2 жылға дейін	2 жылдан 5 жылға дейін	5 жылдан артық	Жиыны
2019 жылғы						
31 желтоқсанға						
Сауда және өзге де кредиторлық берешектер		—	15.183.124	—	—	15.183.124
Өзге де міндеттемелер	5.000.000	—	—	—	—	5.000.000
Жиыны	5.000.000	15.183.124	—	—	—	20.183.124
2018 жылғы						
31 желтоқсанға						
Сауда және өзге де кредиторлық берешектер		—	12.884.530	67.552	820	4.612 12.957.514
Жиыны	—	12.884.530	67.552	820	4.612	12.957.514

Валюталық тәуекелдік

Валюталық тәуекелдікке үшінші жылда, шетел валютасымен көрсетілген активтер мен міндеттемелердің жалпы сомасы төменгі кестеде берілген.

Мың теңгемен	АҚШ доллары	Ресей рублі	Euro	Өзге валюталар	Жиыны
2019 жылғы 31 желтоқсанға					
Активтер	51.086.579	34.485	22.573	2.100.802	53.244.439
Міндеттемелер	787.685	77.358	45.475	747.198	1.657.716
2018 жылғы 31 желтоқсанға					
Активтер	28.582.197	37.829	8.452	517.518	29.145.996
Міндеттемелер	931.277	65.608	35.359	647.378	1.679.622

Топтың операцияларымен байланысты валюталық тәуекелдерді төмендетуге ықпал ететін ресми құралдары жок. Топта шетел валютасында жасалатын мәмілелермен байланысты тәуекелдер бар. Ондай тәуекелдер АҚШ долларында болатын кіріске байланысты пайда болады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР (жалғасы)**40. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ МАҚСАТТАРЫ МЕН САЯСАТЫ (жалғасы)****Валюталық тәуекелдік (жалғасы)**

Келесі кестеде Топтың салық салғанга дейінгі пайдаға (активтер мен міндеттемелердің әділ құнындағы болуы мүмкін өзгерістерге байланысты) өзге көрсеткіштердің тұрақтылығы жағдайында АҚШ доллары, ресей рублі мен евро айырбас багамының болуы мүмкін өзгерістеріне сезімталдығы көрсетілген. Топтың меншік капиталына әсері аз.

Мың тәңгемен	Валюта айырбас багамының өсуі/төмендеуі	Салық салғанға дейінгі пайдаға әсер
2019 жыл		
АҚШ доллары	+12,00% -9,00%	6.035.867 (4.526.900)
Ресей рублі	+12,00% -12,00%	(5.145) 5.145
Евро	+12,00% -9,00%	(2.748) 2.061
2018 жыл		
АҚШ доллары	+14,00% -10,00%	3.871.129 (2.765.092)
Ресей рублі	+14,00% -9,00%	(3.889) 2.500
Евро	+14,00% -10,00%	(3.767) 2.691

Капиталды басқару

Капиталды басқаруға байланысты Топтың негізгі мақсаты тұрақты несие төлеу қабілетін қамтамасыз ету және Топ қызметін жүргізу үшін капиталдың барабар деңгейі мен акционердің пайдасын барынша көбейту. Топ капиталдың құрылымын басқарады және экономикалық жағдайың өзгеруіне сәйкес оны өзгертиді. Топ капитал құрылымын сактау немесе өзгерту мақсатында дивидендтерді төлеу мөлшерін реттей алады, акционерге капиталды қайтара алады немесе жаңа акцияларды шығара алады.

2019 және 2018 жылдардың 31 желтоқсанында аяқталатын жылдарда объектілерде, саясатта және капиталды басқару үдерістерінде өзгерістер болған емес.

2019 және 2018 жылдардың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша Топтың айтарлықтай берешек сомасы болған жок. Топ есепті қүнге берешектен асатын елеулі ақша қаражатына ие.

Каржы құралдарының әділ құны

Ақша қаражаттардың, банктердегі салымдардың, сауда және өзге де дебиторлық берешектің, сауда және өзге де кредиторлық берешектердің және баска да қаржылық міндеттемелердің тенгерімдік құны қаржы құралдары дерегінің қысқа мерзімді болғанына орай олардың әділ құнына шамамен тең.

41. ЕСЕП БЕРУ КҮНІНЕҢ КЕЙІНГІ ОҚИҒАЛАР

2020 жылғы 1 қантардан бастап жаңа тариф бекітілгенше колданылатын 1.000 км 1 тонна үшін 4.109,50 теңге мөлшерінде ішкі нарыкка мұнай айдаудың уақытша тарифі енгізілді.

2020 жылғы 29 қантарда Компания 2020 жылғы 1 наурыздан бастап енгізілетін 1.000 км 1 тонна үшін 7.358,76 теңге мөлшерінде Қазақстан Республикасынан тыс жерге экспорттау мақсатында мұнай айдау тарифін бекітті.

Жаңа коронавирустың өршуі бүкіл әлемге тарапалуы жалғасуда. Топ коронавируске байланысты жағдайын дамуын ерекше назарға алады, алайда қазіргі таңда оның қаржылық әсерін бағалау мүмкін емес.

2020 жылғы 16 наурыздагы жағдай бойынша АҚШ долларының багамы ҚҚБ сессиясының қорытындылары бойынша 1 долларға 434,90 теңге құрады.